

немачка
сарадња

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Србија и Агенда 2030.

Мапирање националног планског оквира у односу на циљеве
одрживог развоја

Децембар 2024.

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ

САДРЖАЈ:

1	УВОД: АГЕНДА 2030. И ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	1
2	САЖЕТАК МАПИРАЊА ПЛАНСКОГ ОКВИРА.....	2
3	ЦИЉЕВИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА У НАЦИОНАЛНОМ ПЛАНСКОМ ОКВИРУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	8
3.1	Поступак мапирања националног планског оквира.....	9
3.2	Резултати мапирања	11
3.2.1	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Основе	13
	ЦОР 16: МИР, ПРАВДА И СНАЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ	13
3.2.2	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера - Унутрашње тржиште	22
	ЦОР 3: ДОБРО ЗДРАВЉЕ	22
3.2.3	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Конкурентност и инклузивни раст	29
	ЦОР 1: СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА	29
	ЦОР 4: КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ	36
	ЦОР 5: РОДНА РАВНОПРАВНОСТ.....	43
	ЦОР 8: ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ.....	49
	ЦОР 9: ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА	57
	ЦОР 10: СМАЊЕЊЕ НЕЈЕДНАКОСТИ	62
3.2.4	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Зелена агенда и одржива повезаност	67
	ЦОР 6: ЧИСТА ВОДА И САНИТАРНИ УСЛОВИ.....	67
	ЦОР 7: ДОСТУПНА И ОБНОВЉИВА ЕНЕРГИЈА	71
	ЦОР 11: ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ.....	75
	ЦОР 12: ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА	80
	ЦОР 13: АКЦИЈА ЗА КЛИМУ.....	85
	ЦОР 15: ЖИВОТ НА ЗЕМЉИ.....	90
3.2.5	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Ресурси, пољопривреда и кохезија	94
	ЦОР 2: СВЕТ БЕЗ ГЛАДИ	95
3.2.6	Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Спољни односи	101
	ЦОР 17: ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉЕВА.....	101
4	АНЕКС 1: ТАБЕЛА СВЕОБУХВАТНОГ МАПИРАЊА НАЦИОНАЛНОГ ПЛАНСКОГ ОКВИРА У ОДНОСУ НА ЦИЉЕВЕ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА И ЕУ КЛАСТЕРА И ПРЕГОВАРАЧКИХ ПОГЛАВЉА.....	109

1 Увод: Агенда 2030. и циљеви одрживог развоја

Агенда за одрживи развој до 2030. године¹ (у даљем тексту: Агенда 2030.), након усвајања Резолуције Уједињених нација: *Трансформација нашег света: Агенда за одрживи развој до 2030. године*² (у даљем тексту: Резолуција УН) представља универзалну стратегију и најцеловитији план за уклањање екстремног сиромаштва, смањење неједнакости и заштиту животне средине, узимајући у обзир различите нивое националног развоја и капацитете појединачних земаља. Агенда 2030. садржи 17 циљева одрживог развоја (у даљем тексту: ЦОР), операционализованих кроз 169 потциљева, који треба да се остваре до 2030. године. За праћење напретка у остваривању Агенде 2030. и достизању ЦОР до 2030. године утврђено је 247 показатеља. Од држава потписница очекује се да до 2030. године мобилишу расположиве ресурсе како би допринели смањењу сиромаштва и социјалној инклузији, економском расту и заштити животне средине. Агенда 2030. ставља акценат на пет кључних елемената: људи, напредак, планета, партнерство и мир, обухваћених у оквиру 17 циљева и 169 потциљева одрживог развоја и укључују све три димензије одрживог развоја: економски раст, социјална инклузија и заштита животне средине. Институционални развој, партнерство и сарадња, који би требало да допринесу владавини права и миру, такође су обухваћени одговарајућим циљевима и потциљевима одрживог развоја.

Кључни принцип на коме се заснива Агенда 2030. се огледа у томе да одрживи развој друштва и економија мора бити заснован на принципу „да нико не буде изостављен“.

Република Србија се, као чланица Уједињених нација, усвајањем Резолуције обавезала да ће низом мера и активности, допринети постизању ЦОР и бити трајно опредељена за побољшање услова живота становништва у све три димензије одрживог развоја: економски раст, социјална инклузија и заштита животне средине.

Циљеви одрживог развоја су:

1. **Свет без сиромаштва:** окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;
2. **Свет без глади:** окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;
3. **Добро здравље:** обезбедити здрав живот и промовисати благостање за људе свих генерација;
4. **Квалитетно образовање:** обезбедити инклузивно и квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења;
5. **Родна равноправност:** постићи родну равноправност и оснажити све жене и девојчице;
6. **Чиста вода и санитарни услови:** обезбедити санитарне услове и приступ пијаћој води за све;
7. **Доступна и обновљива енергија:** осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све;
8. **Достојанствен рад и економски раст:** промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све;
9. **Индустрија, иновације и инфраструктура:** изградити прилагодљиву инфраструктуру, промовисати одрживу индустријализацију и подстицати иновативност;
10. **Смањење неједнакости:** смањити неједнакост између и унутар држава;
11. **Одрживи градови и заједнице:** учинити градове и насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим;
12. **Одговорна потрошња и производња:** обезбедити одрживе облике потрошње и производње;

¹ Ступила је на снагу 1. септембра 2016. године

² <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N15/291/89/PDF/N1529189.pdf?OpenElement>

13. **Акција за климу:** предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица;
14. **Живот под водом:** очувати и одрживо користити океане, мора и морске ресурсе;
15. **Живот на земљи:** одрживо управљати шумама, сузбити дезертификацију, зауставити и преокренути деградацију земљишта и спречити уништавање биодиверзитета;
16. **Мир, правда и снажне институције:** промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све и изградити ефикасне, поуздане и инклузивне институције на свим нивоима;
17. **Партнерством до циљева:** учврстити глобално партнерство за одрживи развој.

Од самог почетка израде Агенде 2030. Република Србија је заузела активно учешће и дала значајан допринос дефинисању новог програма глобалног развоја. Консултовањем грађана о њиховим погледима на развојне приоритете, у оквиру националне кампање „Србија какву желим“ као дела глобалне кампање „Свет какав желим“, као и учешћем представника државе на глобалним форумима дат је значајан допринос дефинисању циљева одрживог развоја до 2030. године.

Од 2015. године, Република Србија је остварила напредак у спровођењу Агенде 2030, а кључне активности су: успостављање институционално мрежно интегрисаног механизма за спровођење Агенде 2030, успостављање платформе за одрживи развој и базе показатеља за праћење напретка у остварењу ЦОР, као и мапирање националног планског оквира у односу на ЦОР ради усаглашавања планског оквира са циљевима Агенде 2030. Такође, у седишту УН 2019. године представљен је први *Добровољни национални извештај Републике Србије о спровођењу Агенде 2030 за одрживи развој*³. Извештај представља процену од стране државе о напретку у примени Агенде 2030. и 17 циљева одрживог развоја како на националном, тако и на поднационалним нивоима.

Према Извештају о одрживом развоју⁴ Република Србија заузима 35. место од 166 земаља, са индексом одрживог развоја 77,03, што представља смањење у односу на 2023. годину. Код већине циљева одрживог развоја, осим ЦОР 1, Република Србија суочена је са изазовима у достизању глобалних циљева одрживог развоја и остваривању напретка у њиховој реализацији до 2030. године. Такође, напредак је забележен и у односу на ЦОР 13 с обзиром да је у 2022. години код овог циља било забележено удаљавање од циља. Република Србија бележи следеће резултате у погледу напретка у достизању циљева одрживог развоја:

- За ЦОР 1 – циљ је остварен.
- За ЦОР 10 – иако постоје значајни изазови на добром је путу да се оствари циљ.
- За ЦОР 4, 7, 8, 11 и 17 – постоје изазови у достизању, али се бележи умерен напредак у достизању циља. Код ЦОР 15 постоје велики изазови у достизању.
- За ЦОР 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 13 и 16 - постоје значајни изазови бележи се умеран напредак у достизању.

2 Сажетак мапирања планског оквира

Мапирање планског оквира у односу на Агенду 2030. је показало да је Република Србија посвећена спровођењу Агенде 2030, јер већина планских докумената доприноси достизању циљева и потциљева одрживог развоја.

Може се закључити следеће:

³ <https://sdg.indikator.rs/media/1639/dni.pdf>

⁴ <https://dashboards.sdgindex.org/profiles/serbia>

- за сваки ЦОР могу се издвојити документа јавних политика која у највећој мери доприносе достизању појединчног циља и припадајућим потциљевима одрживог развоја;
- показатељи који се налазе у бази показатеља ЦОР Републичког завода за статистику, нису у свим случајевима на адекватан начин укључени у планска документа. Такође, одређени број показатеља из административних извора, који су утврђени планским документима, се не налазе у бази показатеља ЦОР Републичког завода за статистику.

У складу са методологијом мапирања планског оквира у односу на циљеве одрживог развоја, у табели је представљена покривеност потциљева одрживог развоја релевантних за Републику Србију важећим планским документима.

Табела: Покривеност потциљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије

ЦОР	Укупан број потциљева одрживог развоја	Релевантни потциљеви одрживог развоја за РС	Покривеност потциљева одрживог развоја планским оквиром РС	Процент покривености у односу на релевантне потциљеве одрживог развоја
ЦОР 1	7	7	6	85,7
ЦОР 2	8	8	5	62,5
ЦОР 3	13	13	12	90,8
ЦОР 4	10	10	10	100,0
ЦОР 5	9	9	9	100,0
ЦОР 6	8	8	7	87,5
ЦОР 7	5	5	4	80
ЦОР 8	12	11	11	100,0
ЦОР 9	8	8	8	100,0
ЦОР 10	10	9	6	66,7
ЦОР 11	10	10	9	90,0
ЦОР 12	11	11	8	72,7
ЦОР 13	5	4	3	75,0
ЦОР 14	10	2	0	0
ЦОР 15	12	12	11	91,2
ЦОР 16	12	11	11	100,0
ЦОР 17	19	18	10	55,5
	169	156	130	79,9

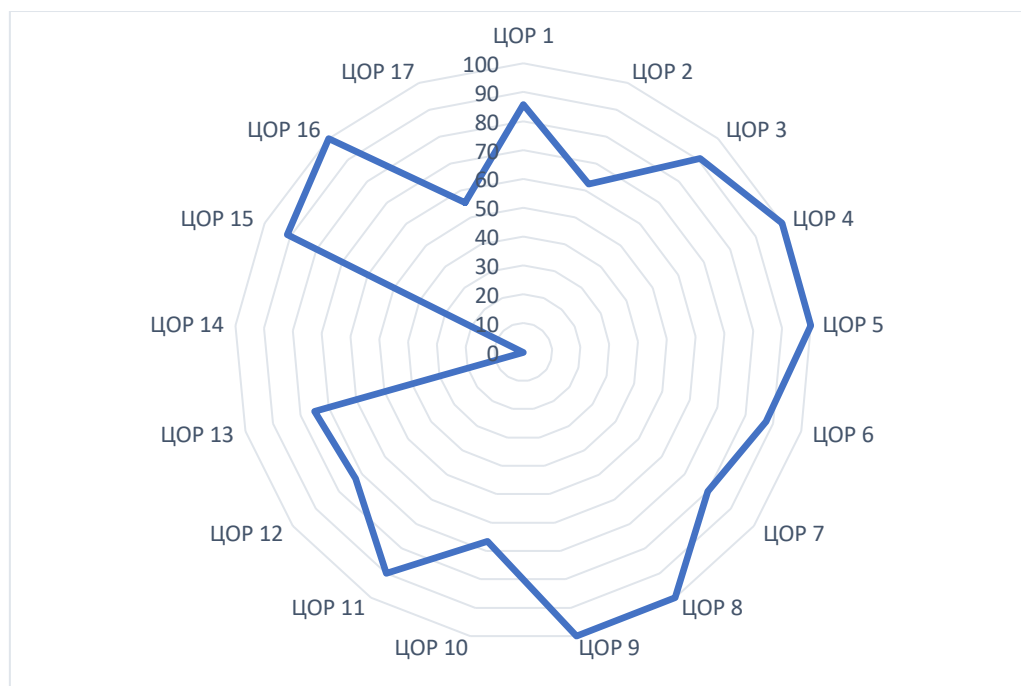
Приликом утврђивања покривености циљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије, у обзир нису узети потциљеви одрживог развоја који нису релевантни за Републику Србију. У оквиру циља одрживог развоја 14 – Живот под водом нема важећих планских докумената који би допринели достизању потциљева релевантних за контекст Републике Србије.

Укупна покривеност циљева и потциљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије износи **79,9%** у 2024. години (степен покривености у 2023. години износио је 82,7%, а 2022. 78%).

Потпуна покривеност потциљева остварена је у оквиру ЦОР: 4, 5, 8, 9, 16. Потом следе ЦОР 3, 5, 11 и 15 са око 90%, док су циљеви одрживог развоја у области доступности хране, смањења неједнакости и одговорне потрошње и производње – слабо обухваћени планским оквиром, ЦОР: 2, 10, 12.

Поред тога, у одређеним областима Агенде 2030. потребно би било унапредити плански оквир како би Република Србија, у већој мери остварила циљеве одрживог развоја, нарочито у областима: социјалне заштите, развоја саобраћаја, развоја културе, заштите животне средине (зелена агенда) и заштите природе. Неки од ових докумената су у припреми.

Слика 17. Покривеност циљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије

Могу се разликовати две групе планских докумената, где прву групу чине планска документа која су директно повезана са одређеним циљем одрживог развоја (на пример: Стратегија родне равноправности је директно у вези са ЦОР 5 – Родна равноправност). У оквиру ове групе докумената разликују се планска документа која имају кључан допринос за достизање одређеног потциља, или су релевантна за достизање више потциљева у оквиру једног ЦОР. Такође, овој групи докумената припадају и она која немају директан допринос одређеном потциљу, међутим имају посредан ефекат на достизање потциљева.

Другу групу планских докумената чине тзв. хоризонтална планска документа, која су релевантна за већи број циљева и потциљева одрживог развоја али нису тематски у директној вези са њима. То су документа из области људских права, социјалне заштите или образовних политика, која се могу повезати са циљевима одрживог развоја, који не припадају тзв. спектру друштвених области (на пример: Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња посредно доприноси остваривању ЦОР 11 – Одрживи градови и заједнице). Релативна важност планских докумената за циљеве одрживог развоја утврђена је у односу на број циљева и потциљева одрживог развоја којима доприносе важећа планска документа.

Процес европских интеграција посматра се интегрално са процесом спровођења Агенде 2030, јер испуњавање обавеза које проистичу из процеса приступних преговора непосредно доприноси и достизању циљева одрживог развоја и спровођењу Агенде 2030.

Кластер – Основе се односи на демократске институције, владавину права, политичке и економске критеријуме, реформу јавне управе, јавне набавке, финансијску контролу и

статистику. Плански оквир у оквиру овог кластера је веома широк, добро дефинисан и обухвата велики број планских докумената у области родне равноправности, превенције и заштите од дискриминације, сарадње са цивилним друштвом, унапређења положаја и социјалне инклузије маргинализованих и особа које се налазе у ризику од дискриминације, деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници, правосуђа и борбе против организованог криминала. Реализација ових планских докумената доприноси даљем напретку Републике Србије у процесу европских интеграција као и достизању циља одрживог развоја који се односи на промоцију мира, снажних институција и владавину права, односно **ЦОР 16**. Већина кључних докумената за ову област је усвојена и у току је њихово спровођење. У 2024. године усвојена је Национална стратегија за борбу против корупције. Област јавне безбедности и борбе против организованог криминала, потребно је додатно оптимизовати с обзиром на то да Стратегија за борбу против организованог криминала нема ограничен период важења, али нема ни акциони план за њено спровођење.

Кластер – Унутрашње тржиште покрива четири основне слободе јединственог тржишта ЕУ - слободно кретање људи, услуга, робе и капитала, уз политику конкуренције, интелектуалну својину и право компанија, финансијске услуге, потрошачку и здравствену заштиту. У контексту спровођења Агенде 2030. процес европских интеграција који се спроводи у оквиру овог кластера највише доприноси ЦОР 3 – Добро здравље. Плански оквир релевантан за овај кластер и ЦОР 3 је широк и обухвата велики број докумената јавних политика у области здравства, заштите животне средине, људских права. Кључни документ за достизање **ЦОР 3** је Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године, међутим у наредном периоду би требало оптимизовати плански оквир у области заштите здравља кроз израду и усвајање кровне стратегије која би обухватила све релевантне сегменте превенције и заштите здравља у Републици Србији. У циљу даље оптимизације, у наредном периоду би требало оптимизовати плански оквир у области контроле и превенције незаразних и заразних болести.

Кластер – Конкуретност и инклузивни раст обухвата дигиталну трансформацију и медије, науку и истраживање, предузетничку и индустријску политику, као и социјалну политику и запошљавање, образовање и културу. Овај кластер обухвата и преговарачка поглавља која се односе на царинску унију, економску и монетарну политику и опорезивање. Процес усаглашавања са политикама и правним тековинама ЕУ у оквиру овог кластера, релевантан је за следеће циљеве одрживог развоја: **ЦОР 1, ЦОР 4, ЦОР 5, ЦОР 8, ЦОР 9, ЦОР 10** односно доприноси борби против сиромаштва, образовању, родној равноправности, економском развоју и запослености, индустријском развоју и смањењу неједнакости. Плански оквир релевантан за процес европских интеграција у овом кластеру, као и за достизање ових циљева одрживог развоја, обухвата планска докумената која припадају широком спектру разнородних области од људских права, економског развоја и конкуретности, социјалне политике и запошљавања, образовања до животне средине и саобраћаја.

Плански оквир релевантан за кластер – Конкуретност и инклузиван раст у сегменту **смањења сиромаштва**, који доприноси **ЦОР 1** делимично је развијен и није у потпуности оптимизован. У планском оквиру не постоји јединствени документ јавне политике који се бави проблемом сиромаштва већ је ова област делимично обухваћена Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период 2021. до 2026. године. Значајан допринос овом циљу одрживог развоја обезбеђују и документи јавних политика из области људских права попут Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године, Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године, Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године. Плански оквир у овој области потребно је унапредити израдом кровног планског докумената у области социјалне заштите.

У области **родне равноправности** плански оквир који доприноси **ЦОР 5** је добро развијен. Кључни документ јавне политике је Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до

2030. године. Област родне равноправности додатно је разрађена и у оквиру других докумената јавних политика, због обавеза које проистичу из Закона о родној равноправности⁵ везаних за увођења родне перспективе у јавне политике.

Плански оквир у области **образовања** који доприноси **ЦОР 4** је оптимизован, кроз кровни документ Стратегије развоја образовања и васпитања до 2030. године са Акционим планом за период 2023–2026. године. Истовремено и други документи јавних политика доприносе достизању циља у области квалитетног и доступног образовања, а посебна пажња је посвећења унапређењу доступности образовања за рањиве и маргинализоване категорије становништва који се налазе у додатном ризику од дискриминације.

Плански оквир у области **одрживог економског раста и запослености** обухвата веома широк спектар планских докумената који утврђују правце и приоритете реформи у одређеним сегментима ове области. Област запослености је оптимизована кроз Стратегију запошљавања у Републици Србији за период 2021. до 2026. године, док је у области одрживог економског раста неколико докумената кључно за достизање **ЦОР 8**: Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године, затим Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2021–2025. године, Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С), Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године.

У области **одрживе индустријализације, инфраструктуре и иновативности** за остваривање **ЦОР 9**, плански оквир је непотпун. Стратегија индустријске политике од 2021. до 2030. године детаљно покрива стање у области индустрије и обухвата мере за унапређење степена индустријализације. Стратегија научног и технолошког развоја од 2021. до 2025. године и Стратегија паметне специјализације од 2020. до 2027. године, у великој мери доприносе унапређењу нивоа иновативности и истраживања. То се односи и на Стратегију за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године. У наредном периоду потребно је додатно ојачати плански оквир, доношењем кровног планског документа у области саобраћаја, који би обухватио развој свих видова саобраћаја.

Кластер – Зелена агенда и одржива повезаност, налази се у средишту „Зелене агенде за Западни Балкан“ и комбинује четири преговарачка поглавља која се односе на транспорт, енергију, трансевропске мреже, заштиту животне средине и климатске промене. Преговори у оквиру овог кластера подразумевају усаглашавање са веома захтевним политикама и прописима Европске уније и захтевају велика финансијска средства за њихову реализацију. Сва преговарачка поглавља у оквиру овог кластера су отворена за преговоре, те ће сходно томе процес преговора значајно убрзати и допринети и достизању следећих циљева одрживог развоја релевантних за овај кластер: **ЦОР 6, ЦОР 7, ЦОР 11, ЦОР 12, ЦОР 13 и ЦОР 15**. Напредак у овој области остварен је усвајањем неколико документа јавних политика којима се доприноси одрживом економском развоју, уз обезбеђење услова за заштиту животне средине: Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године којом су утврђени стратешких правци деловања и јавне политике смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште на нивоу целе привреде, затим Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године, који представља анализу утицаја климатских промена у секторима и системима на националном нивоу у којима је неопходно смањити неповољне утицаје на здравље и безбедност људи, пољопривреду, шумарство, саобраћајну и путну инфраструктуру, енергетику, урбано планирање и развој и биодиверзитет. У циљу оптимизације планског оквира релевантног за овај кластер и достизање припадајућих циљева одрживог развоја у припреми је кровни плански документ у

⁵ "Службени гласник РС", бр. 52/2021

области животне средине који би требало да обухвати и све области у оквиру Зелене агенде за Западни Балкан.

У области **енергетике** за достизање **ЦОР 7** кључна је Стратегија развоја енергетике до 2040. са пројекцијама до 2050. године, која као кровни документ, између осталог, представља оквир за обезбеђење доступне енергије свим грађанима, подстицање учешћа обновљивих извора енергије у укупној производњи и потрошњи и јачање институционалних капацитета за остварење енергетске ефикасности. Усвојен је и Интегрисани национални енергетски и климатски плана Републике Србије за период до 2030. године са визијом до 2050. године, који ће омогућава усклађивање Србије са циљевима Енергетске заједнице, односно допринеће остваривању циљева Париског споразума из 2015. године, када је реч о обновљивим изворима енергије, енергетској ефикасности и смањењу емисија гасова са ефектом стаклене баште.

У области **одрживости и инклузивности градова и насеља** за достизање **ЦОР 11**, у највећој мери доприноси Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године. У овој области допринос ће дати и Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023 до 2030. године са Акционим планом за 2023. до 2025. године као и Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом. Како би се омогућио системски развој градова и насеља, неопходно је у наредном периоду усвојити планске документе у области развоја културе.

Плански оквир који је релевантан за достизање **одрживост производње и потрошње**, односно **ЦОР 12** обухвата широк спектар планских докумената. Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године и Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године су кључни документи, јер доприносе највећем броју потциљева у овој области.

У области **климатских промена**, за достизање **ЦОР 13**, кључни документи јавних политика су Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године, Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године као и Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године. У 2024. години је усвојен Интегрисани национални енергетски и климатски план Републике Србије за период до 2030. године, са пројекцијама до 2050. године.

Процес европских интеграција који се одвија у оквиру **Кластера – Ресурси, пољопривреда и кохезија**, обухвата усаглашавање са политикама и правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја, безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике, рибарства, регионалне политике и координације структурних инструмената, као и финансијских и буџетских одредби и највише доприноси достизању **ЦОР 2**. Кључни плански документ у овој области је Стратегија пољопривреде и руралног развоја за период 2014–2024. године. Како Стратегија истиче 2024. године у наредном периоду потребно је израдити и усвојити нов кровни плански документ у области пољопривреде.

Кластер – Спољни односи обухвата циљ одрживог развоја који се односи на успостављање одрживих партнерстава, у функцији обезбеђивања неопходних ресурса за одрживи развој, односно **ЦОР 17**. Плански оквир у оквиру ове области је веома разноврстан и доприноси унапређењу оквира за мобилизацију неопходних ресурса али и јачање пратнерства између цивилног, јавног и приватног сектора у функцији одрживог развоја. Планским документима утврђују се средњорочни оквири фискалне и политике економског развоја, успостављање механизма сарадње јавног, приватног, академског и сектора цивилног друштва, као и оквири за јачање статистичких капацитета у функцији праћења напретка достизања циљева одрживог развоја. Такође, напретку Републике Србије у достизању неколико потциљева одрживог развоја, у наредном периоду, омогућило би постојање планског документа у области развојне и хуманитарне помоћи Републике Србије земљама у развоју и неразвијеним земљама.

3 Циљеви одрживог развоја у националном планском оквиру Републике Србије

Приликом израде и спровођења планских докумената, у складу са Законом о планском систему Републике Србије,⁶ треба да се поштује и начело интегралности и одрживог раста и развоја. То значи да се у овим процесима узимају у обзир захтеви одрживог развоја, заштите животне средине, борбе против климатских промена, рационалне употреба ресурса, одрживе производње и потрошње, укључујући и њихове ефекте на друштво, посебно на локалне заједнице, њихов развој и посебности, осетљиве категорије становништва које се налазе у ризику од дискриминације, родну равноправност, као и борбу против сиромаштва.

Мапирање планског оквира у односу на циљеве одрживог развоја, у контексту Агенде 2030, има сврху да утврди у којој мери документи јавних политика, односно општи и посебни циљеви, мере и активности утврђени у оквиру њих доприносе достизању циљева одрживог развоја. Одрживи развој Републике Србије и процес европских интеграција су компатибилни процеси и треба их посматрати интегрално, јер су принципи Агенде 2030. као и циљеви одрживог развоја саставни део европских политика и законодавства. Сва планска документа Републике Србије, укључујући документе јавних политика⁷, треба да буду израђени и у складу са политиком приступања ЕУ и Агендом 2030.

Као додатни допринос Републичког секретаријата за јавне политике и Министарства заштите животне средине, израђене су „Смернице за укључивање зелених аспеката у документе јавних политика“⁸ ради ефективније примене прописа и принципа одрживог коришћења природних ресурса, управљања заштитом животне средине, ублажавања климатских промена и прилагођавања на измењене климатске услове приликом израде, усвајања и примене докумената јавних политика.

У циљу праћења и извештавања о постигнутим резултатима у односу на показатеље учинка утврђених документима јавних политика, у складу са Законом о планском систему, успостављен је Јединствени информациони систем за планирање, праћење спровођења, координацију јавних политика и извештавање (ЈИС) и сви предлагачи докумената јавних политика, на националном нивоу, имају обавезу да у ЈИС унесу садржај својих докумената јавних политика. У ЈИС-у су унете и везе између докумената јавних политика и циљева и потциљева одрживог развоја Агенде 2030.

Усвајањем Резолуције УН државе чланице су се обавезале да ће се ангажовати у примени и систематском праћењу примене Агенде 2030. и извештавању о напретку. Праћење напретка Републике Србије у достизању циљева и потциљева одрживог развоја, у односу на утврђене УН показатеље одрживог развоја, спроводи Републички завод за статистику и објављује на ЦОР порталу⁹. Тренутно је доступно 149 показатеља у оквиру 17 ЦОР, док је њих 99 у припреми.

Државна ревизорска институција је током 2023. године, спровела ревизију сврсиходности и припремила извештају, под називом „Циљеви одрживог развоја: Спремност Републике Србије за имплементацију Агенде 2030“¹⁰.

⁶ "Службени гласник РС", број 30/2018.

⁷ У овом извештају коришћени су термини плански документи и документи јавних политика у складу са чл. 4. Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“ број 30/2018), који прописује да се у планске документе убрјају документи развојаног планирања, документи јавних политика и остала планска документа

⁸ <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/Smernice-za-ukljucivanje-zelenih-aspekata-u-DJP-final-28.06.2024.pdf>

⁹ <https://sdg.indikatori.rs/sr-Cyrl/>

¹⁰ Извор: Државна ревизорска институција - <https://www.dri.rs/storage/newaudits/2023-2-Ciljevi%20odrzivog%20razvoja.pdf>

Извештај Републичког секретаријата за јавне политике о мапирању националног планског оквира у односу на циљеве одрживог развоја за 2024. годину, је **шести у низу извештаја** који пружају свеобухватан преглед важећих националних планских докумената у односу на сваки од 17 ЦОР-а, груписаних према кластерима и преговарачким поглављима у оквиру процеса европских интеграција.

3.1 Поступак мапирања националног планског оквира

Мапирање националног планског оквира у односу на циљеве одрживог развоја обухватило је преглед важећих националних планских докумената закључно са новембром 2024. године. За потребе мапирања националног планског оквира коришћени су подаци Републичког секретаријата за јавне политике.

Мапирање подразумева сагледавање у којој мери су циљеви, односно потциљеви одрживог развоја обухваћени планским документима Републике Србије. Да би се утврдио допринос планских докумената циљевима одрживог развоја, прво је мапирано који су од потциљева одрживог развоја релевантни¹¹ за Републику Србију. С тим у вези, од укупног броја потциљева одрживог развоја (169), утврђено је да је 156 потциљева релевантно за Републику Србију. У наредној табели је представљен број релевантних потциљева одрживог развоја у оквиру сваког циља одрживог развоја¹².

ЦОР	Укупан број потциљева одрживог развоја	Број потциљева одрживог развоја релевантних за РС
ЦОР 1	7	7
ЦОР 2	8	8
ЦОР 3	13	13
ЦОР 4	10	10
ЦОР 5	9	9
ЦОР 6	8	8
ЦОР 7	5	5
ЦОР 8	12	11
ЦОР 9	8	8
ЦОР 10	10	9
ЦОР 11	10	10
ЦОР 12	11	11
ЦОР 13	5	4
ЦОР 14	10	2
ЦОР 15	12	12
ЦОР 16	12	11
ЦОР 17	19	18
Укупно	169	156

Допринос планских докумената циљевима одрживог развоја примарно је сагледан на нивоу општих и/или посебних циљева докумената јавних политика (у даљем тексту: ДЈП), и релевантних показатеља ефекта и исхода утврђених у оквиру њих. Изузетно, у случају када показатељи ДЈП на нивоу општих и/или посебних циљева не омогућавају сагледавање ефеката

¹¹ Релевантност ЦОР је одређена на основу могућности примене на националном нивоу, као и да ли се ЦОР односи на специфичну групу земаља у које не спада Република Србија.

¹² Потциљеви који нису укључени као релевантни су следећи: 8.а, 10.б, 13.а, 16.8 и 17.18, док су у оквиру ЦОР 14. као релевантни укључени подциљеви 14.4 и 14.6.

и исхода који се желе остварити, анализирани су показатељи утврђени на нивоу мера како би се сагледао допринос одређеног сегмента јавне политике циљевима и потциљевима одрживог развоја.

Мапирање планског оквира обухватило је следеће аспекте:

- да ли планска документа и њима утврђени општи и посебни циљеви **доприносе** неком од **17 циљева одрживог развоја**.
- да ли планска документа и њима утврђени општи и посебни циљеви **доприносе** неком **потциљу** одрживог развоја.
- да ли и у којој мери се **показатељи ефекта и/или исхода утврђени планским документима (показатељи на нивоу општег и/или посебних циљева)** могу употребити за праћење доприноса планских докумената напретку у достизању потциљева одрживог развоја.

Поступак према којме се општи и/или посебни циљеви ДЈП повезују са потциљевима одрживог развоја базирана је на повезивању показатеља утврђених ДЈП са УН глобалним показатељима потциљева одрживог развоја. За правилно одређивање веза између показатеља општих и/или посебних циљева ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева одрживог развоја, показатељи који се користе у свим важећим ДЈП сврстани су у следеће три категорије:

- **Идентични (преузет)** – формулација показатеља ДЈП је идентична формулацији УН глобалног показатеља потциља одрживог развоја. Показатељ ДЈП у потпуности прати све елементе потциља одрживог развоја и може се користити и за праћење националног доприноса циљевима одрживог развоја. Показатељ ДЈП је дисагрегиран по свим критеријумима/циљним групама које су обухваћене и потциљем одрживог развоја.
- **Прилагођени (делимични)** - формулација показатеља ДЈП се делимично подударна са формулацијом УН глобалног показатеља потциља одрживог развоја. Показатељ ДЈП прати један или више елемената потциља одрживог развоја, али не обухвата све елементе потциља одрживог развоја. Показатељ ДЈП је дисагрегиран само у односу на одређену циљну групу или критеријум дисагрегације потциља одрживог развоја.
- **Допунски** – формулација показатеља ДЈП се разликује од формулације УН глобалног показатеља потциља одрживог развоја. У контексту Србије показатељ ДЈП адекватније прати потциљ одрживог развоја и као такав се може користити као допуна УН глобалним показатељима потциљева одрживог развоја.

Као први корак у мапирању, извршено је груписање 17 циљева одрживог развоја¹³ према шест преговарачких кластера¹⁴ како је приказано у Табели:

Циљ одрживог развоја - ЦОР	Преговарачки кластери
16	1. Основе
3	2. Унутрашње тржиште
1, 4, 5, 8, 9, 10	3. Конкурентност и инклузивни раст
6, 7, 11, 12,13, 15	4. Зелена агенда и одржива повезаност
2	5. Ресурси, пољопривреда и кохезија
17	6. Спољни односи

У оквиру сваког преговарачког кластера, оквир за спровођење и праћења спровођења припадајућих ЦОР-ва приказан је кроз две тематске целине. **Прва тематска целина** садржи кратак преглед процеса који доприносе достизању циља одрживог развоја, односно изабране међународне конвенције, декларације, споразуми, уговори у оквиру којих је Република Србија преузела обавезе, а чијом реализацијом ће допринети и циљевима одрживог развоја.

¹³ ЦОР 14 који се односи на одрживо коришћење океана, мора и морских ресурса није узет у обзир зато што Република Србија нема директан приступ мору. Индиректни утицај на загађење мора од стране река покривен је у оквиру ЦОР 6

¹⁴ Нова преговарачка структура према ревидираној методологији проширења ЕУ за Западни Балкан.

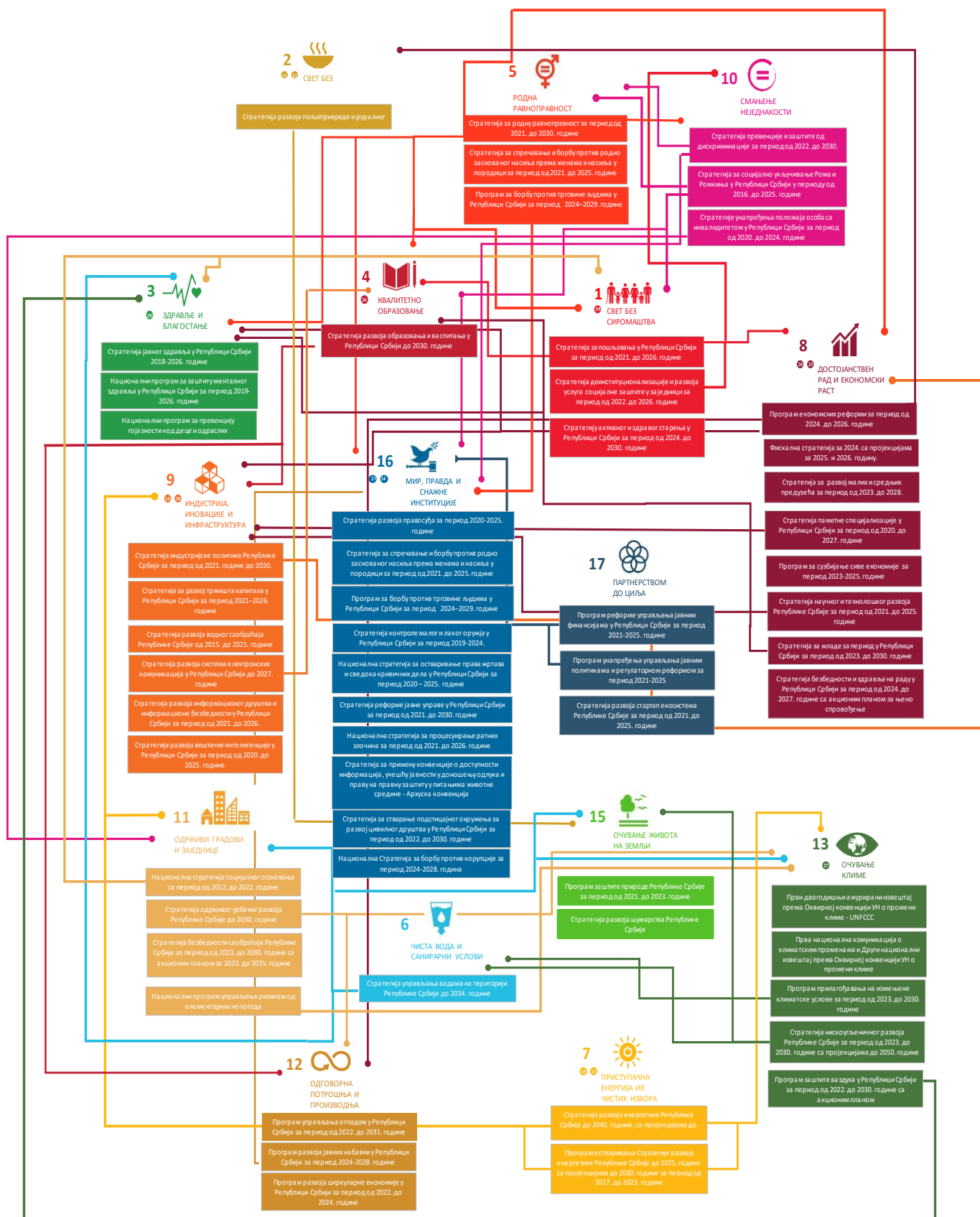
Друга тематска целина садржи преглед важећих и кључних планских докумената, чија ће реализација допринети напретку Републике Србије у спровођењу Агенде 2030, односно достизању потциљева одрживог развоја у оквиру сваког ЦОР. Представљена је **покривеност** циљева и потциљева одрживог развоја планским оквиром Републике Србије, и истовремено је приказан преглед планских докумената који **доприносе** различитим потциљевима одрживог развоја. У Анексу 1 овог документа налази се детаљан преглед покривености ЦОР-ва и њихових потциљева националним планским оквиром Републике Србије, као и повезаност ЦОР и планских докумената са преговарачким поглављима и кластерима у процесу приступања Републике Србије Европској унији. Истовремено, у оквиру ове тематске целине представљени су крајњи резултати, исходи и ефекти који ће бити остварени спровођењем планских докумената и могу послужити као аналитичка основа утврђивању мере у којој плански документи доприносе одређеним потциљевима одрживог развоја.

3.2 Резултати мапирања

Мапирање планског оквира у односу на Агенду 2030. указало је да је већина планских докумената релевантна за достизање циљева и потциљева одрживог развоја.

У оквиру приказане шеме издвојени су кључни плански документи у односу на циљеве одрживог развоја и кластере процеса ЕУ интеграција. На шеми су представљена планска документа која имају кључан допринос у достизању циљева одрживог развоја, док је у Анексу 1 приказана комплетна листа планских докумената који доприносе појединачним циљевима одрживог развоја.

Слика 1: Веза планских докумената и циљева одрживог развоја

3.2.1 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Основе

Кластер – Основе обухвата преговарачка поглавља која се односе на демократске институције, владавину права, политичке и економске критеријуме, реформу јавне управе, јавне набавке, финансијску контролу и статистику. Преговарачка поглавља која су њиме обухваћена јесу: 5 – Јавне набавке; 18 – Статистика; 23 – Правосуђе и основна права; 24 – Правда, слобода и безбедност; 32 – Финансијски надзор. Овај кластер чине и области које стварају предуслове за изградњу демократских институција и јачање административних капацитета, како би држава као кандидат за чланство могла да испуни критеријуме из Копенхагена и те области чине:

- Економски критеријуми - односи се на осигурање функционалне тржишне економије државе кандидата, која може да парира конкуренцији на јединственом тржишту Европске уније;
- Реформа јавне управе - односи се на успостављање и унапређивање административних капацитета државе кандидата како би се обезбедило ефикасно спровођење и примена законодавства Европске уније;
- Функционисање демократских институција - односи се на стабилне институције којима се гарантује владавина права, демократија, људска права и поштовање и заштита мањина.

Област владавине права, која је обухваћена овим кластером, показатељ је тока преговарачког процеса у односу на који се процењује напредак у процесу преговора и доносе одлуке о отварању нових кластера или евентуално заустављање преговора. Сва поглавља у овом кластеру отворена су током досадашњих преговора, а на међувладиној конференцији одржаној у јуну 2021. године, закључено је да се у складу са новом методологијом цео кластер и формално може сматрати отвореним.

Циљ одрживог развоја који се везује за кластер - Основе је **ЦОР 16 – Мир, правда и снажне институције** и фокусира се на кључне хоризонталне принципе за спровођење Агенде 2030, укључујући промовисање мирољубивих и инклузивних друштава за одрживи развој, обезбеђивање приступа правди за све и изградњу ефикасних, одговорних и инклузивних институција на свим нивоима.

ЦОР 16: МИР, ПРАВДА И СНАЖНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ - *Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима*

Процеси који доприносе ЦОР 16

Процеси који најзначајније доприносе достизању ЦОР 16 односи се на усаглашавање са политикама и законодавством ЕУ у области **преговарачког поглавља 23** – Правосуђе и основна права и **преговарачког поглавља 24** - Правда, слобода и безбедност. У оквиру **поглавља 23, Република** Србија треба да спроведе реформе, које имају за циљ унапређење владавине права. Установљавањем ефикасног правосудног система и борбе против корупције, Република Србија постаје држава која има стабилан правни систем који обезбеђује једнак приступ правди за све. Европска унија усмерава пажњу и очекује значајан напредак у области заштите људских и мањинских права са посебним фокусом на: спречавање свих облика дискриминације, заштиту права националних мањина, побољшање положаја Рома, права ЛГБТ популације, остваривање слободе медија, заштите права деце и жена, заштите особа са инвалидитетом, приступа правди, реформе затворског система, спречавања тортуре, заштите избеглица и интерно расељених лица, решавања питања несталих лица, заштите података о личности. **Акционим планом за поглавље 23** се усмеравају реформе правосудја, антикорупцијског система и заштите основних права у процесу европских интеграција. У оквиру **поглавља 24** Република Србија спроводи

реформе које треба да омогуће слободно кретање људи, уз гарантовање њихове безбедности, укључујући и борбу против организованог криминала. **Акциони план за поглавље 24** утврђује правац реформи у области сигурности и безбедности, борбе против организованог криминала и унапређења интегрисаног управљања границом.

Испуњавање обавеза из међународних декларација и конвенција, чији је Република Србија потписник, такође омогућава спровођење политика које ће допринети достизању ЦОР 16. Најзначајнији глобални документ у области борбе против криминала је **Конвенција УН против транснационалног организованог криминала** са пратећим Протоколима, усвојена 2000. године у Палерму, која је имала за циљ да укаже на озбиљност проблема и да унапреди међународну сарадњу у борби против организованог криминала. Уз њу су усвојена и 2 протокола која допуњују ову конвенцију: 1. Протокол за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом; 2. Протокол против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом. Конвенција правно обавезује потписнике да предузму конкретне мере у борби против организованог криминала (инкриминација учествовања у криминалној групи, прања новца, корупције, прихватање ефикаснијег механизма екстрадиције и полицијске сарадње). Протоколи дају и међународно прихваћене дефиниције трговине људима и кријумчарења миграната, а предвиђају и низ мера за борбу против ових облика криминала.

Декларација Генералне скупштине УН о владавини права на националном и међународном нивоу из 2012. године потврђује да су владавина права и стабилни правни оквир основе одрживог развоја. Независно судство је предуслов владавине права, а државе се позивају да омогуће приступ правди за све. Признаје се улога Међународног кривичног суда и захтева сарадња са њим.

Конвенција УН против корупције из 2003. године је правно обавезујућа и захтева од држава потписница да примењују мере против корупције из области превенције, кривичног гоњења, међународне сарадње, одузимања имовине и размене информација. По питању превенције захтева се оснивање антикорупцијских тела, што је у Републици Србији и учињено, јачање транспарентности и одговорност у управљању јавним финансијама. По питању кривичног гоњења, захтева се инкриминација не само за примање мита, већ и за ометање истраге и прање новца. Такође, предвиђа се и заштита сведока и узбуњивача. Одузимање имовине стечене извршењем кривичног дела корупције на међународном нивоу је најзначајнија одлика ове Конвенције.

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW) из 1979. године дефинише појам „дискриминација жена“ и представља међународноправни инструмент чијом се ратификацијом државе чланице обавезују да ће предузимањем одговарајућих мера спречити сваки вид непосредне и посредне дискриминације жена, обезбедити потпуни развој и напредак и на тај начин гарантовати женама да равноправно са мушкарцима остварују и уживају људска права и основне слободе. Конвенција садржи грађанска и политичка права (изборно право, једнакост пред законом, право на држављанство), али и економска, социјална и културна права (право на рад, образовање, здравство, као и релевантна права у економском и социјалном животу). Чланице су обавезне да обезбеде судску заштиту ових права. Постоји и обавеза држава да сваке четири године извештавају УН о примени Конвенције.

Конвенција УН о правима детета из 1989. године је најшире прихваћена од свих међународних конвенција. Овим документом гарантована су права детета која се односе на више циљева одрживог развоја. Међународни пакт о грађанским и политичким правима из 1966. године је конвенција која уопштено штити основна права на којима почива модерно друштво, као што су слобода мишљења, забрана тортуре и ропства, произвољног хапшења, једнакост пред законом, непристрасно суђење и права мањина.

Конвенција о заштити људских права и основних слобода (Европска конвенција о људским правима), за чију примену је надлежан Европски суд за људска права у Стразбуру, кључни је

документ за развој људских права у Европи. Прописана је заштита свих класичних људских права (живот, слобода, безбедност, правично суђење, савест и вероисповест и др.). На основу ње је усвојена Повеља ЕУ о основним правима 2009. године, која обједињује све европске и међународне документе о људским правима, као и најмодернија решења која се тичу заштите података, биоетике и транспарентности државне управе. Ова повеља има статус Уговора о Европској унији.

ЕУ Конвенција о борби против корупције, укључујући званичнике Европске уније или званичнике држава чланица из 1997. године обавезује чланице да се пасивна и активна корупција пропишу као кривична дела, а прописује и одговорност руководиоца у привредном субјекту за активну корупцију извршену у име тог субјекта. Сродна Кривичноправна конвенција о корупцији из 1999. године прописује међународне механизме за кривично гоњење корупције, а за њено спровођење одговоран је GRECO.

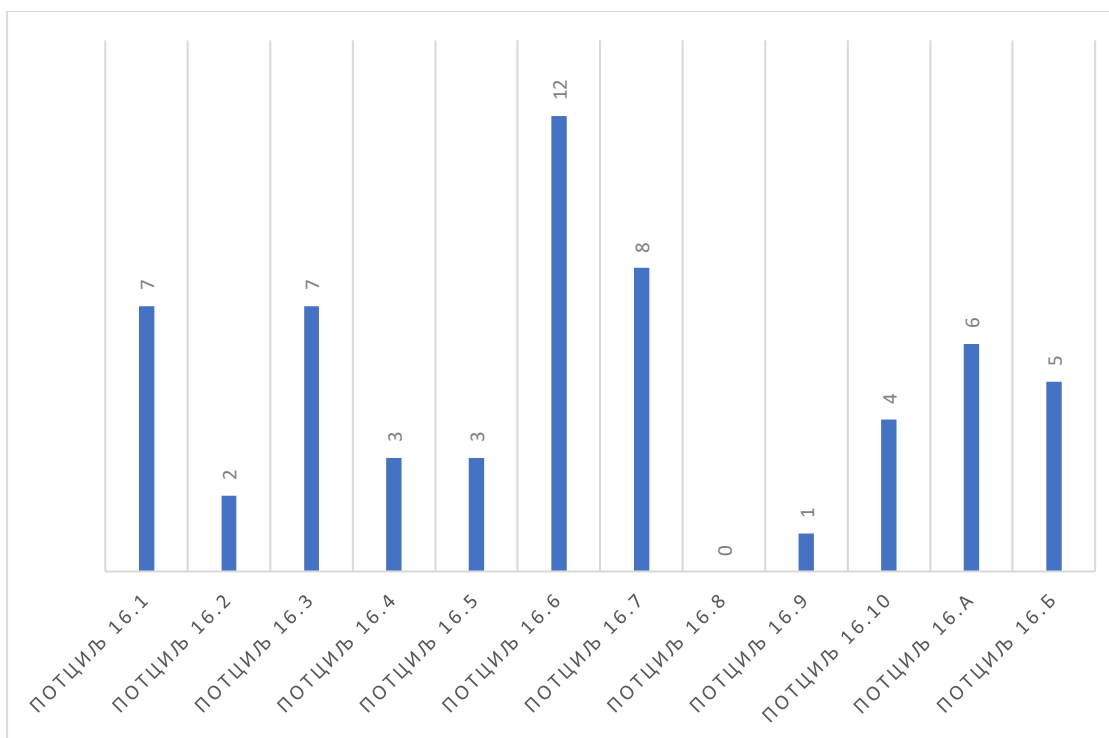
Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици из 2011. године, тзв. Истанбулска конвенција, даје правно обавезујућу дефиницију „рода“. Ова Конвенција прописује обавезну инкриминацију психичког насиља, сваки сексуални чин који није на добровољној бази, присилне бракове и сексуално узнемиравање, а нарочито истиче тзв. „злочине из части“. Република Србија је у октобру 2013. године ратификовала Истанбулску конвенцију. Следећи корак би био увођење Истанбулске конвенције у прописе и побољшање положаја жена жртава насиља, као и кривично гоњење учинилаца.

Конвенција Савета Европе против трговине људима из 2005. године, забрањује све облике трговине људима, а поред тога посебну пажњу посвећује заштити жртава трговине.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 16

Плански оквир који доприноси достизању ЦОР 16 обухвата веома широк спектар планских докумената у областима као што су владавина права, људска права, јавна управа, друштвени и економски развој. Мапирање планског оквира који је релевантан за достизање ЦОР 16, обухвата **25 документа јавних политика**, чијом реализацијом се остварује допринос већини потциљева одрживог развоја у области владавине права и јаких институција. Највећи допринос остварује у области развијања институција на свим нивоима (*Потциљ 16.6 - Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима*).

Слика 2: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 16: Мир, правда и снажне институције

У поступку прецизнијег сагледавања доприноса ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 16, успостављена је веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 16. Сходно томе, у Табели 1 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП, на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 16. РЗС тренутно на порталу циљева одрживог развоја не прати податке за показатеље у оквиру потциља 16.4.1, 16.7.2, 16.10.1 и 16.а.1. Показатељи утврђени на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП се превасходно могу користити као допунски за праћење доприноса важећег планског оквира ЦОР-у 16.

Табела 1: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 16

Показатељ потциљева ЦОР 16	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 16			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
16.1.1	/	1	4	да
16.1.2	/	/	1	не
16.1.3	/	/	5	да
16.1.4	/	/	1	да
16.2.1	/	/	3	да
16.2.2	/	2	12	да
16.3.1	/	/	8	да
16.3.3	/	/	2	не
16.4.1	/	/	3	не
16.4.2	/	/	8	не
16.5.1	/	/	13	да
16.5.2	/	/	2	да
16.6.1	/	1	4	да

16.6.2	/	2	25	да
16.7.1	/	/	1	не
16.7.2	/	/	12	не
16.9.1	/	/	1	да
16.10.1	/	2	2	не
16.10.2	/	1	7	не
16.a.1	/	/	11	не
16.6.1	1	2	5	да
УКУПНО	1	9	130	

Један од кључних документа за достизање **потциља 16.1. Смањити све облике насиља и потциља 16.2. Борба против злоупотребе деце** је Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године, која ће допринети елиминисању свих видова насиља у породици (нарочито према женама и девојчицама), уз пружање адекватне заштите и подршке. Циљеви дефинисани овом стратегијом односе се на унапређење превенције, обезбеђење ефикасне и делотворне заштите и подршке, стварање услова за адекватно процесуирање и кажњавање учинилаца, унапређење положаја жртава и сведока и успостављање целовитог и функционалног система прикупљања и анализе података.

Нешто више од петине жена са навршених 15 година доживело физичко и/или сексуално насиље било од стране партнера или других особа. Сходно томе **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** ће омогућити да се стопа свих облика насиља према женама са навршених 15 година живота, у оквиру индекса родне равноправности за сателитски домен насиља, посебно физичког и/или сексуалног насиља било од стране партнера или других особа и насиља у породици, смањи за 20% до 2030. године. Посебан допринос достизању потциља 16.1. биће остварен јачањем капацитета свих релевантних актера на свим нивоима у погледу спровођења обавеза које произилазе из Резолуције 1325 СБ УН - Жене, мир и безбедност у Републици Србији.

Акционим планом за поглавље 23 предвиђен је низ мера ради унапређења права детета (унапређење малолетничког правосуђа у циљу пуне имплементације европских стандарда). Јачање капацитета за одговор државе на све облике трговине људима обухваћени су **Акционим планом за преговарачко поглавље 24** којим су предвиђене мере које је Република Србија обавезна да спроведе како би ојачала своје капацитете за сузбијање трговине људима.

Спровођење програма превенције свих облика насиља, укључујући и родно заснованог насиља, како у физичком, тако и у виртуелном простору, у сарадњи са удружењима и канцеларијама за младе обухваћено је **Стратегијом за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** чиме ће се утицати на то да до 2030. године 67% младих пријави случајеве физичког, психолошког и/или сексуалног насиља коме су били изложени.

Мапирањем планског оквира утврђено је да седам докумената јавних политика доприноси потциљу **16.3. Владавина права и једнак приступ правди**. Кровни и кључни за достизање овог потциља је **Стратегија развоја правосуђа за период 2020–2025. године** која на свеобухватан начин приступа развоју правосуђа. Реализација Стратегије стреми расту међународног индекса владавине права у сегменту грађанског права на 0,55 и у сегменту кривичног права на 0,41 до 2025. године.

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године кључна је у контексту стварања услова и оквира за унапређење превенције и заштите особа са инвалидитетом од насиља и злостављања, посебно превенције и заштите жена са инвалидитетом од насиља, као и услова за остваривање права на приступ правди и правично суђење особа са инвалидитетом на равноправној основи са другим

грађанима. Спровођењем Стратегије биће сачињени протоколи о спречавању насиља, злостављања и експлоатације како би особе са инвалидитетом (на Брајевом писму за српски језик, апликације за СМС поруке и сл.), нарочито у установама социјалне заштите и здравствене заштите имале већи приступ правди. Такође, Стратегија ће омогућити да се за 30% увећа број судских поступака у којима су примењене асистивне технологије или други облици разумних прилагођавања.

Осигурање приступа правди биће омогућено и **Стратегијом превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године** која ће допринети унапређењу функционисања механизма заштите од дискриминације (грађанскоправна, кривичноправна, прекршајноправна заштита од дискриминације) и унапређивање компетенција јавних службеника, носилаца правосудних функција и других релевантних актера у систему превенције и заштите од дискриминације. Стратегија ће омогућити реализацију мера које треба да дорпину да се број интерно успостављених механизма за превенцију и заштиту од дискриминације повећа за 30% до 2023. године.

Треба навести да и остале стратегије у области људских и грађанских права, **Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године**, **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године**, **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године**, **Националне стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020–2025. године** промовишу владавину права и доприносе јачању механизма и капацитета који треба да омогуће већи приступ правди групама и појединцима из маргинализованих група или група које се налазе у повећаном ризику од дискриминације. Сходно томе Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња ће створити услове да 6.000 Рома и Ромкиња добије бесплатну правну помоћ до 2030. године.

Борба против организованог криминала налази се у фокусу **потциља 16.4. Смањење незаконитих токова новца и оружја, борба против прања новца и против свих облика организованог криминала**. Документ који адресира овај потциљ је **Акциони план за поглавље 24** којим су утврђене активности чијим се спровођењем испуњавају обавезе и мерила за придруживање ЕУ. Акциони план се опширно бави питањима организованог криминала и прања новца. Спровођење активности утврђених Акционим планом у области борбе против организованог криминала омогућиће да се истраге спроводе пре и током извршења кривичног дела (проактивне истраге), обезбедиће укључивање државних органа у најранијим фазама поступка кроз размену информација и унапређење механизма координације, комуникације и размене информација међу државним органима. Спровођење Акционог плана подразумева даље унапређење интероперабилности ИТ система и јачање људских капацитета и допринеће успостављању јединствене статистике за евидентирање кривичних дела на нивоу полиције, тужилаштва, затвора и судова и обједињавање података.

Достизање потциља 16.4 биће омогућено и реализацијом **Стратегије контроле малог и лаког оружја за период 2019–2024. године** која ће допринети смањењу претњи од недозвољеног поседовања и злоупотребе малог и лаког оружја, муниције и експлозива за цивилну употребу, као и **Стратегије за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године**, која ће јачањем превенције, унапређењем државних капацитета и повећањем степена међународне сарадње допринети спречавању развоја оваквог оружја.

Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024. године са Акционим планом за период 2022–2024. године, представља одговор Републике Србије на ризике утврђене 2018. године у Процени ризика од прања новца и Процени ризика од финансирања тероризма. Стратегија ће омогућити усклађивање са међународним стандардима за спречавање прања новца - ФАТФ (енг. Financial Action Task Force). **Закон о спречавању прања**

новца и финансирања тероризма¹⁵ омогућава унапређење постојећег система откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и усклађивања са европским директивама у овој области.

Фокус **потциља 16.5. Борба против корупције** је јачање механизма и капацитета за борбу против корупције. Кључни документ у овој области је **Национална стратегија за борбу против корупције за период од 2023-2028. године** која за циљ има сталну посвећеност органа јавне власти и политичких субјеката сузбијању корупције и ефикасној и доследној примени и сталном унапређењу антикорупцијских правила, благовремено откривање и адекватно кажњавање коруптивног понашања и јачање свести о узроцима, стању и штетности корупције.

Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године, и Акциони план за период од 2021. до 2025. године допринеће да удео административног оптерећења грађана у БДП-у у 2030. години буде 2,40%. Јавне набавке су једна од кључних области у којој јавни и приватни сектор улазе у финансијску интеракцију у значајном обиму и стога представљају и једну од најкритичнијих привредних активности у погледу настанка ризика од нерегуларности и корупције. Јачањем конкуренције на тржишту јавних набавки и смањењем ризика од нерегуларности у систему јавних набавки **Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2024–2028. године** ће дорпинети достизању потциља 16.5.

Мапирање националног планског оквира у односу на **потциљ 16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима**, указало је да је посебан приоритет великог броја планских докумената управо изградња и јачање институционалног оквира и капацитета у одређеним областима за спровођење реформи, те сходно томе доприносе овом потциљу. Потпуна листа планских докумената који се могу повезати са потциљем 16.6. представљена је у Анексу овог документа. У овом сегменту смо указали на најзначајнија чији је циљ јачање целокупног система јавне управе који ће обезбедити јаке, транспарентне и делотворне институције као и адекватне капацитете службеника за спровођење реформи и пружање јавних услуга.

Кључна стратегија и кровни документ у области јавне управе који треба да обезбеди континуитет реформи и проширење њиховог обухвата на целу јавну управу је **Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године са АП за период од 2021. до 2025. године**. Реализација Стратегије ће допринети побољшању рада јавне управе и унапређењу квалитета јавних услуга у складу са принципима Европског административног простора што ће омогућити побољшање позиције Србије на ранг листи Светске банке у погледу индекса делотворности власти (60-63, 2030. године). **Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године** са Акционим планом за његово спровођење ће омогућити да се јавна овлашћења врше ефикасно, транспарентно, конзистентно, економично и одговорно и допринети кориснички оријентисаној управи. **Програм за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021–2025. године**, са Акционим планом за период од 2024. до 2025. године ће допринети развоју делотворних, ефикасних и одрживих институција на локалу које омогућавају остваривање права грађана на локалну самоуправу кроз изградњу и јачање капацитета јединица локалних самоуправа за примену начела доброг управљања.

Потциљ 16.7. Одговорно и партиципативно доношење одлука је адресиран у осам докумената јавних политика. Спровођење **Програма унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025.** ће дорпинети расту броја прописа и докумената јавних политика током чије припреме је спроведен консултативни процес. Спровођење **Програма за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021–2025, са Акционим планом за период од 2024. до 2025. године** ће омогућити

¹⁵ "Службени гласник РС", бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020 и 92/2023

раст вредности индекса добре управе у издвојеним областима: 1) одговорност; 2) транспарентност, отвореност и партиципација са 58% у 2023. години на 60% у 2025. години између осталог и унапређењем правног оквира и процедура за непосредно учешће грађана у управљању локалном самоуправом. Реализација Програма ће омогућити да 90% градова, општина и градских општина имају обучене службенике за примену новог правног оквира у области референдума и народне иницијативе. **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030.** ће допринети јачању родне равноправности у политичком животу и обезбеђивању равноправног учешћа жена и мушкараца у одлучивању о јавним пословима. Следећи важан документ јавне политике је **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030.** чијим спровођењем ће се допринети успостављању и јачању механизма који треба да обезбеде активно учешћа младих у доношењу одлука на свим нивоима власти. **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030.** ће омогућити унапређење партиципације Рома и Ромкиња у свим друштвеним процесима између осталог и повећањем учешћа Рома и Ромкиња на изборима. Допринос остварењу овог потциља даће и спровођење **Стратегије за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030,** као и **Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030.** године.

Потциљ 16.9. Обезбедити правни идентитет за све, укључујући издавање извода из матичне књиге рођених, односи се на проблем који у Републици Србији у највећој мери обухвата ромску популацију. Спровођењем **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године,** ће се омогућити унапређење приступа услугама социјалне заштите и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници између осталог и кроз потпуни обухват уписа Рома и Ромкиња у грађанске регистре до 2030. године.

Плански оквир којим је покривен **Потциљ 16.10 Осигурати јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу са националним законодавством и међународним споразумима** обухвата четири документа јавних политика. То су: **Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020-2025.** која циља на подизање свести жртава и сведока кривичних дела о правима која им припадају у правном систему Републике Србије, као и континуирано информисање опште јавности у овој области; **Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025.** доприноси кроз унапређење транспарентности и доступности правосуђа; **Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025.** кроз отварање података у јавној управи; **Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025.** кроз успостављање служби за информисање оштећених лица и сведока на територији РС.

Национални плански оквир и одговор Републике Србије на **потциљ 16.а Ојачати националне институције за спречавање насиља и борбу против криминала и тероризма** чине пет докумената јавних политика чија ће реализација допринети јачању институционалне инфраструктуре на националном нивоу и подстицању међународне сарадње у борби против криминала и тероризма. То су: **Стратегије за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020-2025;** **Национална стратегије за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026;** **Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024-2026;** **Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020–2024.** и **Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025.**

Кључни плански документ у области антидискриминационих политика који доприноси **потциљу 16.б Примена недискриминаторних закона и политика за одрживи развој** је **Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године,** који ће омогућити равноправно остваривање свих људских права и слобода особама које се налазе

у ризику од дискриминације и јачање система превенције и заштите од дискриминације у свим областима и на свим нивоима. Јачању антидискриминаторног оквира у Републици Србији такође доприносе: **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године; Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024.; Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године; Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године.**

3.2.2 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера - Унутрашње тржиште

Кластер – Унутрашње тржиште обухвата четири основне слободе на којима је заснована Европска унија (слобода кретања робе, људи, услуга и капитала) и представља тематски веома важну област у процесу приступних преговора. Процес преговора у оквиру овог кластера подразумева усвајање правних тековина ЕУ у областима као што су усклађивање тржишта Републике Србије са тржиштем ЕУ, укључујући и заштиту здравља и потрошача. Важност овог кластера огледа се и у томе што области у оквиру којих је потребно усагласити политике и прописе имају велики утицај на живот грађана и грађанки Републике Србије, од доступности различитих производа и услуга на домаћим тржиштима (који задовољавају захтеване стандарде квалитета), могућности запошљавања у земљама Европске уније, равноправније тржиште конкуренције заинтересованих актера, па до заштите потрошача и здравља домаћег становништва.

Овај кластер обухвата девет преговарачких поглавља: **1 – Слободно кретање робе, 2 – Слободно кретање радника, 3 – Право пословног настањивања и слобода пружања услуга, 4 – Слободно кретање капитала, 6 – Право привредних друштава, 7 – Право интелектуалне својине, 8 – Политика конкуренције, 9 – Финансијске услуге и 28 – Заштита потрошача и заштита здравља.** Од девет поглавља која се налазе у овом кластеру, у досадашњем току преговора отворена су четири (Слободно кретања капитала, Право привредних друштава, Право интелектуалне својине и Финансијске услуге). Међутим, пошто отварање кластера захтева да сва поглавља која га чине буду отворена, овај кластер још увек није отворен. Отварање овог кластера подразумева почетак преговора о још пет поглавља, што ову област чини садржајном и захтевном у погледу динамике и тока преговарачког процеса. Поред четири отворена поглавља, Република Србија је доставила Европској унији преговарачке позиције за поглавља 2, 3 и 28 (Слободно кретање радника, Право пословног настањивања и слобода пружања услуга и Заштита потрошача и здравља).

У складу са методологијом мапирања националног планског оквира, циљ одрживог развоја који се везује за кластер Унутрашње тржиште и у оквиру њега највише са преговарачким поглављем 28 – Заштита потрошача и заштита здравља јесте **ЦОР 3 – Добро здравље**. Планска документа која се израђују у процесу европских интеграција, како би се одговорило на захтеве преговарачког поглавља 28, могу се повезати са већим бројем потциљева ЦОР 3 у области јавног здравља, здравог живота и благостања за целокупно друштво.

ЦОР 3: ДОБРО ЗДРАВЉЕ - Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација

Процеси који доприносе ЦОР 3

Напредак у унапређењу услова за достизање универзалне здравствене покривености и приступа безбедним и приступачним лековима како би се обезбедио здрав живот и благостање за све остварује се спровођењем политика које покривају широк спектар области од здравства и здравствене заштите, преко заштите животне средине, пољопривреде, људских права, енергетике, саобраћаја, економског развоја. Допринос резултатима који се остварују, а важни су за достизање ЦОР 3 укључује и реализацију међународних обавеза које проистичу из процеса приступања Европској унији, али и бројних међународних конвенција, уговора и декларација чији смо потписник.

Право на здравље уграђено је у бројне међународне уговоре и декларације, међу којима су најважније: Међународна повеља о људским правима (1948), Европска конвенција о заштити људских права и слобода (1950), Европска социјална повеља (1961), Међународна конвенција за елиминацију свих облика расне дискриминације (1965), Међународни споразум о економским, социјалним и културним правима (1966), Међународни споразум о грађанским и политичким

правима (1989), Споразум о елиминацији свих облика дискриминације жена (1979), Конвенција против мучења, суровости, нечовечности и понижења (1984), Конвенција о правима детета (1989), УН Миленијумска декларација (2000–2001), Декларација о посвећености HIV/AIDS (2000) и међународне смернице за HIV/AIDS и људска права (консолидована верзија 2006), Оквирна конвенција СЗО о контроли дувана (2006) и друге.

Поред тога, релевантна међународна документа су и: Европска повеља о правима пацијента (2002), Политички оквир за европски регион „Здравље за све“ (2005), Међународни здравствени правилник (2005), Протокол о води и здрављу уз Конвенцију о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера и Амандмана на чланове 25. и 26. Конвенције о заштити и коришћењу прекограничних водотокова и међународних језера (2005), Декларација „Здравље у свим политикама“ (2007), Повеља о основним правима Европске уније (2010), Европски водич за унапређење квалитета у свеобухватној контроли рака (2015), Акциони план за превенцију и контролу незаразних болести у европском региону СЗО 2016–2025 (2016), Острвска декларација о животној средини и здрављу (2017), Декларација о примарној здравственој заштити (Астана 2018), ЕУ програм здравства за период 2021–2027 и друга.

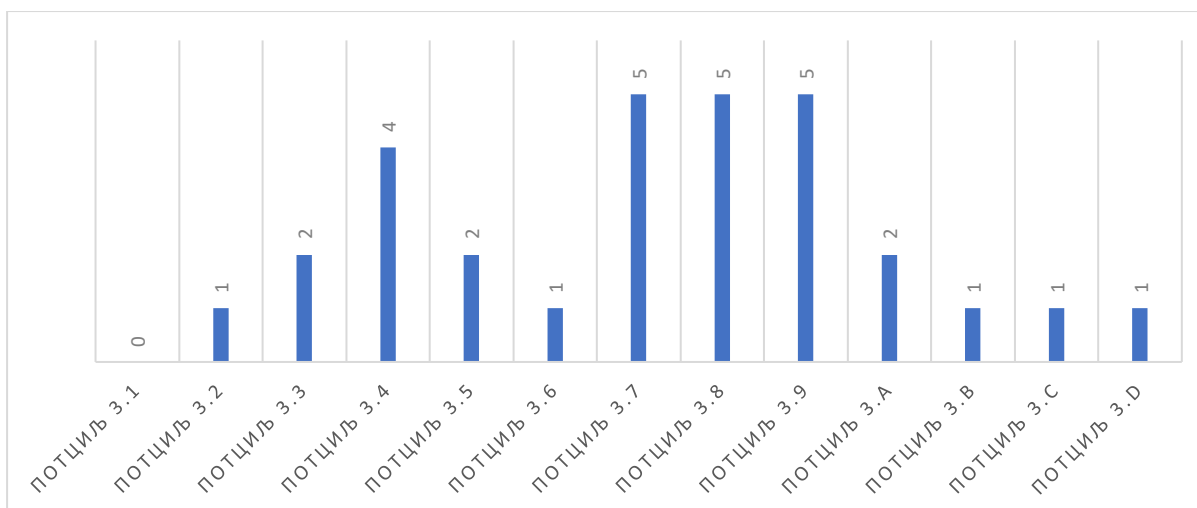
Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 3

Плански оквир којим се утврђују циљеви и приоритети из сегмента заштите здравља и обезбеђивања здравог живота и који треба да допринесу достизању ЦОР 3 веома је широк и обухвата велики број докумената јавних политика из области јавног здравља, заштите животне средине, људских права.

Мапирање планског оквира повезаног са ЦОР 3 обухватило је **седамнаест планских докумената** чија реализација доприноси већини потциљева у оквиру ЦОР 3¹⁶. Приоритети утврђени документима јавних политика највише ће допринети смањењу морталитета од непреносивих болести (*Потциљ 3.4 - До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непреносивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање*), обезбеђивању универзалног приступа услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту (*Потциљ 3.7 - До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме*), постизању универзалног обухвата здравственом заштитом (*Потциљ 3.8 - Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних, делотворних, квалитетних и јефтиних основних лекова и вакцина за све*) као и смањивање смртних случајева изазваних контаминацијом из ваздуха, воде и земљишта (*Потциљ 3.9 - До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења и контаминације ваздуха, воде и земљишта*).

Слика 3: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 3: Добро здравље

¹⁶ Планска документа доприносе следећим потциљевима: 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 3.7, 3.8, 3.9, 3.а и 3.д

На основу успостављених веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 3 у Табели 2 приказан је преглед показатеља класификованих на идентичне, прилагођене и допунске. Помоћу њих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 3. РЗС тренутно на порталу циљева одрживог развоја не прати податке за показатеље у оквиру потциља 3.5.1, 3.5.2, 3.9.1, 3.9.2, 3.а.1 и 3.д. Показатељи утврђени на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП се могу користити као допунски за праћење доприноса важећег планског оквира ЦОР-у 3.

Табела 2: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 3

Показатељ потциљева ЦОР 3	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 3			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
3.2.1	/	/	1	да
3.3.1	1	1	5	не
3.3.2	/	/	1	да
3.3.3	/	/	1	не
3.3.4	/	/	1	не
3.3.5	/	/	1	не
3.4.1	/	2	2	да
3.4.2	/	/	5	да
3.5.1	/	/	2	не
3.5.2	/	/	8	не
3.6.1	/	1	3	да
3.7.1	/	1	3	да
3.7.2	/	/	4	да
3.8.1	/	1	18	да
3.8.2	/	/	2	да
3.9.1	/	2	4	не
3.9.2	/	/	10	не
3.9.3	/	/	6	да
3.а.1	/	/	2	не
3.б.1	1	/	1	да
3.б.3	/	/	1	не

3.ц.1	1	2	2	да
3 д	/	/	1	не
УКУПНО	3	11	80	

Стратегија јавног здравља у Републици Србији, са Акционим планом за период од 2018. до 2026. године, кровни је документ за успостављање оквира деловања јавних политика у области заштите и унапређења здравља и смањења неједнакости у здрављу. Повећање обухвата свим обавезним вакцинама на више од 95% један је од циљева Стратегије којим ће се допринети између осталог и повећању обухвата деце млађе од 5 година обавезним вакцинацијама и тиме омогућити да се достигне **потциљ 3.2 Смањити и окончати смртне случајеве који се могу спречити код новорођенчади и деце млађе од 5 година**. Спречавањем и сузбијањем заразних болести и водећих ризика за здравље реализација Стратегије ће допринети **потциљу 3.3. Окончање епидемије AIDS-а и туберкулозе, борба против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести**. Превенција и сузбијање незаразних болести се налазе у фокусу Стратегије чијом реализацијом ће бити омогућено смањење стопе превременог умирања од кардиоваскуларних болести за 30% и дијабетеса тип 2 за 20%. У погледу унапређења спречавања и сузбијања хроничних незаразних болести и доприноса **потциљу 3.4. Непреносиве болести**, Стратегијом се планира и унапређење обухвата скринингом за рано откривање колоректалног карцинома, карцинома дојке и карцинома грлића материце за 40%. Превенција и сузбијање пушења и изложености дуванском диму, прекомерне употребе алкохола и злоупотребе дрога су активности које ће бити реализоване спровођењем Стратегије и тиме допринети **потциљу 3.5. Превенцијом и лечењем од злоупотребе опојних дрога и алкохола**. Стратегија ће омогућити и очување и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља, чиме ће допринети напретку у погледу достизања **потциља 3.7. Репродуктивно здравље**. Унапређење доступност и приступачност здравствених служби, укључујући и повећање доступности осетљивим друштвеним групама, као и успостављање основа за континуирано унапређење квалитета здравствених услуга на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите представљају значајан сегмент Стратегије. Јачањем капацитета примарне, секундарне и терцијарне превенције, као и развој програма јавног здравља омогућиће повећање доступности здравствених услуга у 70% јединица локалне самоуправе. Реализацијом низа активности из овог сегмента Стратегија ће допринети достизању **потциља 3.8. Универзалан обухват здравственом заштитом**. Стратегијом је предвиђено и унапређење ефикасности здравствене заштите кроз унапређење поступака одлучивања о лековима, медицинској опреми, средствима и процедурама, што ће допринети повећању доступности безбедних и квалитетних лекова свима. Стратегијом је предвиђена реализација низа мера која за циљ имају праћење и евалуацију утицаја животне средине на здравствене ризике, посебно у погледу ризика повезаних за неисправном водом за пиће као и болести које су изазване животом у несанитарним условима. Стратегијом је предвиђено повећање броја становника обухваћених системом за сакупљање чврстог отпада за 20% до 2026. године као и повећање обухвата становништва канализационом мрежом за 20%, чиме ће бити остварен допринос **потциљу 3.9. Смањење смртности и обољевања од опасних хемикалија и загађења**.

Потциљ 3.а Примена Оквирне конвенције СЗО о контроли дувана реализоваће се, између осталог, мерама утврђеним Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године, посебно у контексту подршке промени постојећих, или усвајању нових прописа до 2026. године, у складу са препорукама Водича за примену Оквирне конвенције о контроли дувана СЗО и законодавства Европске уније.

Густина и дистрибуција здравствених радника од 2018. године има тенденцију пада те ће сходно томе Стратегија допринети повећању броја лекара, сестара и осталих здравствених радника као и унапређењу финансирања основног пакета здравствених услуга на примарном, секундарном

и терцијарном нивоу здравствене заштите, што ће допринети остваривању **потциља 3.ц. Значајно повећати финансирање у области здравства, као и регрутовање, развијање, обучавање и задржавање здравствених радника. Потциљ 3.д. Управљање националним и глобалним здравственим ризицима** обухваћен је и **Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године**, чијом реализацијом ће се унапредити систем за спречавање и сузбијање болести и водећих ризика за здравље.

Постоје и важећи програми за поједине болести и смањење ризика од оболевања, који су утврђени уредбама, али који по правилу немају акционе планове и о њиховом спровођењу се не извештава. Често се мере и активности предвиђене тим програмима преклапају са утврђеним мерама и активностима у **Акционом плану за спровођење Стратегије јавног здравља у Републици Србији 2018– 2026. године**, па тако немају међусобно јасно постављен хијерархијски однос, што условљава отежану приоритизацију приликом планирања буџета и осталих потребних ресурса за њихово спровођење.

Достизање **потциља 3.3. Окончање епидемије AIDS-а и туберкулозе, борба против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести**, биће остварено спровођењем **Стратегије за превенцију и контролу HIV инфекција и AIDS-а за период 2018–2025. године**. Стратегија је усмерена на превенцију и лечење ХИВ инфекције, смањење морталитета и побољшање квалитета живота особа које живе са ХИВ-ом чиме ће број нових ХИВ инфекција бити смањен за најмање 75% до 2025. године.

Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године ће допринети достизању неколико потциљева обухваћених ЦОР 3. Реализација Стратегије ће омогућити развој компетенција младих за упражњавање здравих стилова живота, затим подизања свести младих људи о значају коришћења савремених метода контрацепције и коришћења услуга здравствене заштите у области сексуалног и репродуктивног здравља. Стратегија ће допринети општем побољшању здравих стилова живота и смањењу коришћења психоактивних супстанци. Реализација Стратегије ће допринети да 67% ЈЛС имају доступне и бесплатне услуге саветовања за младе у области здравља, посебно у области репродуктивног и сексуалног здравља и планирања породице и менталног здравља као и услуга психосоцијалне подршке. Програми подршке треба да омогуће и повећање младих који су потражили помоћ због забринутости за своје ментално, сексуално и репродуктивно здравље на 67% до 2030. године. Овим путем реализација Стратегије ће допринети **потциљу 3.а. Појачати примену „Оквирне конвенције Светске здравствене организације о контроли дувана“ у свим земљама, према потребама и потциљу као и потциљу 3.7. Репродуктивно здравље**. Реализација мера утврђених Стратегијом ће допринети и разумевању значаја примене савремених контрацептивних средстава као и важност доношења информисаних одлука у вези планирања породице што ће довести до повећања процента примена савремених контрацептивних средстава за узраст 20-24 и 25-29 година на 80% као и смањења стопа рађања код адолесценткиња 15-19 година на 7% до 2030. године.

Приоритети и правци интервенција у области заштите од непреносивих болести између осталог утврђени су посебним докумената израђеним за одређене непреносиве болести попут: менталног здравља или гојазности. **Национални програм за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године**, допринеће повећању територијалне покривености центара за ментално здравље у односу на укупан број становника са 2,32% у (2019) на 15% у 2022. години. Кључни циљ **Националног програм за превенцију гојазности код деце и одраслих** је повећање броја деце и одраслих за 10% са нормалном телесном масом за узраст до 2025. године. **Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолним узрокованих поремећаја** из 2017. године, нема орочен период важења, усмерен је на смањење штетних последица употребе алкохола на појединца и на друштво у целини.

Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023 до 2030. године са Акционим планом за 2023. до 2025. године доприноси *потциљу 3.6. Превенција и смањење саобраћајних несрећа* тако што ће реализацијом утврђених мера и активности омогућити смањење броја погинулих и тешко повређених лица за 50% до 2030. године, у односу на 2019. годину.

Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије допринеће очувању и унапређењу сексуалног и репродуктивног здравља становника уз поштовање права на доношење информисаних одлука које се односе на сексуалност и репродукцију независно од личних карактеристика појединаца и усклађен је са *потциљем 3.7. Репродуктивно здравље.*

Унапређење обухвата здравственом заштитом у великој мери зависи од универзалне доступности здравствених услуга свим грађанима, али је условљено и обезбеђивањем приступачности здравствених објеката. Сходно томе, **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** ће омогућити повећање инклузије особа са инвалидитетом и кроз повећање броја објеката у јавној употреби који су приступачни за особе са инвалидитетом за 10% на годишњем нивоу до 2024. године. **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године**, омогућиће повећање покривености Рома и Ромкиња универзалним здравственим осигурањем од најмање 95% или до нивоа као и код осталог становништва до 2030. године. Достицање *потциља 3.8. Универзалан обухват здравственом заштитом* биће омогућено и спровођењем **Стратегије јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године** и Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године којом ће бити омогућено успостављање приступачне и свеобухватне здравствене заштите за све жене и мушкарце. Реализација Стратегије кроз утврђене мере и активности, допринеће расту вредности индекса родне равноправности у домену здравља на 87,8 до 2030. године. Спровођење мера и активности ће омогућити повећање обухвата жена старијих од 15 година превентивним гинеколошким прегледима на 60% до 2030. године и тиме допринети *потциљу 3.7. Репродуктивно здравље* и *потциљу 3.8. Универзалан обухват здравственом заштитом.*

Развој иновативног дизајна, дигитализације и нових технолошких достигнућа, допринеће стварању модерног, конкурентног и климатски неутралног друштва. Крајњи циљ **Програма економских реформи за период 2023-2025. године** и Структурне реформе 12 - *Примена циркуларне економије у стварању повољног окружења за зелену транзицију* је побољшање квалитета животне средине и квалитета живота свих грађана, што се позитивно одражава и на здравље људи и доприноси *потциљу 3.9. Смањење смртности и оболевања од опасних хемикалија и загађења.* Смањење штетних утицаја на здравље услед излагања ваздуху лошег квалитета до 2030. године у поређењу са 2015. годином циљ је **Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом** и његовом реализацијом допринеће смањењу случајева превремене смрти од излагања честицама PM_{2.5} на 5.401 случај до 2030. године.

Иако није директно повезана са здравством, **Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године**, утврђује мере за спречавање и смањење загађења вода чиме ће допринети смањењу оболевања и смртних случајева услед контаминације воде опасним хемикалијама и тиме допринети *потциљу 3.9 Смањити оболевање и смртне случајеве од опасних хемикалија, загађења и контаминације ваздуха, воде и земљишта.* **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године** није непосредно усмерен на смањивање оболевања и смртних случајева развијањем одрживог система управљања отпадом, али свакако ће његова реализација утицати на очување ресурса и смањење негативних утицаја на животну средину, здравље људи и деградацију простора.

Климатске промене утичу на физичко, ментално и емотивно здравље појединца и друштва услед повећане учесталости климатских опасности. **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** ће проценом рањивости у сектору здравља, а нарочито рањивих категорија становништва (деца, особе са инвалидитетом, стари, радници на отвореном, и др.) и предлогом мера прилагођавања на измењене климатске услове и смањења ризика омогућити унапређење превенције и праћење утицаја климатских промена на здравље људи и тиме допринети **потциљу 3.д. Управљање националним и глобалним здравственим ризицима.**

3.2.3 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Конкурентност и инклузивни раст

Кластер – Конкурентност и инклузивни раст спада у групу још увек неотворених кластера. У оквиру кластера налази се осам преговарачких поглавља која се односе на економску и монетарну политику, царинску унију, опорезивање, социјалну политику и запошљавање, предузетништво и индустријску политику, науку и истраживање и образовање и културу: 10 – Информационо друштво и медији; 16 – Опорезивање; 17 – Економска и монетарна политика; 19 – Социјална политика и запошљавање; 20 – Предузетништво и индустријска политика; 25 – Наука и истраживање; 26 – образовање и култура и 29 – Царинска унија. Република Србија је до сада отворила пет преговарачких поглавља у оквиру овог кластера (17, 20, 25, 26 и 29), два од њих су и привремено затворена (25 и 26). Ни у једном преговарачком поглављу у оквиру овог кластера није преостало да се испуне мерила за отварање, а за преговарачка поглавља која нису отворена (10, 16 и 19), Република Србија је дефинисала преговарачке позиције.

Овај Кластер обухвата усаглашавање са правним тековинама и политикама ЕУ примарно у вези припреме Републике Србије у области испуњавања економских критеријума за чланство, као и учешћа у процесу економског и фискалног надзора. Кључни плански документ у овом процесу је Програм економских реформи Републике Србије, који пружа основу за економски дијалог са ЕУ. Почевши од 2015. године, у Републици Србији се Програм економских реформи доноси почетком сваке године, са пројекцијама економског и фискалног развоја за наредне три године, а у јануару 2024. године усвојен је десети Програм економских реформи за период 2024–2026. године.

Планска документа која се израђују у процесу европских интеграција како би одговорила на захтеве преговарачког процеса, преговарачких поглавља и преговарачких позиција у оквиру Кластера - Конкурентности и инклузивни раст, су релеванта и за достизање следећих циљева одрживог развоја: **ЦОР 1 – Свет без сиромаштва, ЦОР 5 – Родна равноправност, ЦОР 10 – Смањење неједнакости, ЦОР 4 – Квалитетно образовање, ЦОР 8 – Достојанствен рад и економски раст и ЦОР 9 – Индустрија, иновације и инфраструктура.**

ЦОР 1: СВЕТ БЕЗ СИРОМАШТВА - *Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима*

Процеси који доприносе ЦОР 1

ЦОР 1 предвиђа да **број људи који живе у било ком облику сиромаштва до 2030. године буде преполовљен** са посебним фокусом на оне који припадају најрањивијим и најосетљивијим друштвеним групама. У области социјалне политике и политике запошљавања Република Србија остварује изванредан напредак, док би у наредном периоду посебно требало обратити пажњу на унапређење обухвата и адекватности социјалних давања за оне који живе испод нивоа сиромаштва као и стварање услова за успостављање и почетак програма Гаранција за младе и његовог спровођења.

Процес европских интеграција који највише доприноси достизању ЦОР 1 односи се на обавезу усаглашавања са политикама и прописима Европске уније у оквиру **преговарачког поглавља 19** - Социјална политика и запошљавање., односно у областима које се односе на побољшање система социјалне заштите, повећање образовног нивоа радне снаге, постизање високе стопе запослености уз посебну бригу за категорије које су мање заступљене на тржишту рада, обезбеђивање одговарајућих услова рада и безбедности и здравља на раду, као и социјално укључивање и борбе против друштвене искључености.

У процесу приступања ЕУ нису успостављени циљеви који се изричито односе на смањење сиромаштва, те се ЕУ тим питањем бави **у оквиру Европског стуба социјалних права**, који обавезује све државе чланице (као и оне обухваћене политиком проширења ЕУ) да, између осталог, обезбеде сваком лицу које нема довољно средстава за живот да оствари „право на

адекватна давања минималног прихода која обезбеђују живот у достојанству у свим његовим фазама“. Конкретне мере за даље заједничко спровођење начела Европског стуба социјалних права од стране ЕУ и њених држава чланица формулисане су **Акционим планом за спровођење Европског стуба социјалних права**¹⁷ чије спровођење подразумева и активно укључивање социјалних партнера и цивилног друштва. Њиме су, такође, предложене најважније циљне вредности у области запошљавања, вештина и социјалне заштите на нивоу ЕУ које је потребно достићи до 2030. године.

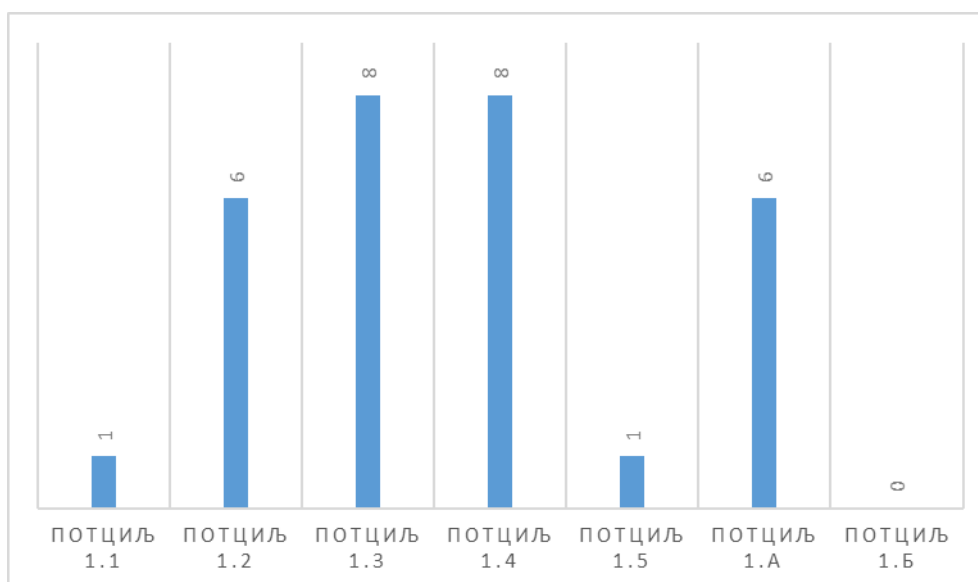
Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 1

Јавне политике које доприносе достизању општег циља смањења сиромаштва обухватају документе јавних политика у областима смањења сиромаштва, друштвене инклузије, социјалне заштите, образовања, запошљавања, здравља и социјалног становања, као и документе у области владавине права са фокусом на унапређење положаја угрожених група, попут жена, особа са инвалидитетом, Рома, миграната и других.

У контексту сагледавања доприноса јавних политика и важећих планских докумената достизању општег циља ЦОР 1, **мапирано је петнаест планских докумената** у следећим областима планирања: запошљавања и социјалне заштите, образовања, људских права, здравства, заштите животне средине и другим областима. Анализом је утврђено да планска докумената доприносе већини потциљева у оквиру ЦОР 1¹⁸ и препознају важност утврђених приоритета за остварење општег циља смањења сиромаштва.

Највећи број планских докумената односи се на област повећања доступности и обухвата сиромашних и рањивих националним системима социјалне заштите (*Потциљ 1.3: Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све*), област омогућавања једнаких права на економске ресурсе и основне услуге, мушкарцима и женама, а посебно сиромашнима и припадницима рањивих група (*Потциљ 1.4: Обезбеђивање једнаких права на економске ресурсе, приступа основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући и микрофинансирање*).

Слика 4: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 1: Свет без сиромаштва

У поступку прецизнијег сагледавања доприноса ДЈП циљевима одрживог развоја успостављена је веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП и УН

¹⁷ Извор: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1615364474217&uri=CELEX%3A52021DC0102>

¹⁸ Планска докумената доприносе следећим потциљевима: 1.1, 1.2, 1.2, 1.4, 1.5, 1.а

глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 1. У Табели 3 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 1. У оквиру *потциља 1.5 - До 2030. изградити отпорност сиромашних и оних у стањима рањивости и смањити њихову изложеност и рањивост од екстремних климатских догађаја, као и других економских, друштвених и еколошких шокова и катастрофа*, допринос ДЈП достизању УН глобалних показатеља одрживог развоја није могуће пратити на нивоу показатеља општег и посебних циљева, с обзиром да структура ДЈП није усклађена са ЗПС.

Табела 3: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 1

Показатељ потциљева ЦОР 1	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 1			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
1.1.1	/	1	1	Да
1.2.1	2	2	3	Да
1.2.2	1	2	3	Да
1.3.1	/	/	5	Не
1.4.1	/	3	1	Да
1.4.2	/	3	3	Да
1.5.1	На нивоу ДЈП нису утврђени општи и посебни циљеви у складу са ЗПС			Да
1.5.2	На нивоу ДЈП нису утврђени општи и посебни циљеви у складу са ЗПС			Да
1.а.2	2	1	6	Да
УКУПНО	5	12	22	

У планском оквиру Републике Србије тренутно не постоји ниједан свеобухватни плански документ који директно доприноси **потциљу 1.1. Искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све**. Напредак у погледу искорењавања екстремног сиромаштва прати се на основу УН показатеља 1.1.1 - *Удео становништва које живи испод међународне линије сиромаштва, према полу, старости, статусу запослености и географској локацији (градска/остала насеља)*.

Спровођење **Стратегије запошљавања Републике Србије за период од 2021. до 2026. године**¹⁹ делимично ће допринети даљем напретку у овој области с обзиром да се очекује да се стопа ризика од сиромаштва код запослених смањи са 9,2% у 2019. години на 4,7% у 2026. години.

Смањење стопе ризика од сиромаштва и социјалне искључености налази се у фокусу **потциља 1.2. Смањити број мушкараца, жена и деце који живе у било ком облику сиромаштва за половину до 2030. године**. Напредак у достизању овог потциља прати се преко два УН показатеља 1.2.1 – *Удео становништва које живи испод националне линије сиромаштва, према полу и старости* (Стопа ризика од сиромаштва) и УН показатеља 1.2.2 – *Удео мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама* (Стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености).

У контексту јавних политика, највећи допринос напретку у достизању овог потциља може да пружи **Стратегија запошљавања Републике Србије за период од 2021. до 2026. године**. Спровођење Стратегије треба да, непосредно кроз унапређење положаја незапослених лица на тржишту рада, допринесе смањењу дугорочне незапослености (са 6,1% у 2019. години на 1,9% у

¹⁹ https://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/15/15855_strategija_zaposljavanja_u_rs_2021-2026.pdf

2026. години) са посебном подршком усмереном на смањење незапослености теже запошљивих категорија незапослених који се чешће сучавају са отежаним положајем на тржишту рада (жене, млади до 30 година старости, а посебно млади који се налазе у НЕЕТ категорији, особе са инвалидитетом и Роми, лица без завршеног средњег образовања, као и вишеструко рањиве категорије). Са тим у вези, Стратегијом је предвиђено да се стопа младих који се налазе у НЕЕТ категорији (15-29 година) смањи са 18,9% у 2019. години на 12,8% 2026. године. Реализација мера предвиђених Стратегијом треба да допринесе ефикасном развоју тржишта рада и расту запослености (планиран је раст стопе запослености у свим старосним групама до 2026. године: 15+ (52,9%); 15-29 (41%) и 15-64 (66,1%).), затим смањење социјалних неједнакости као ограничавајућег фактора економског раста и свеукупног друштвеног напретка.

Важан аспект смањења сиромаштва су и јавне политике које у фокусу имају групе и/или појединце у ризику од искључености, вишеструко маргинализоване и/или дискриминисане. Раст социјалне сигурности за жене и мушкарце треба да се постигне спровођењем **Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године**. Реализација мера и активности ће допринети смањењу неједнакости жена и мушкараца, њиховој социјалној сигурности и прерасподели неплаћених послова старања и тиме утицати да се удео жена у ризику од сиромаштва и социјалне искључености смањи са 31,7% (2019. године) на 30% 2030. године. Стратегијом је планирано унапређење приступа ресурсима и услугама подршке, под једнаким условима за најугроженије групе чиме ће се утицати на смањење стопе сиромаштва жена, мушкараца и деце, посебно деце из једнородитељских породица која је у 2019. години износила 23,7%.

Смањење стопе мушкараца и жена из осетљивих и рањивих група које живе у било ком облику сиромаштва може бити делимично остварено и спровођењем **Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године**. Мере утврђене Стратегијом ће утицати на социјалну инклузију и унапређење услова за остваривање и одржавање оптималног нивоа самосталности и друштвеног учешћа особа са инвалидитетом, затим запошљавање и подстицање запошљавања особа са инвалидитетом и других осетљивих група смештених у резиденцијалним установама, и тиме допринети смањењу ризика од сиромаштва у овој категорији становништва.

Укидање могућности потпуног лишења пословне способности односно стварање услова да особе са инвалидитетом уживају пословну способност равноправно са другима, у свим аспектима живота биће постигнуто спровођењем **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**. Стратегијом ће се непосредно утицати на повећање броја особа којима је враћена пословна способност или проширен обим пословне способности и тиме допринети економском оснаживању особа са инвалидитетом и смањењу стопе ризика од сиромаштва у овој категорији. Један од циљева Стратегије је и повећање броја запослених особа са инвалидитетом за 15% на годишњем нивоу до 2024. године.

Спровођење **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године** створиће услове који би требали да допринесу смањењу процента ромских домаћинстава који живе у условима изражене материјалне депривације са 83% у 2019. години на 70% у 2030. години као и већој запошљивости Рома и Ромкиња до минималних 25% до 2030. године, у складу са Познањском декларацијом.

Млади старости 18-24 године у Републици Србији изложени су већим ризицима од сиромаштва и социјалне искључености него укупно становништво. Будући да је у циљу смањења дискриминације, повећања социјалне кохезије и пружања једнаких шанси свим младима, неопходно континуирано радити на социјалној инклузији младих из осетљивих група, смањивању и превазилажењу предрасуда, реализација свих циљева **Стратегије за младе у Републици Србији за период 2023-2030. године** доприноси у одређеној мери достизању

потциља 1.2, али посебан допринос се очекује реализацијом програма који доприносе унапређењу социјалне укључености младих те се њиховом реализацијом очекује да стопа ризика од сиромаштва или социјалне искључености младих (према полу) 2030. године буде 17% (М 16,5%, Ж 17,5%).

Доминантна демографска карактеристика Србије је старо становништво. Према последњем попису удео лица старости 65 и више година порастао је са 17,4% (2011) на 22,1% (2022). Становништво старије од 65 година се налази и у већем ризику од сиромаштва и социјалне искључености. Сходно томе, посебан допринос у погледу унапређења социјалне укључености старијих од 65 година омогућиће **Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године** чијом реализацијом се очекује увећање пуне интеграције и учешће старијих особа у друштву за 35% у односу на почетно стање.

Повећање обухвата становништва, посебно сиромашних и рањивих, националним системима социјалне заштите централно је питање **потциља 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије**. Напредак у достизању овог потциља прати се преко УН показатеља 1.3.1 - *Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији*. Тренутно не постоји свеобухватни плански документ који се системски бави питањем социјалне заштите. Сходно томе на трендове и остварене резултате у оквиру овог потциља утицаће већи број планских докумената који обухватају различите сегменте политике социјалне заштите, односно одговарају на потребе различитих корисника и циљних група. Реализација мера и активности утврђених **Стратегијом за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** ће допринети већој доступност и приступачност услуга социјалне заштите свим грађанима и грађанкама, посебно оним из рањивих група, односно допринеће њиховој већој социјалној сигурности. Један од циљева Стратегије је и повећање обухвата корисника/ца услуга социјалне заштите као и унапређење приступачности и доступности услуга социјалне заштите ради очувања и повећања квалитета живота у одабраним јединица локалне самоуправе, благостања жена и мушкараца из рањивих група, као и подршке породицама у задовољењу животних потреба.

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године утврђује мере за унапређење квалитета и доступности друштвених услуга (образовања, здравства и социјалне заштите), као и повећање социјалне инклузије и демографске обнове урбаних подручја чиме ће допринети повећању обухвата корисника социјалне помоћи урбаног подручја до 2030. године.

Допринос повећању обухвата становништва националним системом социјалне заштите биће остварено и реализацијом **Стратегије деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године**. Унапређењем нормативних, финансијских и институционалних услова за спровођење и одрживост процеса деинституционализације, Стратегија ће, упоредо са овим процесом, утицати на јачање механизма система социјалне заштите и развој услуга социјалне заштите према потребама корисника смештених у резиденцијалним установама. На овај начин Стратегија ће омогућити њихово измештање из резиденцијалних установа и истовремено допринети повећању обухвата корисника за пружање услуга у непосредном и најмање рестриктивном окружењу омогућавајући њихов останак у заједници. Стратегија предвиђа до 2026. године повећање броја корисника по свим категоријама корисника (деце корисника специјализованог хранитељства, одраслих корисника специјализованог породичног смештаја, корисника ургентног и повремениг хранитељства, корисника услуге социјалне заштите становање уз подршку за децу и младе, корисника услуге социјалне заштите становање уз подршку за особе са инвалидитетом, корисника услуге социјалне заштите лични пратилац детета и корисника услуге социјалне заштите персонални асистент). Последње године важења Стратегије планирано је да у свим локалним самоуправама буде обезбеђена доступност услуга социјалне заштите на основу процењених потреба грађана као и да све јединице локалне самоуправе увећају издвајања из буџета за развој услуга у заједници од 5% до 10% у односу на прву, односно последњу годину примене Стратегије.

Једна од централних тема **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године** је унапређење приступа услугама социјалне заштите, доступност и делотворност новчаних давања ради смањења сиромаштва и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници. Након реализације Стратегије очекује се да се положај и социјална сигурност Рома и Ромкиња унапреди што ће бити изражено смањењем процента домаћинстава у подстандардним ромским насељима која користе неко од новчаних социјалних давања, са 80% 2019. године, на 70% 2030. године.

Увећање броја услуга социјалне заштите за самосталан живот у заједници и живот у породици за особе са инвалидитетом за 20% до 2024. године један је од циљева **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**. Реализација мера и активности унапредиће услове за живот особа са инвалидитетом ван резиденцијалних институција и обезбедиће персонализоване услуге подршке за самостални живот у заједници, чиме ће се допринети повећању обухвата особа са инвалидитетом системима социјалне заштите.

Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године омогућиће стварање услова за већу доступност права и унапређење свих услуга социјалне заштите за старије од 65 година и тако допринети остваривању вишеструких (и здравствених, и социјалних и економских) ефеката како на појединца, тако и на ширу друштвену заједницу. Реализација Стратегије допринеће повећању обухвата корисника пруженим услугама социјалне заштите, нарочито у сеоским срединама, кроз повећање броја јединица локалне самоуправе са организованим пружањем услуга из области социјалне заштите за старије са 126 на 151 јединица локалне самоуправе до 2030. године. Изградња и оспособљавање капацитета породичног смештаја за старије омогућиће додатно повећање броја старијих на породичном смештају са 355 на 514 до 2030. године.

Сиромаштво има много димензија и не односи се само на недостатак једнаких права на приступ економским ресурсима већ и на недостатак достојанствених могућности за живот, односно приступ основним услугама воде за пиће и санитације, становања, здравствене заштите и образовања. Централна тема **потциља 1.4. Обезбеђивање једнаких права на економске ресурсе, приступа основним услугама, власништву и управљању земљиштем, новим технологијама и финансијским услугама укључујући и микрофинансирање** је обезбеђивање услова на равноправан приступ економским ресурсима и основним услугама, а посебно сиромашним и припадницима рањивих група. Напредак у достизању овог потциља прати се преко два УН показатеља 1.4.1а - *Процент лица која користе основне услуге снабдевања водом за пиће* и УН показатеља 1.4.1б - *Процент лица која користе основне услуге санитације*.

Овај потциљ тренутно није покривен јединственим планским документом, с обзиром да је **Национална стратегија социјалног становања из 2012. године истекла**. Унапређење квалитета, санација и обнова постојећих подстандардних или неуређених стамбених насеља и целина кроз њихово инфраструктурно опремање предвиђено је **Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године**. До 2030. године планирано је да се унапреди квалитет уређености и приступачности урбаног простора обезбеђивањем одрживог становања за све грађане, да се санирају неплански изграђени делови насеља и приградских насеља као и да се повећа атрактивности урбаних насеља за запошљавање (посебно младих и социјално осетљивих група).

Обезбеђивању једнаких права на економске ресурсе, допринеће **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** чији је један од циљева да утврђеним мерама и активностима допринесе смањењу платног јаза између мушкараца и жена, са 8,8% у 2018. години²⁰ на 5% 2030. године, односно да омогући једнак приступ финансијским ресурсима

²⁰ Извор: Републички завод за статистику, Истраживање о структури зарада, 2018. године - <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205664.pdf>

повећањем вредности индекса родне равноправности у домену новца са 59,7 у 2018. години на 81,6 2030. године.

Побољшање услова становања један је од циљева **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године** планирано је да ће до 2030. године најмање 70% подстандардних насеља у којима живе Роми и Ромкиње бити стандардизовано, да ће 100% домаћинстава у неформалним насељима имати приступ пијаћој води, 98% становништва у неформалним насељима имати приступ основној санитацији као и да ће 98% становништва који живи у домаћинствима у неформалним насељима користити побољшане санитарне просторије које се не деле са другима. Повећање приступа Рома и Ромкиња квалитетном и одрживом запошљавању омогућиће повећање стопе запослености Рома и Ромкиња од 25% до 2030. године.

Економско оснаживање особа са инвалидитетом треба да буде унапређено **Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**, којом се планира укидање могућности потпуног лишења пословне способности, успостављањем система подршке у одлучивању уместо старатељске заштите чиме ће се допринети повећању броја особа којима је враћена пословна способност или проширен обим пословне способности за 15% на годишњем нивоу.

Један од основних циљева социјалне заштите је подршка корисницима резиденцијалних установа у развијању вештина за вођење што самосталнијег свакодневног живота у заједници. Укључивање корисника у поступке процене и планирања представља остварење њихових права на партиципацију и доношење одлука, самостално или уз подршку, као и приступ економским ресурсима. **Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године** утврђује мере којима треба да се омогући оснаживање корисника и развој животних вештина у складу са функционалним способностима, како би се укључили у свакодневне активности у заједници и тиме ће допринети повећању броја особа којима је у потпуности или делимично враћена пословна способност.

Иако нема директан утицај на достизање овог потциља **Стратегијом запошљавања Републике Србије за период од 2021. до 2026. године** планирана је реализација мера и активности у области развијања тржишта рада и унапређења положаја незапослених лица на тржишту рада које ће допринети расту стопе запослености до 2026. године у свим старосним групама: 15+ (52,9%); 15-29 (41%) и 15-64 (66,1%).

Фокус **потциља 1.5. Смањити изложеност сиромашних од екстремних климатских догађаја и других економских, друштвених или еколошких катастрофа** је подршка јачању отпорности и смањењу осетљивости сиромашних и оних у стању рањивости на екстремне климатске догађаје и друге економске и друштвене шокове. Пандемија Ковид-19 указала је на екстремну рањивост система социјалне заштите доводећи најрањивије категорије становништва у још већи ризик од сиромаштва као и повећања броја људи који су постали ново-сиромашни због економског шока који је ова криза изазвала. Криза је указала да би у условима великих друштвених и економских шокова систем могао да одговори на потребе најугроженијих, програми социјалне заштите морају да се побољшају у адекватности (повећањем износа накнада) и покривености (укључивањем већег броја корисника у програме)²¹.

Најважнији плански документ који је директно повезан са овим потциљем је **Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода**. Документ није временски ограничен и утврђује активности које доприносе изградњи адекватног дугорочног система управљања ризицима од елементарних непогода као и смањењу ризика и ефикаснијем реаговању на непогоде. Иако није директно усмерен на угрожене групе, Програм успоставља оквир за

²¹ Извор> Covid-19 процена социо економског утицаја, UNDP - https://serbia.un.org/sites/default/files/2020-11/seia_report-sr_0.pdf

унапређења свих елемената управљања ризику са циљем да се постигне знатно веће смањење ризика од катастрофа и губитака изазваних катастрофама.

Фокус **потциља 1.а Мобилизација ресурса за смањење сиромаштва** је мобилизација ресурса из свих могућих извора у циљу обезбеђивања одрживости финансирања програма и политика за окончање свих облика сиромаштва. Напредак у достизању овог потциља прати се у односу на УН показатељ 1.а.2 - *Удео укупних државних расхода за основне услуге (образовање, здравство и социјална заштита)*.

Најзначајнији утицај на обезбеђење одрживог финансирања јавних политика као и стабилног средњорочног оквира фискалне политике у циљу промовисања снажног и одрживог раста и смањења сиромаштва формулисан је **Фискалном стратегијом за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину**. Фискалном стратегијом утврђени су расходи за основне услуге (образовање, здравство и социјалну заштиту) и успостављен је оквир за мобилизацију ресурса у циљу доприноса смањењу сиромаштва и повећању социјалне сигурности најугроженијих.

Допринос мобилизацији ресурса усмерених на смањење сиромаштва као и социјалне сигурности грађана и грађанки посебно оних из сиромашних и рањивих група биће обезбеђен и спровођењем **Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** којом је планирано повећање удела буџетских средстава у БДП за здравствену заштиту као и буџетских средстава за социјалну заштиту на свим нивоима власти.

Повећање издвајања буџетских средстава за развој услуга у заједници предвиђено је и **Стратегијом деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године**, којом је предвиђено обезбеђење новчаних средстава за прву фазу процеса трансформације установа за смештај у пружаоце услуга у заједници као и повећање буџетских издвајања за развој услуга у заједници од 5% до 10% у односу на прву, односно завршну годину примене Стратегије.

Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године планирано је повећање покривености Рома и Ромкиња универзалним здравственим осигурањем са 93,4% на најмање 95% или до нивоа као и код осталог становништва до 2030. године.

Мобилизација ресурса за финансирање програма усмерених на унапређење социјалне сигурности старијих од 65 година омогућена је и **Стратегијом активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године**. Стратегија предвиђа да се до 2030. године број корисника услуга здравствене заштите старијих од 65 година повећа за 20% као и да се за 25% повећа број установа здравствене заштите које пружају услугу патронажне службе односно за 20% повећа број установа здравствене заштите које пружају услугу палијативне неге. Стратегијом је предвиђено и да се за 20% повећа број корисника старијих од 65 година који се налазе на породичном смештају.

Унапређење приступачности и доступности здравствене заштите биће остварено реализацијом **Стратегије јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године** којом је предвиђена мобилизација ресурса за финансирање основног пакета здравствених услуга на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите. Унапређење здравља осетљивих друштвених група спровођењем додатних мера усмерених на смањење неједнакости у здрављу омогућиће да 70% јединица локалне самоуправе определи средства за унапређење приступачности здравствених установа осетљивим друштвеним групама.

ЦОР 4: КВАЛИТЕТНО ОБРАЗОВАЊЕ - Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све

Процеси који доприносе ЦОР 4

ЦОР 4 залаже се за **унапређење квалитета образовања становништва**, бесплатно предшколско, основно и средње и приступачније универзитетско образовање. ЦОР 4 омогућиће подизање нивоа укључености, а посебно најосетљивијих група, у образовни систем и доступност целоживотног учења.

Правни и оквир политика који пружају смернице за креирање друштва знања у ЕУ, манифестују се кроз велики број докумената ЕУ (Болоњска декларација, Лисабонска стратегија, Копенхашка декларација, итд.). За вредновање образовања и стечених вештина, успостављен је **Европски квалификациони оквир** као алат превођења и међународног поређења квалификација појединаца, ради њихове процене на тржишту рада. У области образовања, обуке и младих, државе чланице треба да имају законодавни, административни и финансијски оквир, као и неопходан капацитет, како би се обезбедило добро управљање, укључујући финансијско управљање децентрализованим програмима ЕУ. Правне тековине у области **преговарачког поглавља 26** углавном се састоје од оквира сарадње кога чине **ЕУ програми** (Еразмус+, Креативна Европа и Програм целоживотног учења) и **отворени метод координације** у правцу приближавања националних политика и остваривања заједничких циљева.

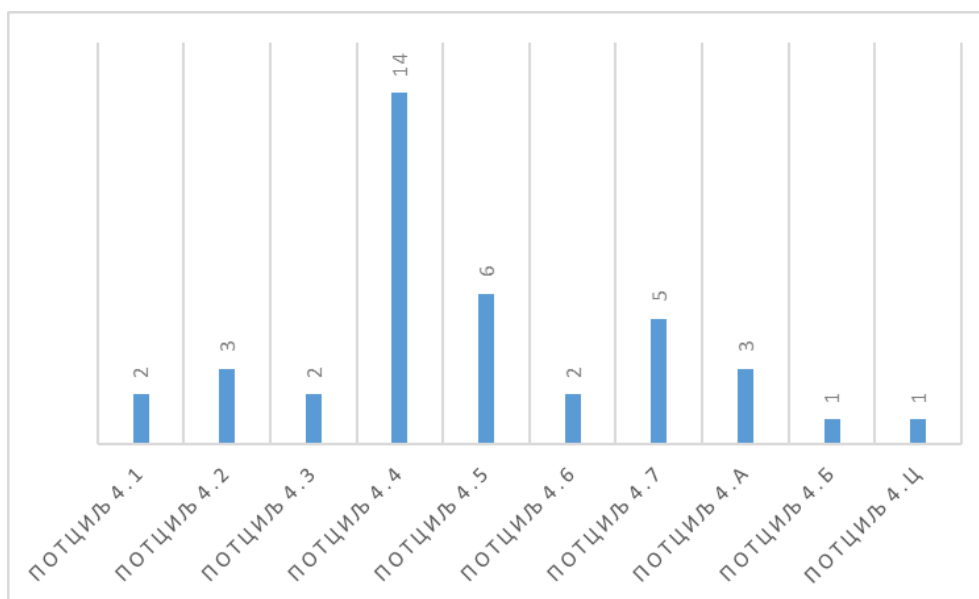
Република Србија учествује у **програму Еразмус+**, а од јануара 2019. године има статус програмске земље и учествује у програму Еразмус+ под истим условима и могућностима као и државе чланице ЕУ. Поред тога, Република Србија је учествовала у разним иницијативама као што су Еразмус дани и Европска недеља младих. Република Србија учествује у радним групама Европског образовног простора за период од 2021–2025. године. У априлу месецу 2014. године, Република Србија је прихватила позив Европске комисије за учешће у **Отвореном методу координације** (ОМК) у области образовања и обука и тиме прихватила права и обавезе у овој области до пуноправног приступања Европској унији.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 4

Приоритети и циљеви јавних политика чије ће спровођење допринети достизању квалитетног образовања за све до 2030. године, садржани су у **седамнаест планских докумената** у области образовања, запослености, људских права, економског развоја. Планска документа су релевантна за достизање свих десет потциљева у оквиру ЦОР 4.

Реализација планских докумената највише ће допринети повећању броја младих и одраслих са релевантним вештинама које ће им омогућити достојне послове (*Потциљ 4.4 - До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво*)

Слика 5: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 4: Квалитетно образовање

У поступку прецизнијег сагледавања доприноса ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 4, успостављена је веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 4. Сходно томе, у Табели 4 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 4. Примећује се да РЗС тренутно на порталу циљева одрживог развоја не прати податке за показатеље у оквиру потциља 4.7.1, 4.a.1, 4.b.1 и 4.c.1 међутим показатељи утврђени на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП се могу користити као допунски за праћење доприноса важећег планског оквира ЦОР-у 4.

Табела 4: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 4

Показатељ потциљева ЦОР 4	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 4			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
4.1.1.b			1	Да
4.1.1.c	/	/	1	Да
4.1.2.a	1	/	1	Да
4.1.2.b	1	/	1	Да
4.1.2.c	1	/	2	Да
4.2.1	/	/	2	Да
4.2.2	2	/	1	Да
4.3.1	/	/	4	Да
4.4.1	3	/	14	Да
4.5.1	/	/	5	Да
4.6.1	/	/	1	Да
4.7.1	/	/	9	Не
4.a.1	/	/	2	Не
4.b.1	/	/	1	Не
4.c.1	/	/	1	Не
УКУПНО	8	/	47	

Кључни плански документ Републике Србије за остварење ЦОР 4 је **Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период од 2023. до 2026. године**. Стратегија представља кровни плански документ и оквир за спровођење политике образовања за све нивое образовања у Републици Србији, као и све аспекте образовног система, укључујући инклузивност образовања, усклађивање са потребама привреде, унапређење квалитета и обухвата образовања. Стратегија се може повезати са свим потциљевима у оквиру ЦОР 4 односно реализација мера и активности утврђених Стратегијом и Акционим планом допринеће свим потциљевима одрживог развоја у области обезбеђења квалитетног образовања за све.

У погледу **потциља 4.1. Бесплатно, једнако и квалитетно основно и средње образовање за све**, важан допринос остварује **Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са пратећим Акционим планом**. Реализација Стратегије ће допринети унапређењу квалитета, праведност и доступност доуниверзитетског образовања и васпитања и јачању васпитне функција образовно-васпитних установа. Истовремено Стратегија ће омогућити и унапређење доступности, квалитета, релевантности и праведности високог образовања. Реализација Стратегије омогућиће повећање обухвата основним и средњим васпитањем на 99% односно 91% до 2026. године. Са друге стране Стратегија ће омогућити и повећање стопе завршавања основне и средње школе од 98% односно 93% до 2030. године. Унапређење доступности основног и средњег образовања препознато је као приоритет и у **Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** чијом реализацијом ће се омогућити повећање стопе обухвата Рома и Ромкиња основним и средњим образовањем од 100% односно 80% до 2030. године, као и повећању стопе завршавања основне и средње школе од 100% односно 98% до 2030. године.

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом допринеће и повећању обухвата деце предшколским образовањем и васпитањем од 60,2% до 2030. године и тиме омогућити достизање **потциља 4.2. Приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању**. Реализација Стратегије ће омогућити унапређење едукације наставног особља, развијање и јачање мреже педагошких асистената у предшколским установама, повећање броја предшколских установа и њиховог обухвата, као и доступности материјала за праксу у предшколским установама. **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** допринеће обухвату деце ромске националности који похађају припремни предшколски програм од 100% до 2030. године.

Развијање мреже установа за предшколско васпитање, отварање предшколских установа у новим насељима, при привредним субјектима и обезбеђивање капацитета и доступности услуга у складу са локалним потребама, препознато је као приоритет у оквиру **Стратегије подстицања рађања**, чијом реализацијом се може одговорити на проблеме младих родитеља у погледу неадекватно развијеног система збрињавања деце и допринети повећању обухвата деце предшколским образовањем.

Фокус **потциља 4.3. Једнака доступност јефтиног и квалитетног техничког, стручног и терцијарног образовања** је на обезбеђивању доступности стручног и универзитетског образовања за све. **Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом** омогућиће достизање овог циља између осталог и повећањем процента генерације од 19-30 година обухваћених високим образовањем од 30% до 2026. године. Од значаја за остваривање овог потциља је и развој оквира за праћење и вредновање квалитета високог образовања и примена добијених резултата у формулацији политике високог образовања, али и других мера предвиђених Стратегијом. Подршка развоју дуалног образовања како би се омогућио ефикаснији одговор система на потребе привреде и тржишта рада, технолошке промене и потребе за новим компетенцијама биће остварена спровођењем **Програма економских реформи за период од 2024. до 2026. године** и у оквиру њега утврђеном

Структурна реформа 5 - Образовање за одрживи развој и радну спремност. Спровођење ове структурне реформе допринеће развоју 12 регионалних тренинг центара до 2026. године као и видљивости 130 квалификација на Европском порталу квалификација што ће омогућити и достизања **потциља 4.3.** као и **потциља 4.4. Повећати број младих и одраслих са релевантним вештинама**

Потциљ 4.4. Повећати број младих и одраслих са релевантним вештинама усмерен је на оспособљавање младих потребним вештинама како би могли да обављају достојне послове и/или да се баве предузетништвом. Концепт дуалног и предузетничког образовања уведен је због неусклађености квалификација радне снаге са потребама тржишта рада, и у складу са којим ученици средњих школа и студенти имају интензивну практичну припрему у предузећима у којима би се касније и запослили. **Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом** ће омогућити повећање стопе учешћа одраслих у образовању и обукама (25–64 године) са 3,7% на 6% до 2030. године као и смањење стопе оних који нису у процесу образовања или обуке, а који нису запослени (15–24 године) са 16,4% на 12% до 2030. године. Истовремено Стратегија ће омогућити развој дигиталног образовања на доуниверзитетском нивоу и унапредити релевантност високог образовања на националном и међународном нивоу, подстицањем сарадње високошколских установа са послодавцима, привредним и јавним сектором и јачање предузетничке компоненте високог образовања. Унапређење вештина и компетенција ученика и одраслих Рома и Ромкиња како би се повећала њихова проходност кроз образовни систем све до високог образовања и тиме повећала њихова конкурентност на тржишту рада биће реализовано **Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године.** Реализација Стратегије ће допринети да се проценат Рома и Ромкиња који нису у систему образовања, обуке или запошљавања смањи на 10% до 2030. године. Афирмативне мере за упис на факултете и даље постоје у форми норми места која се чувају за одређене групе студената на сваком програму. Повећање учешћа старијих од 65 година у едукацији за 20% до 2030. године у односу на 2023. годину биће остварено реализацијом **Стратегије активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године.**

Унапређење компетенција младих и одраслих, посебно у области дигиталних вештина, како би се повећале њихове шансе на тржишту рада и могућности за њихово запошљавање, представља приоритет утврђен кроз неколико планских докумената. Унапређења дигиталних компетенција у образовању као одговор на технолошке изазове и потребу развијања компетенција појединаца и друштва у складу са растућим потребама тржишта рада, биће омогућено реализацијом **Стратегије развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године.** Стратегија ће допринети расту учешћа корисника рачунара старосне доби 16-64 на 77% до 2024. године као и оспособљавању младих у области техничких вештина за предузетништво.

Подстицањем дијалога између приватног сектора и образовања **Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године, са Акционим планом за период 2024– 2025. године,** допринеће креирању наставних планова и програма који ће ефикасније одговорити на потребе тржишта рада, посебно у погледу стицања дигиталних вештина младих који излазе на тржиште рада, а како би се боље одговорило на потребе приватног сектора у овој области. Образовање оријентисано ка иновативности и предузетништву, путем увођења предузетничких вештина у програме на факултетима и академијама у областима 4С, један је од приоритета **Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С),** која ће допринети унапређењу компетенција истраживача и ефикаснијој сарадњи са привредом. **Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године** ће допринети унапређењу наставних садржаја у основним и средњим школама у складу са потребама условљеним напретком вештачке интелигенције, као и повећањем заступљености вештачке

интелигенције у програмима у основним студијима у областима рачунарских наука и рачунарског инжењерства.

Стварање услова и равноправних могућности и подстицаја за младе да развијају своје потенцијале и компетенције, обухваћени су **Стратегијом за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године**. Стратегија ће подржати реализацију програма Гаранција за младе и тиме допринети смањењу стопе младог становништва ван радне снаге на 41% и стопе незапослености на 15% до 2030. године. Такође, 35% младих ће похађати додатне курсеве и обуке који нису саставни део школских и студијских програма, односно 50% младих из група које су у ризику од сиромаштва или социјалне искључености ће добити подршку за развој својих потенцијала и компетенција до 2030. године. Реализација Стратегије ће омогућити да 15.000 младих похађа радне праксе у складу са стандардима квалитета као и да се 6.000 младих на годишњем нивоу буду укључени у обуке из области дигиталних вештина до 2030. године. Реализација Стратегије ће поред доприноса **потциљу 4.3.** допринети и **потциљу 4.5. Елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом и децу у рањивим ситуацијама.**

Унапређењем положаја незапослених и лица чија знања и вештине нису довољно конкурентна на тржишту и њиховим интензивнијим укључивањем у мере активне политике запошљавања **Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** ће допринети да се стопа оних који нису у процесу образовања или обуке, а који нису запослени (15-29) смањи на 12,8% до 2026. године.

Област образовних политика са фокусом на програме који се развијају за средње и високо образовање и усмерених на унапређење техничких вештина и компетенција младих и одраслих потребних на тржишту рада, обухваћена је **Стратегијом развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године**. Њеном реализацијом креираће се вештине неопходне за развој и успех стартапа и предузетништва.

Један од циљева **Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за спровођење Стратегије за период 2023-2026. године**, представља и подршка образовно-васпитним установама у остваривању отворености, праведности и доступности образовања, што је у складу са потциљем **4.5. Елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом и децу у рањивим ситуацијама**. Акционим планом су обухваћене области које ће омогућити унапређење инклузивног образовања како би се повећо проценат ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом за по 3% до 2030. године у доуниверзитетском образовању и васпитању. Реализација Стратегије и Акционог плана ће омогућити и јачање капацитета образовно-васпитних установа и наставног особља као и развојем посебних програма наставе у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања, дискриминације, унапређивања родне равноправности, очувања менталног здравља, унапређења репродуктивног здравља и превенције ризичних облика понашања деце и младих.

Питање родне равноправности у образовању кроз уродњавање образовних програма и наставних садржаја за предшколско, основно и средње школско образовање, јачање капацитета свих релевантних актера и институција и подизања нивоа свести о значају остваривања родне равноправности и промоција инклузивног, родно сензитивног и доживотног учења, обухваћено је **Стратегијом за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године са пратећим Акционим планом**. Обезбеђивање једнаког приступа свим нивоима образовања и стручног оспособљавања у циљу пружања подршке функционалном образовању одраслих Рома и Ромкиња, уз повећање делотворности и ефикасности механизма за борбу против дискриминације и циганизма као облика расизма у образовању, обухваћено је **Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године**. Истовремено Стратегија ће омогућити да се повећа проценат девојчица и дечака ромске

националности који похађају средње образовање са 27% (девојчице) и 30% (дечаци), на 50% (девојчице) и 60% (дечаци) до 2030. године. Реализација **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** утицаће на унапређења приступачности објеката и развијања програма, планова и пројеката са уграђеном компонентом приступачности, у складу са принципом „Универзални дизајн” и већим коришћењем асистивних технологија.

У погледу **потциља 4.6. Обезбедити језичку и нумеричку писменост за све младе и знатан број одраслих** значајан допринос биће остварен реализацијом **Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом** која ће омогућити развијање нових и унапређење постојећих стандарда квалификација и стандарда постигнућа, унапређење програма наставе и учења, као и развој услова и подршку образовно-васпитним установама у доуниверзитетском образовању и васпитању. Реализацијом Стратегије биће успостављене основе за нови систем националних тестирања и унапређен оквир за осигурање квалитета у неформалном образовању.

Достизање **потциља 4.7. Унапредити знања и вештине за одрживи развој** биће омогућено реализацијом **Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом** која ће стварити услове за унапређење знања и вештина наставника и ученика у области одрживог развоја, колективне добробити и демократске културе, док ће **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** допринети уродњавању јавних политика и законодавства на свим нивоима образовања, смањењу родног јаза у образовању и подизања свести о значају родне равноправности. **Стратегије јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године** допринеће спровођењу едукативних програма усмерених на значај очувања и унапређења стања животне средине и здравља људи. **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** ће омогућити развој и примену програма младих и за младе који су усмерени ка повећању нивоа еколошке свести, схватању значаја смањењења загађења ваздуха, земљишта и воде, примени зелене економије, борби против негативних ефеката климатских промена. На овај начин унапредиће се компетенције младих за активно и смислено учешће у развоју и спровођење јавних политика на плану заштите животне средине и одрживог развоја на свим нивоима и тиме допринети овом потциљу.

Приступачност, доступност, праведност и инклузивност образовних установа биће унапређена реализацијом **Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године** са Акционим планом. Стратегијом је планирано да 6.200 представника образовно васпитних институција буде обучено у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања, дискриминације, унапређивања родне равноправности, очувања менталног здравља, трговине људима, унапређења репродуктивног здравља и превенције других ризичних облика понашања деце и младих. Реализација Стратегије омогућиће и значајна инвестициона улагања усмерена на унапређење квалитета образовне инфраструктуре као неопходног предуслова за унапређење приступачности образовања и физичке доступности простора у којем се одвија васпитно-образовни процес. **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године**, ће допринети унапређењу инклузивног васпитања и образовања тако да девојчице ромске националности и девојчице са инвалидитетом имају једнаке шансе у образовању. **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** допринеће унапређењу приступачности објеката, јавних површина, информација, услуга и производа особама са инвалидитетом, како би се целокупно окружење учинило једнако доступним особама са инвалидитетом. Реализацијом ових планских докумената ојачаће се постојећи механизми подршке у остваривању отворености, праведности и доступности образовања и тако допринети достизању **потциља 4.а Изградити и побољшати образовне установе које су прилагођене деци, особама са инвалидитетом и припадницима различитог пола, и обезбедити безбедно, ненасилно, инклузивно и делотворно окружење за учење за све.**

Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом ће у наредном периоду омогућити интернационализацију високог образовања, обезбеђивањем подстицаја (стипендије, смештај) за одлазне и долазне мобилности наставника, гостујућих професора, студената и истраживача у области науке и уметности, чиме ће допринети **потциљу 4.б. Повећати број стипендија које су доступне земљама у развоју**. Квалификације и компетенције наставника биће унапређене кроз студијске програме за иницијално образовање наставника и васпитача, укључујући и мере подршке усмерене на унапређење концепције приправништва, као и унапређењем система сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника чиме ће бити омогућен напредак у односу на **потциљ 4.ц. Повећати број квалификованих учитеља**.

ЦОР 5: РОДНА РАВНОПРАВНОСТ - Постићи родну равноправност о оснажити све жене и девојчице

Процеси који доприносе ЦОР 5

Сврха ЦОР 5 је **унапређење родне равноправности и оснаживање жена и девојчица** и у том контексту можемо закључити да правни оквир Републике Србије омогућава једнака права женама и мушкарцима. Међутим, у погледу постизања пуне родне равноправности потребно је уложити додатне напоре како би Република Србија испунила све циљеве постављене Агендом 2030 у овој области.

Закон о родној равноправности усвојен је 2021. године и усклађен је са правним тековинама ЕУ. Закон наглашава потребу утврђивања мера за остваривање и унапређивање родне равноправности односно стварање једнаких могућности за учешће и равноправан третман жена и мушкараца у области рада, запошљавања и samozapoшљавања, социјалне и здравствене заштите, образовања, васпитања, науке и технолошког развоја, информационо-комуникационих технологија и информационог друштва, одбране и безбедности, саобраћаја, енергетике, заштите животне средине, културе, јавног информисања, спорта, у органима управљања и надзора и њиховим телима, политичког деловања и јавних послова, сексуалног и репродуктивног здравља и права, приступа роби и услугама.

Питања родне равноправности су у процесу европских интеграција део кластера Основе и **преговарачког поглавља 23** – Правосуђе и основна права. Правне тековине ЕУ у сегменту основних права садрже гаранције за осигурање једнакости и обезбеђивање забране дискриминације на разним основама. Европска унија је питање интеграције родне равноправности у јавне политике и прописе прихватила као водећу стратегију за остваривање родне равноправности.

Испуњавањем међународних обавеза утврђених бројним протоколима, конвенцијама и декларацијама, чији је Република Србија потписник, доприноси се достизању циљева Агенде 2030 у области родне равноправности. **Пекиншка декларација и Платформа за акцију** представља међународно договорену стратегију за унапређење родне равноправности. Декларација обавезује све заинтересоване стране, владе земаља потписница и Уједињене нације, на примену међународних норми и стандарда једнакости између жена и мушкараца, на унапређење интеграције родне равноправности у своје јавне политике и законе, као и обезбеђивање „равноправног приступа и пуног учешћа жена у структурама власти и одлучивања“.

Конвенција о елиминисању свих облика дискриминације жена (CEDAW конвенција) је међународноправни инструмент чијом се ратификацијом државе чланице обавезују да ће предузимањем одговарајућих мера спречити сваки вид непосредне и посредне дискриминације жена, обезбедити потпуни развој и напредак и на тај начин гарантовати женама да равноправно са мушкарцима остварују и уживају људска права и основне слободе. Прихватањем ове конвенције она је постала део правног поретка Републике Србије и њене

одредбе се непосредно примењују. У правном систему Републике Србије CEDAW конвенција, као потврђени међународни уговор, има виши статус у односу на националну легислативу, која мора бити у складу са потврђеним међународним уговорима.

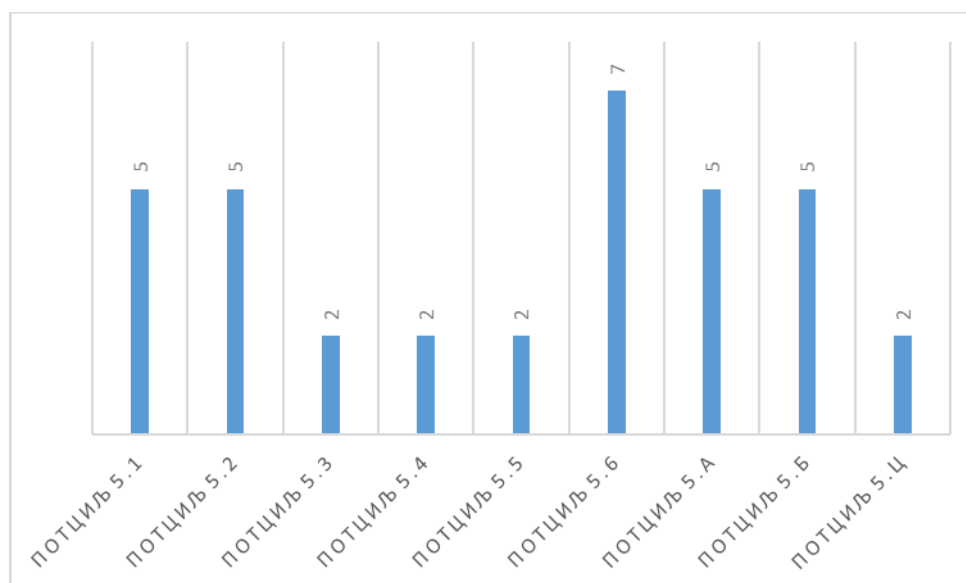
Међу међународним документима и механизмима којима се регулишу права и обавезе у области родне равноправности налазе се и следећа: Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) и механизма за праћење примене Конвенције о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици – GREVIO механизам; Конвенција УН о политичким правима жена (1953); Међународни пакт и грађанским и политичким правима (1966); Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима (1966); Резолуција 1325 УН „Жене, мир и безбедност“ (2000); Европска повеља о социјалним правима (1961. године). У УН, интеграција родне равноправности је дефинисана и од стране Економског и социјалног савета (1997. године), као и у оквиру Конвенције УН о политичким правима жена.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 5

Плански оквир којим се утврђују циљеви и приоритети из сегмента родне равноправности и елиминације свих облика дискриминације жена и девојчица веома је широк и обухвата велики број докумената јавних политика из области људских права, запослености и социјалне заштите, јавног здравља, комуникација.

Сагледавањем доприноса планских докумената достизању општег циља ЦОР 5, **мапирано је седамнаест планских докумената** који су релевантни за достизање ЦОР 5²² и доприносе свим потциљевима утврђеним у оквиру овог циља одрживог развоја. Највећи допринос остварује се у области обезбеђивања универзалног приступа услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права (*Потциљ 5.6 - Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са „Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју“ и „Пекиншком платформом за акцију“, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција*).

Слика 6: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 5: Родна равноправност

²² Планска документа доприносе следећим потциљевима: 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.а, 5.б и 5.ц

Сагледавањем доприноса ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 5, успостављена је веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 5. У Табели 5 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 5.

Табела 5: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 5

Показатељ потциљева ЦОР 5	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 5			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
5.1.1	/	3	14	Да
5.2.1	/	/	3	Да
5.2.2	/	/	2	Да
5.3.1	/	/	1	Да
5.4.1	/	/	1	Да
5.5.1.а и b	/	1	1	Да
5.5.2	/	1	1	Да
5.6.1	/	1	3	Да
5.6.2	/	/	4	Да
5.а.2	/	/	5	Да
5.б.1	/	/	3	Да
5.с.1	/	1	1	Да
УКУПНО	/	7	39	

У контексту достизања општег циља ЦОР 5 **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** представља најважнији документ јавне политике, с обзиром да се директно може повезати са свим потциљевима. Важност стратегије за ЦОР 5 огледа се и у томе што у складу са **потциљем 5.ц - Усвојити и оснажити добру политику и извршно законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица на свим нивоима** Стратегија ствара оквир и основу за интеграцију политика једнаких могућности у све прописе и јавне политике чији су предлагачи органи државне управе. Стратегија ће холистичким и међусекторским приступом мобилисати ресурсе ради остваривања циљева одрживог развоја у области родне равноправности до 2030. године, допринети јачању капацитета институција и организација на свим нивоима власти и у свим секторима, побољшати координацију кључних актера и подићи ниво свести грађана о родној равноправности. Обавеза родно одговорног буџетирања (РОБ) у Републици Србији уведена је у децембру 2015. године изменама и допунама Закона о буџетском систему и примењује се поступно од буџета за 2016. годину, а до 2024. године би требало да се у потпуности примени у целокупном буџету на нивоу Републике, аутономне покрајине и ЈЛС.

Стварање системских оквира за креирање прописа и јавних политика које доприносе унапређењу родне равноправности на свим нивоима биће остварено и кроз **Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021–2025. године**. Као плански документ који има хоризонталан ефекат, Програм доприноси **потциљу 5.ц** увођењем и применом теста на родну равноправност као једног од алата за анализу ефеката прописа чиме ће се обезбедити да прописи који се односе у обзир узму и ефекте на родну равноправност.

Фокус **потциља 5.1 Елиминисање свих облика дискриминације према женама и девојцицама** је на јачању система, механизма и капацитета за заштиту од дискриминације и оснаживање припадника и припадница група који су изложенији ризику од дискриминације како би били у позицији да на једнак начин уживају људска права и слободе, односно стварању услова који поред формалне обезбеђују и суштинску једнакост свима. Кључни документ за остваривање овог потциља је **Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године**, која директно доприноси стварању једнаких могућности за припаднике група које су у ризику од дискриминације, да на равноправној основи са другима уживају сва људска права и слободе. Стратегија ће омогућити унапређење правног оквира у складу са међународним антидискриминационим стандардима и праксом. Посебан акценат Стратегије биће на ефикасности система превенције и заштите од дискриминације у свим областима и на свим нивоима и системском увођењу антидискриминационе перспективе у креирање, спровођење и праћење јавних политика, чиме ће се допринети превенцији дискриминације, као и отклањању структуралне дискриминације којој су изложени припадници појединих група (нпр. жене, Роми и Ромкиње, особе са инвалидитетом, ЛГБТ* популација и друге групе). Смањење нивоа дискриминације и циганизма као облика расизма према ромској националној мањини циљ је **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године** чијом реализацијом ће се смањити проценат Рома и Ромкиња који кажу да се суочавају са дискриминацијом, говором мржње и претњама које нису истражене и санкционисане са 40% (2020) на 10% 2030. године. Стратегија ће омогућити и смањење процента Рома и Ромкиња који сматрају да имају лично искуство дискриминације са 26% (2020) на 13% 2030. године, а допринеће и бољем разумевању феномена циганизма и дискриминације у односу на Роме и Ромкиње, нарочито у области запошљавања. **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** има за циљ да осигура елиминисање свих облика дискриминације, насиља и злостављања особа са инвалидитетом, унапређење њихове друштвене инклузије, као и обезбеђено право на пословну способност и породични живот на равноправној основи са другима. Стратегија ће омогућити да се број особа којима је враћена пословна способност или проширен обим пословне способности увећа за 15% на годишњем нивоу. Подизањем свести јавности о проблему дискриминације особа са инвалидитетом и унапређењем услова за остваривање њихове делотворне заштите од свих облика непосредне и посредне дискриминације, Стратегија ће допринети изградњи праведнијег, инклузивнијег друштва, заснованог на принципима једнаких могућности. Унапређење знања запослених у државним органима и јавним службама као и носилаца правосудних функција о правима особа са инвалидитетом обезбедиће уживање свих грађанских, политичких, економских, социјалних и културних права, уз пуно поштовање њиховог достојанства и индивидуалне аутономије, независности, слободе избора и пуне и ефективне партиципације у свим областима друштвеног живота, укључујући и живот у заједници. Реализација Стратегије ће допринети подизању степена информисаности јавности о правима особа са инвалидитетом и баријерама са којима се суочавају у остваривању права и унапређивање позитиве слике о особама са инвалидитетом. Реализација **Стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године** треба да обезбеди ефикасну превенцију и заштиту од свих облика родно заснованог насиља и развије родно одговоран систем услуга подршке жртвама насиља без дискриминације. Циљ Стратегије да до 2025. године све опште као и специјализоване услуге подршке буду доступне свим жртвама насиља на целој територији РС без дискриминације у складу са међународним нормама. Реализација мера и активности утврђених **Стратегијом за родну равноправност за период од 2021–2030. године** ће омогућити смањење процента грађана и грађанки који су били дискриминисани због неког личног својства са 25% (2020) на 20% 2030. године.

Кључни документ јавне политике за достизање **потциља 5.2. Елиминисати све облике насиља над свим женама и девојцицама, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике**

експлоатације је Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године која поставља оквир за ефикасну превенцију и заштита од свих облика родно заснованог насиља према женама и девојчицама и насиља у породици и развој родно одговорног система услуга подршке жртвама насиља. Стратегија ће системски утицати на јачање капацитета свих надлежних актера за деловање на превенцији родно заснованог насиља према женама и насиља у породици, укључујући и подизање свести друштвене заједнице о узроцима, распрострањеностима и штетним последицама родно заснованог насиља према женама и насиља у породици. Стратегијом ће се ојачати механизми за обезбеђење ефикасне и делотворне заштите жртава и биће успостављене доступне и адекватне опште и специјализоване услуге подршке жртвама насиља; такође, биће обезбеђена основа за израду интегрисаних јавних политика и успостављен целовит и функционалан систем прикупљања и анализе података о родно заснованом насиљу према женама и насиљу у породици.

Спровођење **Стратегије за родну равноправност за период од 2021–2030. године** ће допринети и унапређењу законодавног, политичког и институционалног оквира за спречавање и сузбијање свих облика родно заснованог насиља према женама и насиља у породици и тиме омогућити напредак Републике Србије у достизању **потциља 5.2 Елиминисати све облике насиља над свим женама и девојчицама, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике експлоатације**. Стратегија ће допринети унапређењу безбедности жена и девојчица у јавној и приватној сфери, смањивању и елиминацији насиља над женама и девојчицама, укључујући и сексуалне и друге облика експлоатације, као и трговину људима, посебно у време криза и ванредних ситуација. **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** омогућиће реализацију мера и активности које ће допринети превенцији свих облика насиља, укључујући и родно заснованог насиља, укључујући психичко, физичко, сексуално насиље и сексуално узнемиравање, прогањање, ране бракове и трговину људима. Стратегија ће омогућити реализацију 10 пројеката превенције насиља над девојкама и женама и подршке унапређењу безбедности до 2030. године. Стратегија ће стварањем услова за здраво и безбедно окружење и социјално благостање младих омогућити да се до 2030. године повећа удео младих који ће пријавити да су били изложени физичком, психолошком и/или сексуалном насиљу или радикализацији у реалном или виртуелном простору, укључујући родно засновано насиље, са 36% (2021) на 67% 2030. године. **Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, са Акционим планом** ће омогућити унапређење квалитета заштите претпостављених жртава и жртава трговине људима, посебно жена и деце до 2029. године пружањем 390 услуга помоћи и подршке жртвама трговине људима у складу са њиховим потребама.

Потциљ 5.3. Елиминација свих штетних пракси као што су дечји, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија директно је обухваћен Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године, односно Акционим планом за спровођење Стратегије за период 2022–2024. године. Стратегијом су утврђене активности чијом реализацијом ће бити омогућено успостављање механизма за откривање случајева дечијих и присилних бракова и система за праћење свих случајева који укључују дечије бракове деце без држављанства, са посебним фокусом на Ромкиње. Реализацијом Стратегија ће бити омогућено подстицање програма за превенцију дечијих и присилних бракова и израда локалних планских докумената укључујући и посебне мере и програме социјалне заштите намењене Ромима и Ромкињама. Делимично достизању овог потциља доприноси **Стратегија за родну равноправност за период од 2021–2030. године** у контексту унапређења безбедности жена и девојчица као и **Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године** организовањем и унапређењем деловања свих институционалних актера на превенцији родно заснованог насиља према женама и насиља у породици.

Највише времена у неплаћеним активностима проводе жене и мушкарци у браку са дететом до седам година (нешто мање од осам сати дневно жене, и три сата дневно мушкарци). Неплаћени кућни рад, економија неге и бриге и начин на који жене и мушкарци користе своје време, од великог је значаја и за њихов економски положај и за смањење родне неједнакости у економији. Ове теме обухваћене су **Стратегијом за родну равноправност за период од 2021–2030. године** чији је циљ да се до 2030. године повећа индекс родне равноправности у домену рада на 71,4 до 2030. године. Реализацијом Стратегије ће бити омогућено смањење неплаћеног кућног рада и повећање расположивог времена за плаћени рад, лични развој и слободно време жена и мушкараца и тиме остварен допринос **потциљу 5.4 Вредновање неплаћеног рада, бриге и старања у домаћинству**. У фокусу Стратегије подстицања рађања налази се и потреба стварања адекватних услова за равномерну расподелу посла у вези са бригом и старањем у домаћинству за младе брачне парове и родитеље. Стога ће Стратегија допринети препознавању и вредновању неплаћеног кућног рада, посебно у сегменту вођења домаћинства и обука за помоћ у нези деце и старијих особа.

Највећи допринос **потциљу 5.5 Ефективно учествовање и једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу** обезбедиће Стратегија за родну равноправност за период од 2021–2030. године. Циљ Стратегије је да се до 2030. године Индекс родне равноправности у домену моћи повећа са 37,3 (2020) на 40 (2030). Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године има за циљ да унапреди партиципацију Рома и Ромкиња у свим друштвеним процесима, а нарочито жена и младих, у друштвеном, културном и политичком животу. Реализацијом стратегије се очекује да 2,1% (најмање 30% жена) Рома и Ромкиња буде заступљено у телима политичког одлучивања на локалном, покрајинском и националном нивоу.

Највећи број докумената јавних политика ће допринети достизању **потциља 5.6. Универзални приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља, репродуктивних права**. Очување и унапређење сексуалног и репродуктивног здравља становника Републике Србије уз поштовање права на доношење информисаних одлука које се односе на сексуалност и репродукцију је у фокусу **Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије**.

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године допринеће побољшању здравља жена као и равноправаном приступу здравственим услугама. Стратегијом су утврђене активности које се тичу сексуалног и репродуктивног здравља и права жена, а посебно жена са инвалидитетом, жена које живе са ХИВ-ом, жена у руралним подручјима, као и вишеструко дискриминисаних жена. Реализација Стратегије омогућиће раст вредности Индекса родне равноправности у домену здравља на 87,8 до 2030. године. Унапређење доступности услуга здравственог система и здравствене заштите Ромима и Ромкињама, без дискриминације, ради смањења неједнакости у здрављу биће омогућено реализацијом **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године**. Спровођење мера и активности утврђених Стратегијом допринеће да 97% жена ромске националности буде обухваћено у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом.

Стратегија јавног здравља за период од 2018-2026. године ће омогућити примену и праћење Националног програма очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије, чиме ће непосредно допринети **потциљу 5.2**.

Економско оснаживање жена и стварање услова за једнак приступ ресурсима у фокусу је **потциља 5.а. Обезбеђивања једнаких права на економске ресурсе, приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима својине и финансијским услугама, наследству и природним ресурсима**. Достизању овог потциља допринеће Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године и Акциони план за 2022. и 2023. годину. Економско оснаживање жена, обезбеђивања једнаког приступа ресурсима, подршка учешћу

жена у технолошким иновацијама и системска подршка за започињање, развој и раст бизниса у већинском власништву жена, као и мере усмерене на активацију жена на тржишту рада допринеће да Индекс родне равноправности у домену рада порасте на 71,4 а у домену новца на 81,6 до 2030. године. Достижање овог потциља биће остварено и кроз друге планске документе, попут **Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** која ће обезбедити услове за једнаке могућности у приступу или повратку на тржиште рада, као и прилике за стицање додатних знања, вештина, компетенција и одржање или унапређење запослења, укључујући и незапослене жене које се суочавају са факторима вишеструке теже запошљивости и/или социјалне депривације. Сходно томе, Стратегија ће интегрисаним приступом пружити системску помоћи институцијама различитих система, уз креирање додатних услуга/мера подршке за жене на тржишту рада са акцентом на информационо-комуникационе технологије и тиме допринети да се до 2026. године смањи платни јаз између мушкараца и жена на 8,7% (15+) односно 5,0% (15-29). **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године** омогућиће повећан приступ Рома и Ромкиња квалитетном и одрживом запошљавању и тиме створити услове за повећање стопе запослености Рома и Ромкиња до минималних 25%, у складу са Познањском декларацијом. **Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године**, допринеће расту женског предузетништва до 2027. године и омогућити подршку за 2.980 жена предузетница и младих и тиме позитивно утицати на њихов положај као и положај различитих друштвених група (нпр. Рома, социјалних предузећа, незапослених и др.). **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** ће омогућити стварање равноправних услова за младе за развијање потенцијала и компетенција, који доводе до њиховог социјалног и економског осамостаљивања. Стратегија ће подржати спровођење програма Гаранције за младе и допринети подизању нивоа предузетничких компетенција младих, бољег информисања младих о могућностима и подстицајима који им се нуде за запошљавање и samozapošljavanje, повећаној одрживости основаних предузетничких компанија од стране младих и утицати да од укупног броја младих предузетника 50% буду младе жене предузетнице.

Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године ће допринети *потциљу 5.6 Повећати употребу иновативних технологија, посебно информациононих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена*, остварити подстицајним мерама које ће женама и девојкама омогућити учешће у иновационој делатности повезаној са дигиталном, циркуларном и зеленом економијом. Реализација Стратегије допринеће да 22% жена у иновативној делатности имају приступ буџетској подршци у 2023. години. У претходном периоду, планским документима препозната је потреба да се економски положај жена и њихов статус на тржишту рада унапреди. Посебан потенцијал уочен је у области информационо-комуникационих технологија (ИКТ). Сходно томе **Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године**, уводи посебне мере подршке женама на тржишту рада са фокусом на ИКТ вештине, **Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**, као и **Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године**, ће допринети унапређењу дигиталних и ИКТ вештина и компетенција свих грађана и грађанки. **Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** ће омогућити да се 6.000 младих укључи у обуке из области дигиталних вештина, од чега ће половину чинити младе жене, и тиме унапредити њихове дигиталне компетенције што ће им у савременим условима омогућити запослење, продуктивност, креативност и успех у индустријским секторима у настајању као и оснивању сопствених предузећа.

ЦОР 8: ДОСТОЈАНСТВЕН РАД И ЕКОНОМСКИ РАСТ - Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све

Процеси који доприносе ЦОР 8

Агенда 2030. се у оквиру ЦОР-а 8 залаже за подстицање **одрживог привредног раста, технолошке иновације и предузетништво** како би се обезбедили услови за пуну запосленост, уз ефикасне мере искорењивања присилног рада, побољшања услова рада достојног човека и једнаке накнаде за рад. ЦОР 8 **промовише континуиран, инклузиван и одржив економски раст** уз пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све.

Обезбеђивање одрживог економског раста остварује се и кроз процес приступања ЕУ усаглашавањем јавних политика и законодавног оквира са политикама и правним тековинама ЕУ у областима радног права, слободног пружања услуга и кретања радника које се односи на једнак третман у погледу услова рада и радног права, социјалних и пореских олакшица, укључујући и социјално осигурање и социјалну заштиту, затим економске и монетарне политике, опорезивања, предузетништва и индустријске политике, али и у области науке и истраживања, образовања, укључујући и слободу кретања роба и капитала. И када постану чланице ЕУ, државе имају обавезу да координирају националне економске политике у правцу интеграција привреда, подстицања привредног раста, обезбеђивања радних места и унапређења конкурентности европске привреде као целине.

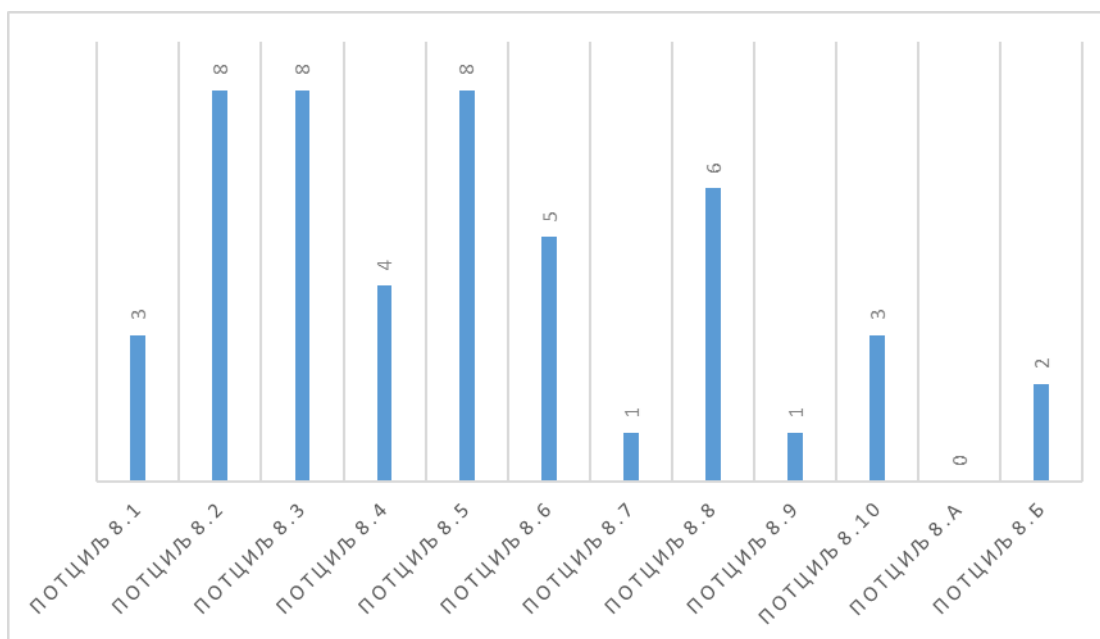
Република Србија, као земља кандидат за чланство у ЕУ учествује у програмима Европске уније и у регионалним иницијативама које су од изузетне важности за теме обухваћене ЦОР 8. Почев од 2008. године, Република Србија учествује у **европским оквирним програмима за науку, истраживање и иновације** као и у **Програму ЕУ за запошљавање и социјалне иновације - EaSI** –. Остваривање одрживог раста и регионални допринос достизању овог циља одрживог развоја, саставни је део **Стратегије 2030 за Југоисточну Европу**, док се у оквиру **Берлинског процеса** акценат ставља на економска и социјална питања. Све макрорегионалне стратегије и процеси у којима Република Србија учествује, као што је Стратегија ЕУ за Дунавски регион, стављају фокус на улогу регионалне сарадње ка остварењу одрживог економског раста.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 8

Велики број планских докумената доприноси одрживом економском расту и стварању пуне запослености. Допринос јавних политика ЦОР-у 8 може се сагледати кроз **двадесет осам планских докумената** у области конкурентности и економског развоја, људских права, запослености, образовања, пољопривреде.

Немају сва планска документа подједнак утицај на достизање ЦОР 8, тако да су поједина документа кључна за достизање потциљева, док друга доприносе само одређеним ужим сегментима потциљева утврђених у оквиру овог циљ одрживог развоја. Највећи број планских докумената доприноси подизању економске продуктивности (*Потциљ 8.2 - Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе*), развоју предузетништва, малих и средњих предузећа (*Потциљ 8.3 - Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама*) и постизању пуне запослености и достојанственог рада за све жене и мушкарце (*Потциљ 8.5 - До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности*)

Слика 7: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 8: Достојанствен рад и економски раст

Допринос ДЈП одрживом економском расту и потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 8 сагледава се и на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 8. У Табели 6 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 8. У оквиру *потциља 8.9 - До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе*, допринос ДЈП достизању УН глобалним показатељима одрживог развоја није могуће пратити на нивоу показатеља општег и/или посебних циљева, с обзиром да структура ДЈП није усклађена са ЗПС. Република Србија тренутно не предузима активности у оквиру потциља 8.а - *Повећати подршку „Помоћи за трговину“ за земље у развоју, посебно за најмање развијене земље, између осталог и преко „Унапређеног интегрисаног оквира за питања трговинско-техничке помоћи најмање развијеним земљама“.*

Табела 6: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 8

Показатељ потциљева ЦОР 8	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 8			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
8.1.1	/	/	3	Да
8.2.1	/	3	6	Не
8.3.1	/	1	10	Да
8.4.1	1	/	2	Не
8.4.2	/	1	5	Да
8.5.1	2	/	2	Да
8.5.2	2	2	5	Да
8.6.1	8	1	1	Да
8.7.1	/	1	/	Да

8.8.1	/	/	2	Не
8.8.2	/	/	3	Не
8.9.1	На нивоу ДПП нису утврђени општи и посебни циљеви у складу са ЗПС			Не
8.8.1	/	/	1	Не
8.10.1.а и б	/	/	2	Да
8.10.2	/	/	2	Да
8.б.1	/	/	4	Да
УКУПНО	13	9	47	

Оквири одрживог економског раста и развоја постављени су **Фискалном стратегијом за 2024. са пројекцијама за 2025. и 2026. годину**. Спровођењем фискалне политике допринеће се **потциљу 8.1. Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима**. Фискална политика ће у наредном периоду бити фокусирана на даље смањење укупног пореског оптерећења рада чиме се додатно растеређује привреда, односно повећава конкурентност приватног сектора. Циљеви фискалне политике су усмерени на одржање фискалне стабилности и смањење учешћа јавног дуга у БДП. Приоритет ће имати инфраструктурни и капитални пројекти, те политика пензија и плата. Пројектована стопа раста реалног БДП у 2024. години износи 3,5%, а затим се очекује повратак на путању потенцијалног раста од преко 4% на крају посматраног периода. Фокус фискалне политике је постепена и умерена консолидација, док се посебно циљаним мерама наставља подршка енергетски угроженим домаћинствима и предузећима уз наставак инвестиционе активности државе у инфраструктуру и јачање капиталних улагања у сектор енергетике. С обзиром на неизвесну економску ситуацију, буџет ће свакако представљати „сигурносну мрежу“ у случају ескалације неповољних кретања. Са једне стране обезбедиће се континуитет развојних и социјалних програма, а са друге стране одрживост јавних финансија и наставак смањења нивоа јавног дуга у смислу учешћа у БДП.

Одржив економски раст планиран је и **Стратегијом за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године** као и **Програмом за сузбијање сиве економије за период 2023-2025. године**. Стратегија ће обезбедити реализацију мера које ће допринети развоју малих и средњих предузећа и предузетништва и тиме допринети стопи раста БДВ до 2027. године од 10,5%. Реализација Програма ће утицати на смањење удела сиве економије у укупној привредној активности у Србији са 20,1% БДВ на 18% БДВ до 2025. године смањењем неформалности у привреди и на тржишту рада, смањењем учешћа нерегистрованих привредних субјеката у привреди и смањењем учешћа неформално запослених лица.

Постизање виших нивоа економске продуктивности односно **потциља 8.2. Постићи више нивое економске продуктивности преко диверсификације, технолошких унапређења и иновације (фокус на радно интензивне и високо профитабилне секторе)** се налази у фокусу **Програма економских реформи за период 2023. до 2025. године**. Програм ће реализацијом Структурне реформе 2 – **Унапређење регулаторног оквира и инфраструктуре за развој економије заносване на знању** омогућити креирање ефикасне привреде засноване на знању, способне да развија и пласира врхунске иновативне производе и услуге који су конкурентни на глобалном тржишту, кроз: стварање услова за развој бионаука и биономије у оквиру БИО4 Кампуса; развој стартап екосистема; развој талената и креативних индустрија у оквиру мултифункционалног иновативно креативног центра Ложионица као и успостављањем инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења. Програм ће омогућити повећање вредности стартап екосистема на 1,5 милијарди УСД до 2026. године. **Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. године до 2025. године („Моћ знања“)**, ће омогућити даљу интеграцију у Европски истраживачки простор, чиме помаже достизању стандарда развијених економија у погледу квалитета и ефикасности науке, технолошког развоја и иновација и побољшању позиције Србије према Глобалном

индексу иновативности. Стратегија ће такође подржати и омогућити подизање нивоа технолошке спремности кроз подршку научно истраживачким организацијама, стартап и високо-технолошким компанијама, као и кроз стимулативне мере сарадње привреде и науке.

Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године са Акционим планом за период 2023-2025. године, као и **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године**, са Акционим планом за период 2024. и 2025. године, постављају оквире за унапређење општег технолошког нивоа индустрије у Републици Србији чиме омогућавају јачи допринос индустријског развоја економском расту. Модел привредног раста, који обухвата **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године**, подразумева подизање нивоа техничке ефикасности пословања за 20% до 2030. године као и унапређење дигитализације пословних модела индустријске производње како би се повећао удео БДВ прерађивачког сектора у укупном БДВ са 17,5% (2018) на 22% у 2030. години. **Стратегија паметне специјализације** ће омогућити развој висококонкурентне привреде Србије кроз истраживање, развој, иновације и предузетничке иницијативе у областима 4С - информационо-комуникационе технологије, креативне индустрије и индустријске иновације. Реализација Стратегије ће омогућити прелазак на активности са већом додатом вредношћу и креирања конкурентности која се базира на иновацијама. **Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године** заснива модел економског раста и раста запослености, на развоју људских ресурса у области вештачке интелигенције. Реализација Стратегије ће допринети расту учешћа расхода за истраживање и развој у БДП на 1,3% до 2027. године као и расту додатне вредности по запосленом на 18.000 УСД до 2027. године.

Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са **Акционим планом за период од 2023. до 2024. године** ће омогућити унапређење иновативних капацитета МСПП и омогућити зелени и на дигитализацији заснован развој чиме ће допринети потциљу **8.2 Постићи више нивое економске продуктивности преко диверсификације, технолошких унапређења и иновације (фокус на радно интензивне и високо профитабилне секторе)** и потциљу **8.4. Прогресивно унапредити глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине.**

Фокус **потциља 8.3. Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају производне активности, стварање пристојних послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формално оснивање и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, између осталог и кроз приступ финансијским услугама** је на подршци запослености, предузетништву, иновацијама и креативности, укључујући и раст и развој малих и средњих предузећа. **Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године**, ће реализацијом Структурне реформе 2 – *Унапређење регулаторног оквира и инфраструктуре за развој економије засноване на знању* омогућити креирање 30 нових иновативних предузећа у инкубатору за креативне индустрије до 2026. године као и 20 образовних институција и привредних субјеката која користе капацитете „Иновационог дистрикта“. **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)**, допринеће расту учешћа запосленост у средње и високо технолошким индустријама у укупној запослености на 8% до 2027. године. **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године** допринеће кључним аспектима потциља 8.3. кроз развој механизма за подстицање предузетништва и иновација у индустрији, дигиталну трансформацију индустрије, развој људског капитала и унапређење дигиталних компетенција у индустрији. Реализација Стратегије ће омогућити раст учешћа инвестиција у индустрију у БДП на 25% до 2030. године.

Стартапови су иновативни привредни субјекти, који имају потенцијал брзог и великог раста, доприносе трансформацији привреде, стварању нових радних места, и повећању извоза производа са високом додатом вредношћу. **Стратегија развоја стартап екосистема Републике**

Србије за период од 2021. до 2025. године, омогућиће убрзани развој стартап екосистема до фазе развоја екосистема у којој постоји између 800 и 1.200 стартапа, и који због своје атрактивности привлачи велики број талената, односно искусних оснивача, инвеститора и ментора из региона и света. **Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021–2027. године**, усмерена је на стварање привредног и друштвеног амбијента подстицање повратних и циркуларних миграција и транснационалног предузетништва.

Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године ће унапређењем оперативног окружења и смањењем препрека за пословање МСПП олакшати отпочињање и развој пословања малим и средњим предузећима и предузетницима и допринети побољшању позиције Србије у оквиру Глобалног индекса конкуретности (Global Competitiveness Index) у сегменту - *Оптерећење које намеће регулатива (Burden of Government Regulation)*, са 95 на 90 позицију до 2027. године.

Реализација **Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** ће омогућити пружање подршке омладинском предузетништву и повећању удела жена у овој области (само 23% samozапослених у Србији су жене) и пружање олакшица за младе почетнике у пословању, у циљу подстицања предузетништва и стицања радног искуства младих. Крајњи ефекат Стратегије би требало да допринесе расту удела младих жена предузетница у укупном броју младих предузетника на 50% до 2030. године.

Потциљ 8.4. Прогресивно унапредити глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине усмерен је на улагање напора ка изградњи и јачању одрживих модела економског раста и развоја. Наглашени и све фреквентнији захтев за одрживом, зеленом и ресурсноефикасном индустријском производњом, због ограничених природних ресурса и климатских промена и промоција биоиндустријске производње и циркуларне економије, као новог извора индустријског и привредног раста, препознат је као један од приоритета у оквиру **Стратегије индустријске политике Републике Србије**. Реализација Стратегије омогућиће трансформацију индустрије од линеарног ка циркуларном моделу и повећање стопе коришћења циркуларних ресурса у индустрији на 10% 2030. године. **Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године**, са Акционим планом, ће омогућити стварање подстицајног окружења за развој циркуларне економије чиме ће утицати на смањење домаће потрошње материјала по становнику на 15,2% до 2024. године. **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године** ће омогућити развијање одрживог система управљања отпадом у сврху очувања ресурса и смањења негативних утицаја на животну средину, што ће допринети расту стопе рециклаже амбалажног отпада на 70% као и стопе рециклаже отпада од грађења и рушења на 40% до 2031. године.

Кључни плански документ који ће допринети **потциљу 8.5. Пуна и продуктивна запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце** је Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2024. до 2026. године. Стратегијом је предвиђено повећање запослености у оквиру свих старосних група (15+, 15-29 и 15-64) на 53,2%, 42,8% и 69,6% респективно до 2026. године. Раст квалитетне запослености биће омогућен спровођењем међусекторских мера из области образовања, привреде, финансија и социјалне заштите, док се са јединицама локалне самоуправе планира даљи развој локалних политика запошљавања. Стратегија ће омогућити и унапређење положаја незапослених лица на тржишту рада чиме ће утицати да се стопа младих који нису запослени, у образовању и обукама (15-29) смањи на 12,7% до 2026. године. Фокус „финансијских” мера активне политике запошљавања је на женама, младим до 30 година старости, особама са инвалидитетом и Ромима, али и лицама без завршеног средњег образовања, као и другим мање бројним, али, вишеструко рањивим категоријама као што су радно способни корисници новчане социјалне помоћи, жртве трговине људима, жртве породичног насиља. Реализација Стратегије допринеће и да се смањи платни јаз на 8,7% (15+ година) односно 5% (15-29 година) до 2026. године.

Закон о родној равноправности и **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године, са Акционим планом за 2022. и 2023. године**, такође доприносе потциљу 8.5. Смањење платног јазна на 5% до 2030. године и активација жена на тржишту рада, у циљу њихове повећане запошљивост и samozapoшљавања, као и креирање радних места за жене са додатно отежаним приступом одрживом запошљавању и samozapoшљавању биће остварено реализацијом Стратегије. Укидање могућности потпуног лишења пословне способности као и успостављање механизма и услуга које омогућавају уживање пословне способности за особе са инвалидитетом биће омогућено **Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** док ће **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** омогућити приступ квалитетном и одрживом запошљавању тако да допринесу повећању стопе запослености Рома и Ромкиња до минималних 25%, у складу са Познањском декларацијом, до 2030. године. Спровођењем Структурне реформе 2 - *Унапређење регулаторног оквира и инфраструктуре за развој економије засноване на знању*, **Програма економских реформи за период од 2024. до 2026. године**, стварају се нова тржишта која генеришу нове послове, нарочито за предузетне, младе и образоване људе, а улагањем у стартапе креира се људски капитал са компетенцијама и вештинама потребним за модерну економију засновану на знању и иновацијама, што на директан начин утиче на повећање запослености. Реализација мера утврђених **Стратегијом за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** такође ће омогућити смањење стопе младог становништва ван радне снаге на 41% и стопе незапослености младих на 15% до 2030. године.

Фокус *потциља 8.6. Смањити удео младих који нису запослени нити су у процесу образовања, односно обуке* је повећање стопа запослености младих. Директан допринос овом потциљу биће остварен реализацијом **Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** која ће омогућити смањење стопе младих који нису запослени, у образовању и обукама (15-29) смањи на 12,7% до 2026. године, кроз реализацију мера активне политике запошљавања. За достизање овог потциља од изузетне важности је и **Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године**, са Акционим планом за период од 2023. до 2026. године, чији је главни задатак да обезбеди образовање високог квалитета које мора успешно да гради капацитете младих људи, тако да по изласку из система образовања буду компетентни за живот и рад у 21. веку. Стратегијом је планирано смањење стопе оних који нису у процесу образовања или обуке, а који нису запослени (15–24 године) на 12% до 2026. године. **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** омогућиће унапређење запошљавања и samozapoшљавања, Рома и Ромкиња који припадају категоријама вишеструко теже запошљивих незапослених лица.

Програм економских реформи за период од 2024. до 2026. године ће кроз Структурну реформу 6 - *Унапређени услови за веће учешће младих на тржишту рада* омогућити квалитетне понуде за посао, наставак образовања, пракси или обука за младе у року од четири месеца од уласка у статус незапослености или напуштања/завршетка формалног образовања и тиме ће допринети олакшаној транзицији младих на тржиште рада и подстаћи њихово запошљавање, смањењу стопе НЕЕТ (15-29) на 12,7% до 2026. године као и до раста учешћа незапослених младих у финансијским мерама АПЗ у односу на укупан број младих на евиденцији незапослених на 20% до 2026. године. Структурна реформа 5 - *Образовање за одрживи развој и радну спремност* ће допринети повећању релевантности система образовања кроз вишедимензионалну усмереност на учење повезано са практичним радом. Подршком спровођењу дуалног образовања структурна реформа ће омогућити стицање, усавршавање и развој компетенција ученика и студената у складу с потребама тржишта рада и допринети повећању запослености јер олакшава запошљавање по завршеном школовању, и допринети раст учешћа ђака уписаних у прву годину у систему дуалног образовања у односу на укупан број ђака уписаних у прву годину у средњем стручном образовању на 12% у 2026. години

Проблематика трговине људима, један је од сегмената **потциља 8.7. Предузимање хитних и ефикасних мера за искорењивање присилног рада окончати савремено ропство и трговину људима** садржана је у оквиру Програма за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, са Акционим планом. Овим Програмом се, кроз стварање услова за унапређење система превенције, помоћи и заштите жртава, посебно жена и деце, доприноси сузбијању трговине људима, између осталог и спровођењем 90% пререпорука из Извештаја Националног известиоца у области трговине људима до 2029. године. Безбедност жена и девојчица у јавној и приватној сфери, кроз елиминацију свих облика насиља, укључујући трговину људима, обухваћено је у оквиру **Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године.**

Тема **потциља 8.8. Заштитити радна права и промовисати безбедно и сигурно радно окружење за све раднике** обухваћена је Стратегијом безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2024. до 2027. године са Акционим планом за њено спровођење, чијом реализацијом ће се унапредити безбедности на раду и очувати здравље радно активног становништва. Стратегија тежи да се у периоду њеног спровођења број повреда на раду у Републици Србији смањи за 5%, у односу на укупан број повреда на раду за претходни петогодишњи период спровођења Стратегије, укључујући и смањење стопе повреда на раду са 1,48 у 2023. години на 1,37 у 2027. години. **Стратегијом запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2024. до 2026. године.** Питања здравља и безбедности на раду обухваћени су и **Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године**, док је питање безбедности радника миграната обухваћено **Стратегијом за управљање миграцијама и Стратегијом о економским миграцијама Републике Србије за период 2021–2027. године.**

Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године са Акционим планом за период од 2016. до 2025. године, омогућиће одржив економски, еколошки и социјални развој туризма у Републици Србији и тиме представља добар оквир за постизање **потциља 8.9. Осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма.**

Потциљ 8.10. Јачати капацитете домаћих финансијских институција како би се подстицала и ширила доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све није директно обухваћен постојећим планским оквиром, иако постоје различити програми Народне банке Србије и Министарства привреде, који имају за циљ да повећају финансијску писменост свих, односно да унапреде приступ банкарским услугама МСПП. Усклађивање пословања домаћих финансијских институција се у највећој мери спроводи кроз монетарну политику НБС. Један од кључних корака који ће у будућности допринети остварењу овог циља, биће и успостављање институционалног и правног оквира за микрофинансирање, које се очекује у наредном периоду. Једна од стратегија која обухвата сегмент активирања тржишта капитала у функцији економског раста, запошљавања и квалитетнијег живота грађана, јесте **Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године.** Развоју тржишта капитала допринеће и **Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године** односно Структурна реформа 7 - *Развој домаћег тржишта капитала и обезбеђивање већег степена заштите инвеститора*, развојем конкурентног, високо ефикасног, транспарентног и продуктивног националног тржишта капитала са широким спектром финансијских инструмената и услуга.

Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године ће интензивирањем подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализација финансијских трансакција МСПП омогућити расту инвестиција МСПП на 27% БДВ сектора као и расту нових кредита ка МСПП на 47% до 2027. године.

Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године делимично одговара на захтеве потциља 8.6 Развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“. Иако Глобални пакт за запошљавање није у примарном фокусу стратегије, реализација стратегије ће допринети стабилном и одрживом расту запослености заснованом на знању и достојанственом раду. Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године ће кроз Структурну реформу 1 - Успостављање оквира за увођење Гаранције за младе у Републици Србији омогућити наставак активности на спровођењу Гаранције за младе.

ЦОР 9: ИНДУСТРИЈА, ИНОВАЦИЈЕ И ИНФРАСТРУКТУРА - Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације

Процеси који доприносе ЦОР 9

Индустријализација и иновације играју кључну улогу у увођењу и промовисању нових технологија, олакшавању међународне трговине и омогућавању ефикасног коришћења ресурса.

Реализација овог циља одрживог развоја огледа се у примени нових сазнања и дигитализације у циљу коришћења еколошки исправних технологија, подршци иновативном предузетништву, посебно малим и средњим предузећима, смањењу трошкова транспорта. Сврха ЦОР-а 9 је изградња отпорне инфраструктуре и **промовисање инклузивне и одрживе индустријализације подстакнуте иновацијама.**

Процес европских интеграција који доприноси достизању ЦОР-а 9, обухвата усаглашавање са политикама и правним оквиром ЕУ у области предузетништва и индустријске политике, науке и истраживања као и електронских комуникација, услуга информационог друштва и аудио-визуелне политике, и у нешто мањем обиму саобраћаја, енергетике и заштите животне средине.

Европски оквир за науку и иновације „Хоризонт Европа“, у коме Република Србија учествује равноправно са земљама чланицама, генерише значајне инвестиције у науку и нове технологије и у великој мери фокусира научна истраживања на развој нових технологија и решавање великих друштвених изазова.

Регионални приоритети у области развоја информационих и комуникационих технологија дефинисани су у оквиру **Дигиталне агенде за западни Балкан** која има за циљ да подстакне иновације и привредни раст, омогући увећање користи од дигиталне трансформације путем брзог интернета и међусобно усаглашених апликација. Дигитална агенда усмерена је на развој дигиталних услуга еУправе и еЗдравства, у складу са потребама грађана, затим дигиталних вештина, дигиталног поверења и безбедности. **Агенда за Западни Балкан о иновацијама, истраживању, образовању, култури, омладини и спорту** („Агенда иновација за Западни Балкан“) је од суштинског значаја за дигиталну трансформацију, конективност и мобилност, као и за подстицање развоја дугорочног и одрживог иновационог окружења и преласка на економију засновану на знању.

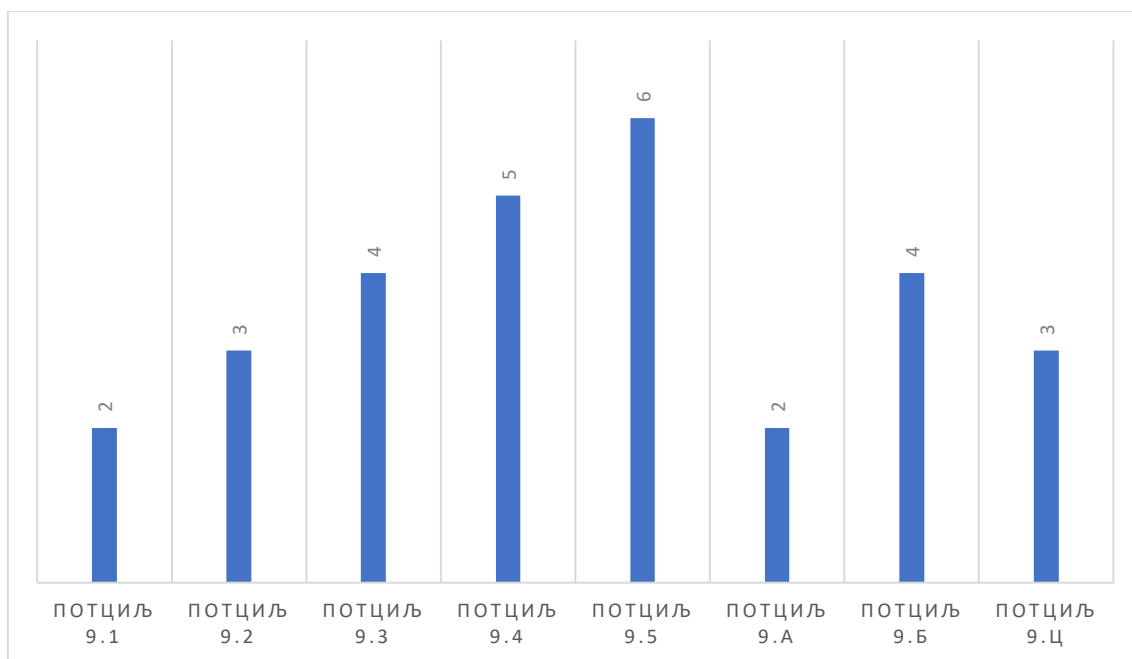
Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 9

Мапирање планског оквира како би се утврдио допринос планских докумената достизању одрживе индустријализације засноване на иновацијама у складу са циљевима Агенде 2030. обухватио је преглед **четрнаест докумената** у области економског развоја и конкуретности, заштите животне средине, саобраћаја, енергетике и других.

Највећи допринос остварује се у области *потциља 9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број запослених у области истраживања и развоја на милион људи, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој* спровођењем чак шест докумената јавних политика. Одмах потом, реализацијом мера из пет докумената јавних политика доприноси се

потциљу 9.4 - До 2030. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе, уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и већим усвајањем чистих и еколошки исправних технологија и индустријских процеса, при чему ће све земље предузети активности у складу са својим одговарајућим капацитетима.

Слика 8: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 9: Индустрија, иновације и инфраструктура

У поступку прецизнијег сагледавања доприноса ДЈП циљевима одрживог развоја успостављена је веза између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 9. У Табели 7 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 9. РЗС не прати два потциља: 9.a.1 и 9.b.1.

Табела 7: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 9

Показатељ потциљева ЦОР 9	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 9			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
9.1.1	/	/	3	не
9.1.2	/	2	1	да
9.2.1	/	/	2	да
9.2.2	/	2	/	да
9.3.1	/	/	4	да
9.3.2	/	1	/	не
9.4.1	/	/	35	да
9.5.1	3	1	14	да
9.5.2	/	1	4	да
9.a.1	/	/	3	не

9.6.1	/	/	5	не
9.ц.1	/	1	9	да
УКУПНО	3	8	80	

Кључни документи јавне политике који доприносе већини потциљева одрживог развоја у области одрживе индустријализације засноване на иновацијама су **Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године** и **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)**.

У планском оквиру Србије не постоји кровни плански документ у области развоја поуздане, квалитетне и одрживе инфраструктуре. Планска документа која обухватају област инфраструктуре, саобраћаја и урбане мобилности која ће допринети **потциљу 9.1. Развити квалитетну, поуздану, одрживу и прилагодљиву инфраструктуру**, су **Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** чијом реализацијом ће бити унапређен саобраћај и урбана мобилност, и делимично **Стратегија развоја водног саобраћаја од 2015. до 2025. године** која ће допринети повећању промета на унутрашњим водним путевима Републике Србије за 35% до 2025. године. Спровођење **Програма економских реформи за период од 2023. до 2025. године** односно Структурне реформе 19 - *Унапређење ефикасности и безбедности у железничком саобраћају* ће омогућити реконструкцију 1.092 км пруга и тиме утицати на подизање нивоа безбедности на путним прелазима и унапређење безбедности железничког саобраћаја.

Суштина **потциља 9.2. Инклузивна и одржива индустријализација**, је стварање услова за одрживу индустријализацију и раст запослености у индустрији. Кључни документ за достизање овог потциља је **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године са акционим планом** чијом реализацијом ће учешће БДВ-а прерађивачког сектора у укупном БДВ-у износити 22% до 2030 године. Унапређење дигитализације пословних модела индустријске производње допринеће да 85% индустријских привредних субјеката користе ЕРП софтвер, док ће техничка ефикасност пословања достићи ниво од 70% до 2030. године, развојем индустрије базиране на иновацијама и развојем виших фаза технолошке производње.

Спровођењем **Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)** се циља на повећање укупног БДВ по запосленом у областима: Храна за будућност, ИКТ, машине и производни процеси у будућности, чиме се такође доприноси **потциљу 9.2.**

Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године ће преко Структурне реформе 21 - *Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ*, допринети унапређењу оквира за јачање инфраструктуре квалитета и расту глобалног индекса инфраструктуре квалитета са 86 (2020. године) на 88 (2026. године) као и стварању предуслова за потписивање Споразума о оцењивању усаглашености и прихватању индустријских производа између Републике Србије и ЕУ.

Програми за интеграцију малих и средњих предузећа и предузетника (МСПП) у ланце вредности, као и друге мере финансијске подршке, спроводе се од стране Развојне агенције Србије и других институција и битни су за остварење **потциља 9.3. Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама и повећати њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта**. Интензивирање подршке за инвестирање, приступ финансирању и реализација финансијских трансакција МСПП биће реализовано спровођењем **Стратегије за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године**. Стратегија ће омогућити повећање учешћа инвестиција МСПП у БДВ сектора на 27% до 2027. године кроз финансијску подршку и реализацију различитих финансијских инструмената који ће допринети унапређењу њихове конкурентске

позиције. Стратегија ће омогућити и јачање капацитета сектора МСПП за наступ на међународним тржиштима и интернационализацији њиховог пословања, што ће допринети расту извоза МСПП сектора у вредности од 1.273.500 милиона динара до 2027. године.

Кључни плански документи који доприносе напретку у овом потциљу су: **Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године**, која ће омогућити олакшавање услова за добијање кредита МСПП која реализују иновативне пројекте и допринети повећању укупног обима инвестиција у индустрију на 25% БДВ до 2030. године. Унапређењем технолошке структуре извоза спровођење Стратегије ће омогућити да се кроз подршку интернационализацији пословања индустријских привредних субјеката, као и подршком за улазак у ланце добављача мултинационалних компанија оствари пуна покривеност увоза извозом у средњем/високом технолошком сектору индустрије до 2030. године. Реализацијом **Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)** намера је да српска економија у великој мери буде утемељена на економији заснованој на знању и иновацијама. Кључне приоритетне области стратегије биће подржане у правцу креирања веће конкурентности и боље позиције у глобалним ланцима добављача. Надасве се очекује повећање запослености у софистицираном производном сектору и информатичким услугама.

Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године ће омогућити развијање свих сегмената и услуга које се нуде на домаћем тржишту капитала и створити услове за креирање додатне вредности за домаће и међународне учеснике, у складу са конкурентним предностима Републике Србије.

Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године, ће преко Структурне реформе 7 - *Развој домаћег тржишта капитала и обезбеђивање већег степена заштите инвеститора*, допринети развоју конкурентног, високо ефикасног, транспарентног и продуктивног националног тржишта капитала са широким спектром финансијских инструмената и услуга. Спровођење реформе омогућиће развој финансијских института на тржишту капитала, повећање атрактивности домаћег тржишта за домаће и стране инвеститоре и активирање тржишта капитала у функцији економског раста. Структурна реформа 16 - *Развој стартап екосистема* ће омогућити повећање финансијске подршке за развој стартапа, подстаћи ће јавне и приватне инвестиције у овој области и омогућити развој домаћег тржишта предузетничког капитала (*eng. venture capital*).

Значајан број докумената јавних политика доприноси **потциљу 9.4. Одрживе индустрије, већа ефикасност у коришћењу ресурса и чисте технологије**. Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године омогућиће развој индустрије базиране на иновацијама и развоју виших фаза технолошке производње и допринети да се техничка ефикасност пословања повећа за 20% до 2030. године. Истовремено Стратегија ће подржати увоз савремене опреме која поштује принципе ефикасности и минималног негативног ефекта по животну средину, омогућити трансформацију индустрије од линеарног ка циркуларном моделу и допринети да се повећа стопа коришћења циркуларних ресурса у индустрији на 10% до 2030. године. **Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом**, ће допринети смањењу емисија загађујућих материја и тешких метала у ваздух из индустријских процеса и употребе производа кроз усаглашавање са BAT AELs, посебно кроз спровођење Поглавља II Директиве ЕУ о индустријским емисијама у индустријским процесима. **Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године** ће омогућити смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште које неће бити обухваћене ЕУ-ETS-ом за 9,7% у 2030. години и између 33,5% и 54,5% до 2050. у поређењу са 2010. годином и кроз примену уредбе о F гасовима и директиве о емисијама гасова из клима уређаја у моторним возилима. Привреда има веома важну улогу у транзицији ка циркуларној економији и један је од кључних учесника у том процесу. Сходно томе, **Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024.**

године ће омогућити пружање подршке привреди и поставити основе за трансформацију привреде на циркуларни модел пословања, са посебним фокусом на сагледавање потенцијала и неопходних инвестиција за прелазак прерађивачке индустрије на циркуларну економију. Реализација Програма омогућиће повећање стопе коришћења циркуларних ресурса у индустрији на 2% до 2024. године.

Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године ће омогућити ефикасност у коришћењу ресурса и повећање поновне употребе отпада, док ће се депоније, системи за сакупљање, сепарацију, транспорт и рециклажу отпада бити успостављени на принципима одрживе индустрије. Одређене секторске политике и прописи такође узимају у обзир одрживост ресурса и чисте технологије. Дobar пример је промовисање енергетске уштеде у сектору јавног саобраћаја и зграда којима располаже држава, у циљу остваривања две групе циљева: економичности која се постиже по основу мање потрошње енергије и еколошког циља који се огледа у смањењу емисије гасова и мање емисије угљен-диоксида, као и примена модела стандардних „еколошких” техничких спецификација за одређене производе.

У области *потциља 9.5. Проширити научна истраживања, унапредити технолошке капацитете и подстицати иновације*, кључни плански документ је **Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године**. Повећањем броја истраживача, укључивањем младих истраживача у научноистраживачки рад, реинтеграцијом повратника из иностранства и повећањем сарадње са дијаспором и мобилности спровођење Стратегије ће допринети увећању квалитета основних истраживања и побољшању позиције Глобалног индекса иновативности. **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)**, ће омогућити повећање примењених истраживања иницирањем заједничких истраживачко-развојних пројеката. Унапређена хоризонтална сарадња утицаће на повећање интерних иновационих и истраживачких капацитета фирми у овој области. Успешна реализација **Стратегије индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године**, такође ће допринети остварењу овог потциља стварањем услова за развој индустрије базиране на иновацијама и развоју виших фаза технолошке производње. Стратегија ће омогућити унапређење сарадње између индустријских привредних субјеката и научно-истраживачких тимова, учешће на међународним програмима и тиме допринети расту техничке ефикасности пословања за 20% до 2030. године. Реализацијом мера **Стратегије о економским миграцијама Републике Србије за период 2021– 2027. године** ће се допринети стварању услова за привлачење страних студената.

Спровођењем Програма развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године у коме се промовише став да су иновације су саставни део транзиције ка циркуларној економији циља се на подстицање сарадње између привреде и научноистраживачких организација. Истовремено, постојећи истраживачки капацитети у научним организацијама биће ефикасније и потпуније искоришћени у области циркуларне економије.

Потциљ 9.а Олакшати развој одрживе и отпорне инфраструктуре у земљама у развоју кроз унапређивање финансијске, технолошке и техничке подршке афричким земљама, најмање развијеним земљама, земљама у развоју које немају излаз на море и малим острвским државама у развоју адресиран је следећим документима јавних политика: Стратегијом индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године са акционим планом и Стратегијом паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С).

Допринос *потциљу 9.б. Подржати развој домаће технологије, истраживања и иновација остварује* се спровођењем Стратегије развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године која подржава учешће истраживача из Србије на водећим светским конференцијама из области вештачке интелигенције, као и подршку истраживањима

и иновацијама у областима у којима постоји изразити потенцијал иновативне примене вештачке интелигенције. Спровођењем **Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)** повећаће се запосленост у софистицираном производном сектору и информатичким услугама. Да би се елиминисали негативни трендови заостајања у иновацијама и маргинализацији предузећа, створиће се ефикасна системска подршка предузећима, заснована на комбинацији дугорочне стручне помоћи и финансирања.

Спровођење **Стратегије за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године** са акционим планом која промовише иновативан, зелени и на дигитализацији заснован развој – оснажен сектор МСПП за дигиталну трансформацију и примену иновативних и зелених решења и **Стратегије индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године** са акционим планом са подстицајима индустријским привредним субјектима за развој иновативних решења кроз пројекте сарадње са научно-истраживачком заједницом допринеће се остварењу овог потциља.

Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године ће спровођењем Структурне реформе 17 - *Стварање услова за развој бионаука и биономије кроз изградњу БИО4 кампуса* омогућити изградњу БИО4 кампуса који ће представљати нуклеус научно-истраживачког развоја у областима биотехнологије, биомедицине, биоинформатике и биодиверзитета. Изградњом овог кампуса биће створена прилика за концентрацију стручњака, мултидисциплинарних експертиза најмодернијих технологија и инфраструктуре (факултети, институти, научно-технолошки парк итд) у овим областима. Структурна реформа 14 - *Успостављање инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења*, ће омогућити спровођење треће фазе пројекта ДДЦ - „Иновациони дистрикт” чиме ће створити услове да ученици и студенти тестирају и промовишу своје идеје, да се повезују са домаћим и страним привредним субјектима и допринети.

Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године чини дигиталну агенду Републике Србије чијом реализацијом ће се допринети побољшању Глобалног индекса информационе безбедности. **Потциљу 9.ц Повећати приступ информационом и комуникационим технологијама** допринеси и реализација **Стратегије развоја система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године** као и **Стратегије паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)**.

ЦОР 10: СМАЊЕЊЕ НЕЈЕДНАКОСТИ - Смањити неједнакости унутар и између држава

Процеси који доприносе ЦОР 10

Смањење неједнакости унутар и између земаља захтева правичну расподелу ресурса, улагање у образовање и развој вештина, спровођење мера социјалне заштите, борбу против дискриминације, подршку маргинализованим групама и подстицање међународне сарадње за праведну трговину и финансијске системе. Сходно томе ЦОР 10 је посебан циљ одрживог развоја чија је **сврха да допринесе смањењу неједнакости**, кроз промоцију солидарност и максимално укључивање свих људи у одрживи развој на светском и регионалном нивоу.

Процес европских интеграција и преговора са Европском унијом посебно у контексту усаглашавања политика и правног оквира садржаног у оквиру **преговарачког поглавља 19** – Социјална политика и запошљавање, значајно допринеси и напретку у оквиру ЦОР 10. Усаглашавањем са политикама и стандардима ЕУ у области социјалне политике и заштите, постизања сигурних и одрживих прихода, једнаких могућности и забране дискриминације, запошљавања, као и у области миграторних политика, допринеси напорима које Република Србија улаже како би достигла глобални циљ одрживог развоја усмерен на смањење глобалне неједнакости.

Питањима смањења сиромаштва ЕУ се бави у оквиру **Европског стуба социјалних права**, који обавезује све државе чланице (као и оне које су обухваћене политиком проширења ЕУ) да, између осталог, сваком лицу које нема довољно средстава за живот обезбеде остварење „права на адекватна давања минималног прихода која обезбеђују живот у достојанству у свим његовим фазама“.

Конвенција о заштити људских права и основних слобода (Европска конвенција о људским правима), правно је уобличио идеју земаља Европе о успостављању јединствене заштите људских права и индивидуалних политичких слобода који, уз владавину права, чине темељ демократије. Државе су дужне да усагласе националне законе са Конвенцијом, како би се отклониле могућности повреде основних слобода и права, а држава чланица против које је донета правноснажна пресуда, дужна је да поступи у складу са одлуком и да реформише домаће законодавство. У Преамбули је истакнуто да је основ Конвенције **Универзална декларација о људским правима** Уједињених нација. Члан 1 утврђује обавезу свих држава потписница да поштују права и слободе које гарантује Конвенција. Први део Конвенције (чл. 2 – 18), садржи основна права и слободе, други (чл. 19 – 51), уређује функционисање Европског суда за људска права, а трећи (чл. 51 – 59) регулише процедурална питања и надлежност у вези са потписивањем, ратификовањем, тумачењем, предметном, територијалном и временском применом одредаба Конвенције.

Конвенција УН о правима лица са инвалидитетом има за циљ увођење питања инвалидитета у релевантне политике ЕУ, као и унапређење социјалне инклузије особа са инвалидитетом.

Нови пакт о миграцијама и азилу ЕУ представља одговор ЕУ на изазове са којима се суочава у области миграција у циљу успостављања баланса између одговорности и солидарности међу државама чланицама, кроз боље планирање, ефективније процедуре и продубљивање међународне сарадње, како унутар Европске уније, тако и изван ње.

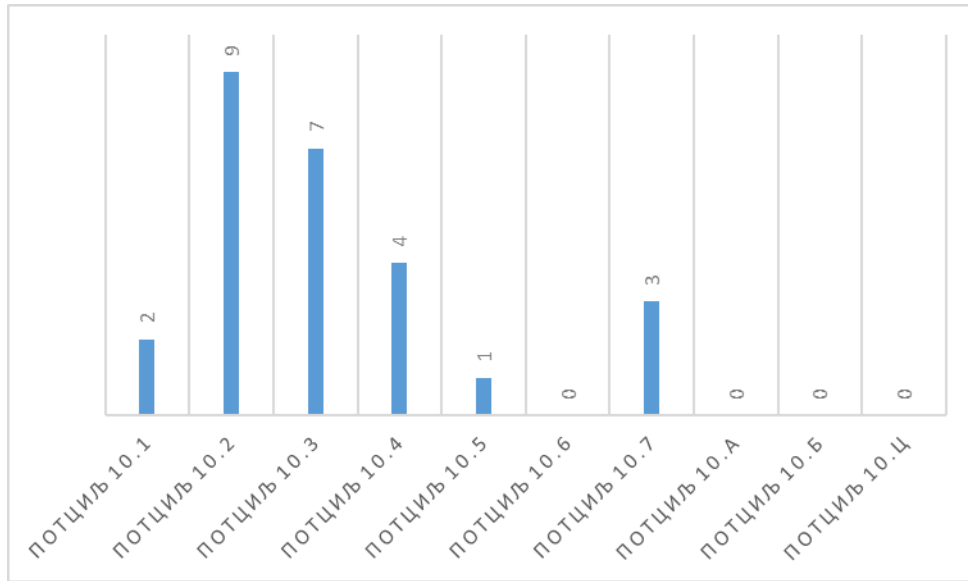
Европски социјални фонд (ЕСФ) је главни финансијски инструмент преко којег ЕУ подржава спровођење политике запошљавање и доприноси социјалној инклузији. **Европска платформа против сиромаштва** укључује предузимање низа мера у оквиру јавних политика, веће и успешније коришћење фондова ЕУ у циљу подршке социјалном укључивању, промовисање социјалних иновација, рад кроз партнерства и искоришћавање потенцијала социјалне економије, као и побољшање координације између земаља.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 10

Јавне политике које доприносе достизању општег циља смањења неједнакости дефинисане су ширим спектром сектора људских права и друштвеног развоја, који обухвата планска документа у областима смањења дискриминације, социјалне заштите, владавине права, економског развоја.

Мапирање планског оквира обухватило је **седамнаест планских докумената** чија реализација доприноси достизању ЦОР-а 10. Планска документа доприносе већини потциљева ЦОР 10, а највећи допринос биће остварен у области економске и социјалне инклузије (*Потциљ 10.2 - До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус*)

Слика 9: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 10: Смањење неједнакости

Допринос ДЈП смањењу неједнакости и потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 10 сагледава се и на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 10. У Табели 8 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 10.

Табела 8: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 10

Показатељ потциљева ЦОР 10	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 10			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
10.1.1	/	/	2	Да
10.2.1.a и b	/	/	11	Да
10.3.1	/	1	8	Да
10.4.1	/	/	2	Да
10.4.2	/	/	2	Не
10.5.1.a – 10.5.1.g	/	/	1	Да
10.7.1	/	/	1	Не
10.7.2	/	/	1	Да
УКУПНО	/	1	28	

Потциљ 10.1. Степен неједнакости у расподели прихода није адекватно обухваћен планским документима, с обзиром на то да тренутно важећа планска документа на нивоу општег циља немају утврђен приоритет решавања проблема неједнакости дохотка. Са друге стране питањима сиромаштва и социјалне инклузије се поклања већа пажња. Планска документа која делимично адресирају питање неједнакости, јесу документа која се баве економским и социјалним реформама, социјалним укључивањем Рома и Ромкиња или политикама запошљавања. С тим у вези, **Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** ће омогућити раст квалитетне запослености, али и смањење социјалних неједнакости усклађивањем секторске сарадње у области образовне, пореске, политике привредног и

регионалног развоја, социјалне и других релевантних политика, како би се повећала исплативост рада, као и мерама интеграције корисника услуга социјалне заштите на тржиште рада. Реализација **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду 2022–2030. године**, допринеће смањењу процента ромских домаћинстава која живе у условима изражене материјалне депривације на 70% до 2030. године.

Највећи број планских докумената управо доприноси достизању **потциља 10.2. Оснаживање и промовисање социјалне, економске и политичке инклузију свих**. Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године ће допринети оснаживању корисника и јачању установа социјалне заштите за смештај као и пружаоца услуга у заједници за процес деинституционализације. Стратегија ће допринети развијању вештина за вођење што самосталнијег свакодневног живота, већу партиципацију и самостално доношење одлука, укључујући и повећање броја особа којима је у потпуности или делимично враћена пословна способност. Промовисање социјалне и економске инклузије биће омогућено особама са инвалидитетом спровођењем **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** која ће допринети повећању учешћа особа са инвалидитетом у уживању свих грађанских, политичких, економских, социјалних и културних права за 25%, до 2024. године. Спровођење **Стратегије превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године** ће допринети изједначавању могућности припадницима група које су у ризику од дискриминације, да на равноправној основи са другима уживају основна људска права и слободе као и бољој заштити од дискриминације у свим областима и на свим нивоима. На тај начин Стратегија ће утицати на смањење процента грађана који сматрају да је дискриминација присутна у Србији на 63% до 2023. године и за 10% повећање спремности већинске популације да прихвати присније социјалне односе са припадницима и припадницама група које су у ризику од дискриминације. **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** утицаће на смањење нивоа дискриминације и циганизма као облика расизма према ромској националној мањини и омогућити да се смањи проценат Рома и Ромкиња који сматра да има лично искуство дискриминације на 13% до 2030. године. **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** ће омогућити смањење процента грађана/ки који су били дискриминисани због неког личног својства на 20% као и смањење процента грађана/ки који немају поверења у рад независних институција на 30% до 2030. године. Реализација **Стратегије за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године** ће допринети да 67% младих своје друштвено ангажовање оцењују као добро или веома добро. **Стратегија одрживог урбаног развоја**, допринеће унапређењу квалитета и доступности друштвених услуга, смањењу ризика од сиромаштва, решавању стамбених потреба грађана, остваривању веће социјалне инклузије. **Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године** ће омогућити повећање интеграције и учешћа старијих особа у друштву за 35% до 2030. године.

Елиминисање дискриминаторних закона, политика и пракси и промовисање одговарајућег законодавства је у фокусу **потциља 10.3. Борбе против дискриминације**. У области борбе против дискриминације, кључни плански документ је **Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године** која ће првенствено омогућити унапређење антидискриминационог правног оквира Србије у складу са међународним стандардима и унапређење ефикасности система превенције и заштите од дискриминације у свим областима и на свим нивоима. Спровођење Стратегије обезбедиће једнаке могућности припадницима група које су у ризику од дискриминације да равноправно са другима уживају сва људска права и слободе као и системско увођење антидискриминационе перспективе у креирање, спровођење и праћење јавних политика. **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** ће омогућити системско увођење перспективе инвалидитета у доношење, спровођење и праћење јавних политика док ће **Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за**

период од 2022. до 2030. године допринети сузбијању циганизма и дискриминације према Ромима и Ромкињама. Јачањем одговора система на притужбе припадника ромске националне мањине у случајевима дискриминације допринеће повећању број притужби на годишњем нивоу на 150 у периоду од 2024-2030. године и омогућити да 6.000 жртава дискриминације добије бесплатну правну помоћ. **Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године** допринеће оснаживању антидискриминаторног оквира у области економије, образовања, социјалне и здравствене заштите као и владавине права и безбедности, док ће **Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године** омогућити унапређење услова за поштовање права на живот у заједници, учешће у процесима доношења одлука, коришћење услуга у најмање рестриктивном окружењу и пуну укљученост у свакодневне животне активности корисника социјалне заштите, са фокусом на лица са интелектуалним, менталним тешкоћама и физичким инвалидитетом. **Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године** допринеће унапређењу положаја младих, жена, особа са инвалидитетом, незапослених Рома и Ромкиња на тржишту рада, и омогућити веће укључивање на тржиште рада радно способних корисника услуга социјалне заштите. На тај начин Стратегија ће допринети повећању учешћа дугорочно незапослених који су запослени са евиденције НСЗ у укупном броју дугорочно незапослених на евиденцији НСЗ на 33% до 2026. године.

Достизање **потциља 10.4. Фискалне политике као и политике у области зарада и социјалне заштите** биће пре свега омогућено спровођењем **Фискалне стратегије за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину**. Фискална стратегија дефинише средњорочне оквире фискалне политике и у наредном периоду ће бити фокусирана на наставак смањења укупног пореског оптерећења рада. На расходној страни, приоритет ће имати инфраструктурни и капитални пројекти, те политика пензија и плата. Наставиће се са реформом у области запошљавања, управљања кадровима и система плата у сектору државе. Одрживом фискалном оквиру допринеће и измене Закона о буџетском систему, којима ће, између осталог, бити редизајниран скуп општих и посебних фискалних правила, а посебан акценат биће стављен на измену општих правила која се односе на јавни дуг и дефицит опште државе, те посебних правила везаних за одрживи ниво расхода за плате и пензије. **Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. године** ће утицати на смањење удела сиве економије у укупној привредној активности и тиме допринети смањењу неформалности у привреди и на тржишту рада односно унапређењу ефикасност у наплати јавних прихода.

У Републици Србији постоји висок степен уређености у оквиру **потциља 10.5. Регулисање и праћења глобалних финансијских тржишта и институција**. Политике у овој области формулисане су у оквиру монетарне политике Народне банке Србије. **Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године** ће омогућити активирање тржишта капитала у функцији економског раста, запошљавања и квалитетнијег живота грађана.

У условима раста обима миграција на глобалном нивоу, од велике је важности примена планираних и добро вођених миграционих политика у складу са **потциљем 10.7. стварањем услова за уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи**. Кровна стратегија у овој области је **Стратегија о економским миграцијама миграцијама за период 2021– 2027. године** која представља одговор на постојеће трендове економских миграција, уз промовисање регулисаних, сигурних и безбедних миграција и чија реализација ће допринети ефикаснијем управљању миграционим токовима. **Стратегија управљања миграцијама** ће омогућити стварање услова за интеграцију и социјалну инклузију миграната уз подизање свести о значају миграција. Реализација **Програма економских реформи за период од 2023. до 2025. године** и Структурне реформе 4 - *Унапређење амбијента за подстицање, подршку и праћење циркуларних и економских миграција* ће омогућити унапређење амбијента за привлачење радно способног становништва, подстицање циркуларних миграција и односа са дијаспором, јачање механизма за праћење миграторних токова и привлачење странаца. Реализација

Програма ће омогућити да 5.000 држављана Републике Србије користе програме или услуге намењене повратницима.

3.2.4 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Зелена агенда и одржива повезаност

Кластер – Зелена агенда и одржива повезаност обухвата следећа преговарачка поглавља: 14 – Транспортна политика, 15 – Енергетика, 21 – Трансевропске мреже и 27 – Животна средина. Овај кластер је од изузетног значаја за процес преговора, јер се у оквиру њега регулишу бројна кључна питања: од квалитета услуга и сигурности превоза и транспорта, развијене путне и железничке мреже, доступности и сигурности снабдевања енергијом, преко питања квалитета ваздуха, воде, заштите природе, индустријског загађења, управљања отпадом, борбе против климатских промена, па до повезаности с регионом и Европском унијом. Он је уједно и најзахтевинији у погледу усаглашавања са политикама и правним оквиром ЕУ и за њега су потребна највећа финансијска средства. Република Србије је отворила сва преговарачка поглавља у овом кластеру и кластер је отворен на међувладиној конференцији одржаној 14. децембра 2021. године.

У погледу припремљености Републике Србије за преузимање правних тековина према проценама Европске комисије, Република Србија је добро припремљена у оквиру преговарачког поглавља 14, умерено припремљена у оквиру поглавља 15 и 21, и до извесног нивоа је припремљена у оквиру поглавља 27²³. У оквиру преговарачког поглавља 27 ситуација је најкомплекснија, јер поред тога што је усаглашавање са законодавством ЕУ захтеван посао и захтева велике административне капацитете неопходне за пуну примену законодавства, Република Србија ће морати да уложи значајна финансијска средства како би обезбедила и њихову пуну примену.

У складу са методологијом мапирања националног планског оквира, планска документа која се израђују у оквиру овог кластера релевантна су и за достизање следећих циљева одрживог развоја: **ЦОР 6 – Чиста вода и санитарни услови, ЦОР 7 – Доступна и обновљива енергија, ЦОР 11 – Одрживи градови и заједнице, ЦОР 12 – Одговорна потрошња и производња, ЦОР 13 – Акција за климу и ЦОР 15 – Живот на земљи.**

ЦОР 6: ЧИСТА ВОДА И САНИТАРНИ УСЛОВИ - *Обезбедити диступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све*

Процеси који доприносе ЦОР 6

Важан аспект одрживог развоја и део основних потреба и права свих људи, јесте и универзална доступност чистој и безбедној води по приступачним ценама, као и адекватним санитарним и хигијенским условима, што је у фокусу ЦОР-а 6.

Проблеми везани за управљање водама и заштиту квалитета вода, област је којој ЕУ придаје велики значај. Ова тема је посебно актуелна у процесу приступања с обзиром да је испуњење захтева и задовољење стандарда ЕУ у области вода све важнији услов европских интеграција. Најважнији акт у области вода је **Оквирна директива о водама** (Директива 2000/60/ЕС)²⁴ која чини кључни документ који прописује успостављање оквира за деловање ЕУ у области политике вода и основни је алат за остварење кључних циљева европске политике о водама. Директивом су успостављени циљеви у области заштите животне средине, прописани су процеси планирања управљања водама, прецизиране конкретне активности (мониторинг, процена и анализа притисака и утицаја, припрема и имплементација шестогодишњих планова управљања речним

²³ Извор: Извештај Европске комисије о напретку Републике Србије за 2023. годину -

https://www.mei.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/izvestaj_ek_23.pdf

²⁴ <https://rdvode.gov.rs/doc/dokumenta/direktive-eu/1.%20Direktiva%20o%20vodama%202000-%20tekst%20i%20anex%20I-X-prec.tekst.pdf>

сливовима), као и рокови који су неопходни за реализацију интегралног приступа управљања водним ресурсима у земљама чланицама ЕУ. Оквирна директива укључује и повезује друге директиве²⁵ које се непосредно или посредно односе на област вода, од којих су две најзначајније: **Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода** и **Директива о квалитету воде намењене за људску употребу**, односно **Директива о води за пиће**. У **преговарачкој позицији за поглавље 27**, Република Србија је изјавила да јој је потребан период до 2045. године за потпуно достизање циљева из Оквирне директиве о водама, када се у обзир узме тренутно стање у овој области, као и значајна финансијска средства која су неопходна да би се квалитет воде унапредио.

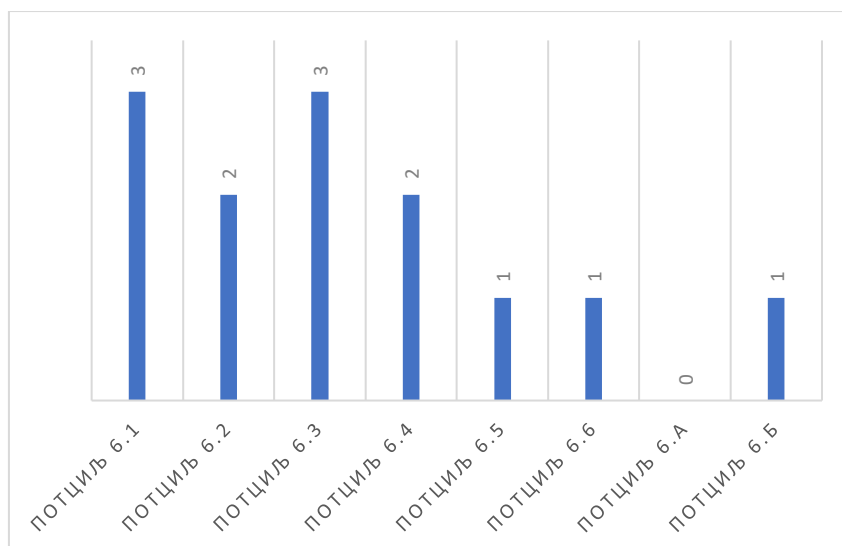
Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 6

Област управљања водама, укључујући и заштиту и обнову екосистема везаних за воду регулисана је великим бројем планских докумената и прописа који имају утицаја на управљање водама или у оквиру којих се разматра и решава одређена проблематика из ове области.

У контексту сагледавања доприноса планских докумената достизању ЦОР-а 6, **мапирано је шест докумената јавних политика** и то у следећим областима планирања: заштита животне средине, пољопривреда, здравство и људска права. Приоритети и циљеви утврђени документма јавних политика највише препознају значај и важност обезбеђивања квалитетне воде као и рационалније употребе водних ресурса. Сходно томе спровођење докумената јавних политика ће највише допринети доступности и смањењу загађења воде (**Потциљ 6.1. – До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све** и **Потциљ 6.3 – До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу мери свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу**).

Слика 10: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 6: Чиста вода и санитарни услови

²⁵ Директива о пречишћавању комуналних отпадних вода (Директива 91/271/ЕЕС), Директива о квалитету воде намењене за људску употребу (Директива 98/83/ЕС), Директива о заштити вода од загађивања проузрокованог нитратима из пољопривредних извора (Директива 91/676/ЕЕС), Директива о захватању воде за пиће (Директива 75/440/ЕЕС), Директива о управљању квалитетом воде за купање (Директива 2006/7/ЕС), Директива о загађењу узрокованом одређеним опасним супстанцама које се испуштају у акватичну животну средину заједнице (Директива 2006/11/), Директива о заштити подземне воде од загађења и погоршавања квалитета (Директива 2006/118/ЕС), Директива која се односи на интегрално спречавање и контролу загађивања (Директива 2008/1/ЕС), Директива о стандардима квалитета животне средине у области политике вода (Директива 2008/105/ЕС), Директива која утврђује техничке спецификације за хемијске анализе и мониторинг статуса воде (Директива 2009/90/ЕС), Директиве о процени и управљању ризицима од поплава (Директива 2007/60/)

Допринос ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 6 сагледава се на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 6. У Табели 9 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 6. РЗС показатељима прати све потциљеве сем потциља 6.6.

Табела 9: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 10

Показатељ потциљева ЦОР 6	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 6			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
6.1.1	/	3	1	да
6.2.1	/	4	/	да
6.3.1	/	1	3	да
6.3.2	1	2	1	да
6.4.1	/	/	2	да
6.4.2	1	2	1	да
6.5.1	/	2	1	да
6.6.1	Нема адекватног показатеља			
6.b.1				
УКУПНО	2	14	9	

Кључни плански документ релевантан за достизање ЦОР 6 је **Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године** којом се одређује дугорочна политика управљања водама на државној територији, односно, правци одрживог деловања у области коришћења вода, заштите вода од загађивања, уређења водотока и заштите од штетног дејства вода. Истовремено, Стратегија доприноси највећем броју потциљева ЦОР 6 са фокусом на постизање интегралног управљања водама, односно усклађеног водног режима на целој територији Републике Србије и обезбеђење таквог управљања водама којим се постижу максимални економски и социјални ефекти на правичан и одржив начин и уз уважавање међународних споразума. Према процени, за развој и ефикасно управљање у сектору вода, у

наредних 20 година потребно је издвојити 21,7 милијарди евра, од чега улагања за потребе канализације и заштите вода износе 43% (7,7 млрд. евра).

Сврха спровођења Стратегије је повећање доступности пијаће воде и обезбеђивање стабилног водоснабдевања за становништво, индустрију и пољопривреду, чиме се јасно доприноси **потциљу 6.1. Постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све**. Реализација ће допринети повећању обухвата јавним водоводним системима на 93% становништва до 2034. године, и обезбедиће стабилно снабдевање водом захтеваног квалитета. Стратегија ће допринети и задовољењу потребе индустрије за водама при чеми се процењује да ће до 2034. године бити потребно обезбедити $288,40 \cdot 10^6 \text{ m}^3/\text{год}$ воде, као и обезбеђивују доволних количина воде за наводњавање 250.000 до 350.000 ha пољопривредних површина из I и II развојне групе до 2034. године. Допринос Стратегије **потциљу 6.2. Постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све** огледа се кроз смањење уноса загађења од концентрисаних извора загађивања, пре свега комуналног и индустријског отпада, изградњом канализационих система одговарајућег капацитета (обухваћеност канализационом мрежом 85% становништва у насељима већим од 2.000 становника) и достизањем степена пречишћавања који ће бити утврђен Планом заштите вода од загађивања.

Постизање и одржавање доброг статуса и еколошког потенцијала водних тела површинских и подземних вода, ради заштите здравља људи, очувања водних и приобалних екосистема и задовољавања потреба корисника вода, приоритет је Стратегије и директно доприноси достизању **потциља 6.3. Унапредити квалитет воде**. Унапређење квалитета воде биће остварено комбинацијом мера у области: смањења генерисања загађења, унапређењем технолошких поступака производње, повећањем продуктивности воде и мерама за виšekратно коришћење вода; контролом концентрисаних и расутих извора загађења; унапређењем и повећањем нивоа екосистемских услуга у домену асимилативног капацитета, ретензије нутријената, повећања инфилтрационих капацитета и сл. Ефикасност у потрошњи воде, која одговара **потциљу 6.4. Повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима**, препозната је у неколико оперативних циљева Стратегије који се односе на рационализацију коришћења воде у сегменту становништва, индустријској и пољопривредној производњи. Реализацијом Стратегије очекује се смањење нефактурисаног дела воде у јавним водоводним системима на ниво од око 25% до 2034. године као и рационалније коришћење и потрошњу воде у индустријској и пољопривредној производњи. Интегрално управљање водама на целој територији Србије побољшањем режима вода, односно отклањањем временске и просторне неусклађености између расположивих водних ресурса и потреба за водом, заштитом вода од загађивања и заштитом од вода, развојем регионалних и вишенаменских хидросистема директно ће допринети достизању **потциља 6.5. Интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима**. Стратегија утврђује заштиту од ерозија и бујица као „предуслов за стабилно и одрживо коришћење земљишта и безбедност од честих разорних бујичних поплава“ чиме се доприноси **потциљу 6.6. Заштита и обнова водно повезаних екосистема, укључујући планине, шуме, плавна земљишта, реке, издане (аквифере) и језера**.

Локална самоуправа треба да учествује у развоју свих области сектора вода, при чему је њихов највећи интерес да становништву и привреди обезбеде адекватне услове у области снабдевања водом за пиће и прикупљања и одвођења отпадних и атмосферских вода. С обзиром да је локална самоуправа, у складу са законом, одговорна за управљање водама II реда, за издавање водних аката за објекте локалног значаја и аката за испуштање отпадних вода у јавну канализацију, да је задужена за обављање и развој комуналних делатности (пречишћавање и дистрибуција воде за пиће, прикупљање и пречишћавање отпадних вода и др.), те да се на локалном нивоу обављају и управни и други послови у вези са водама реализација Стратегије подразумева да се утврђени циљеви спроводе на нивоу јединица локалне самоуправе, чиме се доприноси **потциљу 6.6. Поддржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом**.

Унапређење доступности безбедној и приуштивој води за пиће као и санитарним и хигијенским условима утврђени су у **Стратегијом јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године**. Реализација Стратегије ће омогућити да се за 20% повећа број становника који живе на подручју покривеним канализационим системом као и да се 30% малих локалних водовода прикључи на мрежу централних водоводних система, чиме се директно доприноси напретку у достизању **потциља 6.1. Постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све** као и **потциља 6.2. Постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све**.

Одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине за пољопривредну производњу основа је за обезбеђење дугорочне прехранбене сигурности и доприноси стабилности и квалитету домаће производње. Специфични карактер пољопривредне производње, огледа се и у њеној високој зависности од обима и квалитета водних ресурса који су ограничени. Међусобна зависност и утицај пољопривреде на стање и квалитет водних ресурса као и утицај расположивих водних ресурса на развој пољопривреде препозната је **Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године**. Посебно приоритетно подручје деловања Стратегије односи се на заштиту и унапређење животне средине и очување природних ресурса у оквиру кога су утврђене мере које треба да допринесу смањењу загађења надземних и подземних вода од продуката пољопривреде као и реакционалнијем и ефикаснијем коришћењу воде у сектору пољопривреде. Стратегија посебну пажњу посвећује мерама одрживе пољопривредне праксе (агроеколошке мере, агрошумарство, интегрисано управљање природним ресурсима, интегрална заштита биља, плодност земљишта, одрживо управљање водама, органска пољопривреда), примени закона и прописа за спречавање загађења, очување земљишта и вода, контроли неселективне конверзије пољопривредног земљишта у друге сврхе, заштити шума и области са високовредним природним ресурсима, чиме ће допринети **потциљу 6.3. Унапредити квалитет воде и потциљу 6.4 Повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом**.

Побољшање услова становања за припаднике Ромске националности један је од циљева **Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године**. Реализација Стратегије допринеће унапређењу подстандардних објеката како би задовољили основне услове животног стандарда и опремање подстандардних насеља комуналном инфраструктуром тако да до 2030. године 100% домаћинстава има приступ пијаћој води као и да 98% домаћинстава има приступ санитарним условима. Стратегијом је планирано и да 98% становништва живи у домаћинствима која користе побољшане санитарне просторије које се не деле са другима, односно да 400 подстандардних ромских насеља имају изграђену комплетну комуналну инфраструктуру и објекте који су прикључени на исту до 2030. године. Достизање ових циљева омогућиће и напредак у погледу достизања **потциља 6.1. Постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све** и **потциља 6.2 Постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све**.

Спровођење **Стратегије нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године** ће такође допринети рационалнијој употреби воде и напретку Србије у достизању **потциља 6.4. Повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом**. Реализација овог документа јавних политика ће допринети очувању потенцијала мера ублажавања, утврђених до 2030. и 2050. годину, повећањем отпорности на климатске промене у приоритетним секторима. За сектор пољопривредето се конкретно односи на нове системе за наводњавање и ефикасније коришћење постојећих система и вишенаменске мале акумулације и стајаће воде (језера, баре) и вишенаменске акумулације за водоснабдевање, наводњавање, контролу ерозије, коришћење у екосистему.

Спровођењем мера које се односе на прилагођавање технологија гајења (одабир врста и агротехничких мера) **Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године** ће допринети **потциљу 6.3 Унапредити квалитет воде**.

Програм управљања муљем у Републици Србији за период 2023-2032. године ће унапредити оквир за успостављање безбедног, одрживог и исплативог система управљања муљем из постројења за пречишћавање отпадних вода тако да се 80% генерисаног муља искористи у друге сврхе и тиме допринети унапређењу квалитета воде односно **потциљу 6.3 Унапредити квалитет воде**. Успостављање система управљања муљем у складу са ЕУ регулативом подразумева и успостављање потребне инфраструктуре за третман, коришћење и крајње збрињавање муља тако да ће реализација Програма омогућити да се повећа степен збринутог муља у односу на генерисани са садашњих 10% на 50% 2032. године.

ЦОР 7: ДОСТУПНА И ОБНОВЉИВА ЕНЕРГИЈА - *Осигурати приступ, доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све*

Процеси који доприносе ЦОР 7

Енергетика је једна од инвестиционо најинтензивнијих грана привреде, а сигурно и безбедно снабдевање енергијом, њена доступност и расположивост под транспарентним и недискриминаторним условима, производња и коришћење у складу са принципима одрживог развоја, предуслови су успешног функционисање сваког друштва, подизања конкурентности привреде и благостања грађана.

Сходно томе посебан циљ Агенде 2030 посвећен је инвестицијама у чисте енергенте и обновљиве изворе енергије, усвајање рентабилних стандарда за широку лепезу технологија, ширење инфраструктуре и унапређење технологије за чисте енергенте у свим земљама. Са тим у вези ЦОР 7 се залаже за **осигурање приступа чистој и приступачној енергији, јефтино и доступно снабдевање**, као и за повећање оног дела електричне енергије која се производи из **обновљивих извора** – ветра, сунца, воде, термалних извора, биомасе и биогаса.

Активности које Република Србија предузима у процесу европских интеграција и усаглашавања са политикама и правним оквиром ЕУ у оквиру **преговарачког поглавља 15** - Енергетика, а које су условљене мерилима за отварање преговарачког поглавља, као и препорукама из Годишњих извештаја о напретку у процесу европских интеграција значајно ће допринети достизању ЦОР-а 7.

Смањење потрошње енергије и загађења животне средине, као последица енергетских трансформација, кључни је циљ енергетске политике ЕУ, кроз коју се спроводи значајан део правних тековина у области климе и климатских промена. **Енергетска заједница Југоисточне Европе**, чија је Република Србија чланица, усмерава спровођење енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије, као и спровођење обавеза предвиђених Кјото протоколом. У оквиру Енергетске заједнице за Југоисточну Европу, средином 2017. године основана је „**Акциона група за климу**“.

Према Интегрисани националном плану за енергетику и климу фокус је на улагањима у обновљиве изворе енергије, са око 3,5 гигавата планираних нових електрана на енергију сунца и ветра на мрежи до 2030, што имплицира да ће се скоро половина произведене електричне енергије обезбеђивати из чистих извора“. Кључни циљ је борба против климатских промена, са смањењем емисије гасова с ефектом стаклене баште за 40,3 одсто до 2030. у односу на 1990. годину.

Потписивањем Софијске декларације о „**Зеленој агенди**“ за Западни Балкан, земље региона обавезале су се да ће спроводити мере у области спречавања климатских промена и загађења, развоја енергије, мобилности и циркуларне економије. У оквиру области **I Климa, Енергетика**,

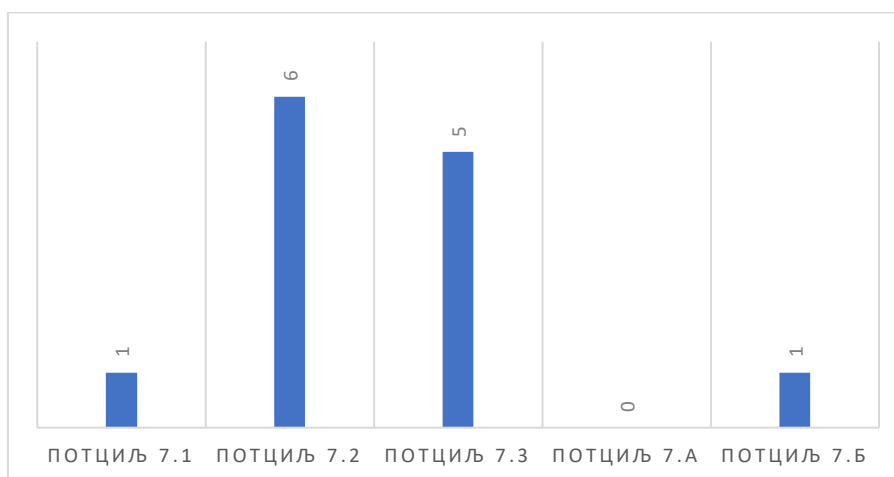
Мобилност, земље Западног Балкана се обавезују да заједно са ЕУ иду ка циљу постизања угљеничне неутралности континента до 2050. године, увођењем строге климатске политике и реформом енергетског и транспортног сектора.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 7

Планска документа која доприносе осигурању приступа чистој и приступачној енергији, доступног снабдевања и повећању производње електричне енергије из обновљивих извора чине прилично кохерентан плански оквир. Посебан напредак је остварен током 2023. године усвајањем неколико докумената чија реализација значајно доприноси достизању ЦОР 7.

Мапирање планског оквира обухватило је **седам планских докумената** у области енергетике, заштите животне средине, урбанизма и конкурентности. Њихова реализација допринеће четири од пет потциљева утврђених у оквиру ЦОР 7, а највећи допринос биће остварен у области обновљивих извора енергије (*Потциљ 7.2 До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу*).

Слика 11: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 7: Доступна и обновљива енергија

Допринос ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 7 сагледава се на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 7. У Табели 10 дат је приказ расположивих идентичних, прилагођених и допунских показатеља на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 7. РЗС показатељима прати све потциљеве сем потциља 7.а.

Табела 10: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 7

Показатељ потциљева ЦОР 7	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 7			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
7.1.1	/	/	4	да
7.2.1	/	4	13	да
7.3.1	/	/	8	да
7.b.1 (12.a.1)		1		да
УКУПНО	0	5	25	

Кључно место у планском оквиру енергетске политике заузима **Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године**, усвојена у новембру 2024. године. Енергетска безбедност, декарбонизација и економска конкурентност енергетског сектора су општи приоритети Стратегије који треба да допринесу остварењу општег циља, односно сигурног и приступачног снабдевања енергијом и енергентима становништва и привреде, уз прогресивно смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште и других негативних утицаја по животну средину и здравље људи. Као кровни документ у овој области, спровођење Стратегије доприноси 4 од пет потциљева ЦОР 7.

Потциљ 7.1. Обезбеђивање универзалног приступа економски прихватљивим енергетским услугама адресиран је Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године кроз сигурно снабдевање електричном енергијом домаћег тржишта, одржање енергетске независности, диверсификацију извора и праваца снабдевања, обезбеђење сигурног снабдевања нафтом и дериватима нафте који испуњавају ЕУ стандарде.

Реализацијом Структурне реформа 9 Програма економских реформи за период од 2023. до 2025. године, ће бити повећан преносни капацитет и последично ће бити повећана поузданост рада система, које ће омогућити смањење губитака енергије у преносном систему на годишњем нивоу од 33 GWh до 2026. године (Структурна реформа 9 - *Интеграција обновљивих извора електричне енергије кроз пројекат „Београд 2025“*). Реализација Структурне реформе 10 - *Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре*, ће омогућити прикључења нових производних капацитета за потребе балансирања система у вредности већој од >700 MW до 2027. године.

Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године, као кључне циљеве наводи веће коришћење обновљивих извора енергије за производњу електричне и топлотне енергије, као и у сектору саобраћаја, што ће допринети достизању **потциља 7.2 Повећање удела обновљивих извора енергије и потциља 7.6 До 2030. проширити инфраструктуру и унапредити технологију за снабдевање модерном и одрживом енергијом за све у земљама у развоју, а посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју, државама у развоју које немају излаз на море, у складу са њиховим програмима подршке**. Повећању удела обновљивих извора енергије у енергетском миксу биће омогућено спровођењем Програма економских реформи за период од 2023. до 2025. године и Структурне реформе 9 која ће омогућити повећање инсталисане снаге електрана на ОИЕ у региону Јужног Баната која се може интегрисати без ограничења на >1000 MW до 2026. године.

Потциљ 7.3. Побољшање енергетске ефикасности обухваћен је Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године, а реализација мера допринеће унапређењу енергетске ефикасности у свим секторима потрошње, као и у производњи, преносу и дистрибуцији електричне енергије.

Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године ће омогућити смањење емисија штетних гасова повећањем енергетске ефикасности и коришћењем ОИЕ, у индустријском сектору за 15% до 2030. године, те у стамбеном и комерцијалном сектору за 40% до 2030. године, у поређењу са 2010. годином чиме ће допринети дотизању **потциља 7.2 Повећање удела обновљивих извора енергије и потциља 7.3. Побољшање енергетске ефикасности**.

Анализом утицаја климатских промена на хидролошке параметре релевантне за планирање у сектору енергетике Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године допринеће и прилагођавању сектора енергетике на климатске промене и унапређењу приступа у коришћењу водних ресурса као извора енергије. Студија о утицају климатских промена на режим расподеле степен дани грејања и степен дани хлађења допринеће да се у сектору енергетике формулишу политике и мере које ће допринети

унапређење енергетске ефикасности у сегменту грејања чиме ће се непосредно допринети и достизању **потциља 7.3. Побољшање енергетске ефикасности.**

Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године, такође доприноси постизању енергетске ефикасности. Стратегија ће, кроз ефикаснију употребу материјалних ресурса и енергетске ефикасности у индустријским процесима, допринети глобалној стопи побољшања енергетске ефикасности. Ова мера ће бити реализована развијањем критеријума за подстицање инвестиција у опрему која је калибрирана тако да користи рециклиране ресурсе. **Дугорочна Стратегија за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године,** дефинише сет мера које ће допринети унапређењу степена енергетске ефикасности приликом обнове породичних (једнопородичних зграда до нивоа ЕЕ, вишепородичних зграда до Нивоа ЕЕ+ и комерцијалних зграда до Нивоа ТО.) и јавних зграда (до нивоа nZEB) као и приликом изградње нових зграда (према Нивоу nZEB и више). Општи циљ Стратегије је смањење емисије CO₂ до 2050. године за 31% у односу на емисију из 2020. године, односно смањење потрошње примарне енергије у 2050. години, у износу од 38% у односу на потрошњу из 2020. године, што ће бити остварено низом мера усмерених на побољшање енергетске ефикасности у зградарству. **Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године** ће преко Структурне реформе 21 омогућити унапређење инфраструктуре квалитета за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и лична заштитна опрема), што подразумева пуну примену техничких прописа и стандарда усаглашених са ЕУ, и тиме посредно допринети унапређењу енергетске ефикасности у финалној потрошњи електричне енергије.

ЦОР 11: ОДРЖИВИ ГРАДОВИ И ЗАЈЕДНИЦЕ - Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим

Процеси који доприносе ЦОР 11

Овај циљ одрживог развоја посвећен је оним аспектима који се односе на инклузивне градове и отпорне и одрживе заједнице и насеља. Сврха ЦОР 11 је управо на **одрживом развоју и управљању градовима и насељима.** Учинити градове безбедним и одрживим значи обезбедити сигурно и приступачно становање и уређење сиромашних насеља. Овај циљ обухвата инвестиције у јавни превоз, повећање зелених површина, примену енергетски ефикасних и еколошких мера у привреди и становању и боље урбанистичко планирање и управљање на начин који омогућава учешће и ангажовање свих. У фокусу Агенде 2030 је и јачање капацитета локалних заједница на одговор и смањење ризика од катастрофа **израдом локалних стратегија и планова за смањење ризика од катастрофа.**

Усаглашавање са ЕУ и међународним политикама у контексту одрживог урбаног развоја реализује се у оквиру процеса ЕУ интеграција као и спровођењем обавеза које проистичу из међународних уговора и декларација чији је Република Србија потписник. У том погледу кључни документи су „**Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима**” (2007), **Декларација о урбаном развоју из Толеда** (2010), **Декларација из Риге** (2015), **Урбана агенда ЕУ** (2016) и **Територијална агенда ЕУ 2030** (2020). На нивоу Европе постоји јасан консензус о карактеру европског града будућности и принципима на којима идеални европски град треба да буде заснован (ЕК 2011, 2014, 2020). Нова **Урбана агенда УН** усвојена је у оквиру **Хабитат III Конференције УН о становању и одрживом урбаном развоју** у Киту 2016. године. Она утврђује нове стандарде интегралног и одрживог развоја и садржи смернице за одрживи урбани развој у државама чланицама. Државе чланице су се обавезале на преношење нове Урбане агенде кроз спроводиве и партиципативне урбане политике, на националном и поднационалном нивоу. **Међународне смернице за урбанистичко и просторно планирање** (International Guidelines on Urban and Territorial Planning – IGUTP), први су документ на глобалном нивоу за област просторног и урбанистичког планирања, усвојен од стране Управљачког савета УН Хабитата.

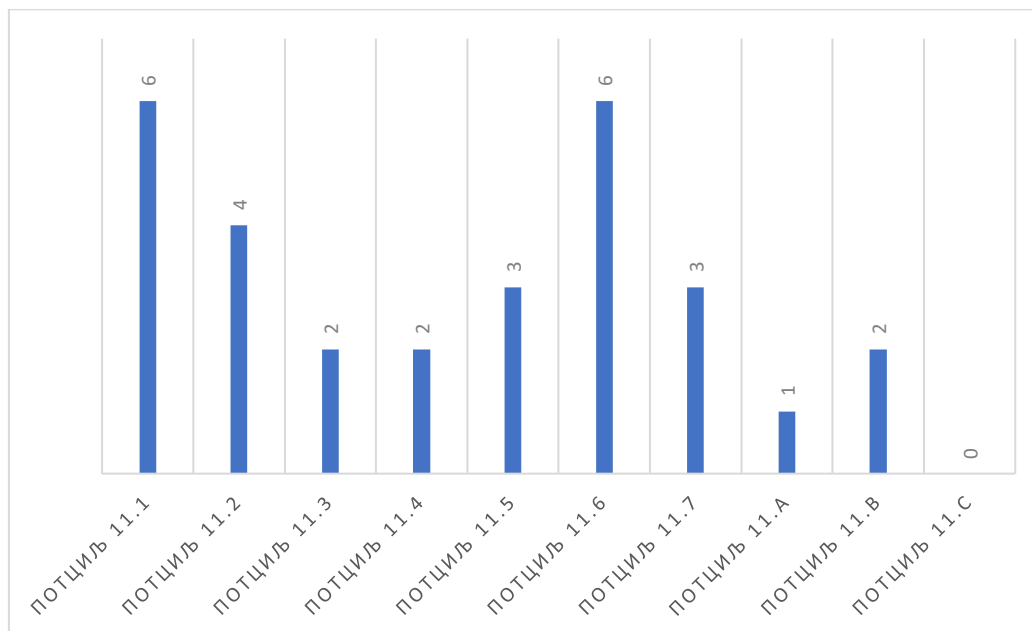
Напори ка успостављању добре праксе смањења ризика од катастрофа настављени су усвајањем **Сендаи Оквира за смањење ризика од катастрофа период од 2015. до 2030. године** (наставља се на Хјого оквир за деловање 2005-2015). Спровођењем Сендаи оквира очекује се знатно смањење ризика од ванредних ситуација и губитка живота, услова за стварање средстава за живот и здравље, и губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља. У циљу унапређења сарадње у области цивилне заштите Савет ЕУ је усвојио неколико одлука и резолуција, а на основу одлуке 2001/792/ЕС установљен је **Механизам ЕУ за цивилну заштиту** чији је циљ да подржи напоре на спречавању катастрофа и обезбеди спремност јединица цивилне заштите да делују у случају катастрофа - на националном, регионалном и локалном нивоу. Поред држава чланица ЕУ, тренутно постоји 6 држава учесница механизма (Исланд, Норвешка, Србија, Северна Македонија, Црна Гора и Турска). Република Србија је постала 33. држава учесница Механизма 2015. године.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 11

Плански оквир који доприноси достизању ЦОР-у 11 обухвата велики број планских докумената у областима урбанизма, просторног планирања и грађевинарства, заштите животне средине, саобраћаја и комуникација, здравства, социјалне заштита и запослености, људских права.

У контексту сагледавања доприноса јавних политика и важећих планских докумената достизању ЦОР 11, **мапирано је петнаест докумената јавних политика** који су релевантни за достизање овог циља одрживог развоја²⁶. Највећи број се односи на област стварања приступа адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама (*Потциљ 11.1 - До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља*) као и на смањење негативног утицаја урбаних насеља на животну средину (*Потциљ 11.6 - До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима*).

Слика 12: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 11: Одрживи градови и заједнице

²⁶ Планска документа доприносе следећим потциљевима: 1.1, 1.2, 1.2, 1.4, 1.5, 1.а

Допринос ДЈП потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 11 сагледава се на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 11. У Табели 11 дат је приказ расположивих идентичних, прилагођених и допунских показатеља на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 7. РЗС показатељима не прати потциљеве: 11.2; 11.3; 11ц.

Табела 11: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 11

Показатељ потциљева ЦОР 11	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 11			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
11.1.1	/	1	6	да
Овај показатељ адресиран је више пута кроз ДЈП за које нису дефинисани показатељи				
11.2.1	/	/	9	не
11.3.1	/	1	/	не
11.3.2	/	/	2	не
11.4.1	/	1	1	да
11.5.1	/	5	1	да
11.5.2	/	1	6	да
11.5.3	/	/	1	да
11.6.1	/	5	2	да
11.6.2	1	3	10	да
11.7.1	/	1	2	не
11.а.1	/	/	2	да
11.б.1	/	2	1	да
11.б.2	/	3	1	да
УКУПНО	1	23	44	

Најзначајнији плански документ за достизање циља Агенде 2030. који се односи на одржив урбани развој је **Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године**. Она представља одговор на растућу потребу уређења градског простора, решавања проблема урбаног развоја и одрживог коришћења потенцијала које урбана насеља носе као генератори друштвено економског развоја. Реализација Стратегије допринеће унапређењу економског, социјалног и културног развоја, квалитету уређења урбаног простора, заштити животне средине и прилагођавању на климатске промене, побољшању друштвеног благостања (квалитета живота, здравља становништва и безбедности), приуштивом и квалитетном становању, очувању и афирмацији градитељског наслеђа и урбаног идентитета и тиме директно допринети достизању свих потциљева у оквиру ЦОР 11.

Допринос **потциљу 11.1. Приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама** пружа неколико докумената јавних политика од којих је најзначајнија **Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** чијом реализацијом ће се решава стамбена потреба свих грађана, унапређује приступачност урбаног простора као и квалитет и капацитет услуга техничке инфраструктуре мерено између осталог процентом урбаног становништва прикљученог на јавне водове, на јавну канализацију или на непропусне септичке јаме које се редовно чисте. Посебан фокус Стратегије је и на уједначавању доступности јавних служби (школство, здравство, социјална заштита) у урбаним подручјима као и на санацији и обнови подстандардних насеља кроз њихово инфраструктурно опремање, унапређење квалитета, приступачности и доступности. **Национална архитектонска стратегија за**

период од 2023. до 2035. године са Акционим планом за период од 2023. до 2025. године омогућиће подизање свести о значају квалитетне архитектуре и грађене средине за квалитет живота грађана и очување културних идентитета и тиме допринети адекватном становању и потциљу 11.1. Највећи проблем, са становишта развоја социјалног становања, настао је након масовне приватизације станова почетком 90-их, када је јавни стамбени фонд скоро потпуно ишчезао, а средства обезбеђена приватизацијом нису била довољна за задовољавање стамбених потреба становништва са нижим примањима. Велики проблем представља и низак ниво инфраструктурне опремљености станова, што се највише односи на прикључак на канализациону мрежу и даљински систем грејања, као и неформална насеља са изузетно ниским квалитетом комуналних услуга. **Национална стратегија социјалног становања** покушава да одговори на ове проблеме повећањем нивоа инфраструктурне опремљености станова и решавањем питања неформалних насеља. Основни циљ Стратегије је да се обезбеде станови одговарајуће величине и опремљености, у функционалном окружењу и уз разумне цене, док је одабир становништва у приступу становима заснован на објективним критеријумима. Отклањањем архитектонских баријера за улазак и кретање кроз објекат старијих и лица са инвалидитетом предуслов су њиховог укључивања у јавни живот и личног функционисања у заједници, као и отклањање информационих и комуникационих баријера. Проблем обезбеђивања приступачности јавних и приватних објеката разматра се и у оквиру **Стратегије активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године** чијом реализацијом ће 1.000 јавних установа отклонити баријере за приступ старијих и тиме допринети овом потциљу. **Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године** омогућиће да се за број објеката у јавној употреби који су приступачни за особе са инвалидитетом увећа за 10% на годишњем нивоу до 2024. године. **Стратегија јавног здравља за период 2018-2026. године** адресира питање унапређења снабдевања здравствено исправном водом за пиће, као и система управљања отпадним материјама у циљу побољшања санитарно-хигијенских услова, односно здравственог стања становништва.

Унапређење приступачности саобраћаја и урбане мобилности, развој мрежа и осавремењивање јавног превоза, увођење нових технологија у транспорту као и проширивање капацитета услуга транспорта за бициклисте, пешаке, особа са инвалидитетом представља допринос **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године потциљу 11.2. Одрживи транспортни системи и безбедност на путевима**. Допринос овом потциљу биће остварен и реализацијом **Стратегије активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године** којом ће се унапредити доступност јавног превоза у руралним насељеним местима за старије, укључујући старије са инвалидитетом и са тешкоћама у кретању. Повећање друштвене инклузије особа са инвалидитетом обухвата и унапређење стања у погледу приступачности саобраћајне инфраструктуре и превозних средстава у јавном превозу путника које ће бити реализовано спровођењем **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**. Смањење броја погинулих и тешко повређених лица за 50% до 2030. године, у односу на 2019. годину и без погинуле деце у саобраћају од 2030. године утврђено је као општи циљ **Стратегије безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023 до 2030. године са Акционим планом за 2023. до 2025. године** чијом реализацијом ће бити остварен директан допринос потциљу 11.2. Реализација Стратегије омогућиће унапређење функционалности система безбедности саобраћаја као и капацитета на централном и локалном нивоу за планирање и спровођење политика у области безбедности саобраћаја. Сходно томе очекује се да се до 2030. године износ средстава која се користе за унапређење безбедности саобраћаја, у односу на укупна средства која су Законом о буџету опредељена за безбедност саобраћаја повећа са постојећих 10% у 2019. на 50%. Реализација Стратегије ће омогућити и да 95% субјеката безбедности саобраћаја на

државном нивоу имају потребан капацитет и интегритет као и да 75% ЈЛС имају потребан капацитет и интегритет. Стратегијом ће омогућити и унапређење планирања, пројектовања, изградње и одржавања путева, тако да се најмање 75% путовања обавља путевима са високим стандардима безбедности саобраћаја до 2030. године, односно да 95% km аутопутева од укупне дужине аутопутева, задовољавају најстрожије захтеве безбедности саобраћаја, на којима је мапирањем ризика утврђена оцена безбедности од 60% и више.

Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године ће подизањем нивоа транспарентности у процесу доношења одлука о урбаном развоју и унапређењем партиципације грађана и осталих заинтересованих страна допринети **потциљу 11.3. Инклузивна и одржива урбанизација**. Обезбеђењем већег укључивања цивилног сектора у процес доношења одлука на свим нивоима власти **Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** ће такође допринети потциљу 11.3.

Читав један сегмент **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** односи се на уређење културне баштине и културу и мере попут заштите културног наслеђа, очувања културног диверзитета, дигитализације културног и урбаног наслеђа као и промоција културног туризма омогућиће достизање **потциља 11.4. Заштита културне и природне баштине**. **Национална архитектонска стратегија за период од 2023. до 2035. године са акционим планом за период од 2023. до 2025.** сагледава одрживо коришћење и обнову градитељског (архитектонског) наслеђа не само као културни ресурс, већ и економски потенцијал који значајно утиче на просторни развој и очување просторног идентитета.

Реализација **Националног програма управљања ризиком од елементарних непогода** омогућиће изградњу адекватног дугорочног система управљања ризицима од елементарних непогода у земљи, на коме би различите институције сарађивале и заједно радиле на смањењу ризика и ефикаснијем реаговању на непогоде и тиме директно допринети **потциљу 11.5 Смањење штетних ефеката изазваних природним катастрофама**, а посебно у контексту ублажавања ризика од поплава у критичним и рањивим зонама, и то путем инвестиција у мере за спречавање поплава високог приоритета, што укључује инфраструктурне и институционалне интервенције. Такође, Програм предвиђа укључивање димензије ризика у планове за коришћење земљишта и урбано планирање, као и унапређење правног оквира у сектору грађевине. Кроз успостављање и јачање капацитета за системско спровођење процеса прилагођавања на измењене климатске услове од националног до локалног нивоа, као и повећање отпорности на климатске промене критичне инфраструктуре и природних ресурса **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** такође доприноси потциљу 11.5. Утицај урбаних насеља на квалитет животне средине, здравље и безбедност становништва у урбаним насељима као и прилагођавање урбаних насеља климатским променама области су које се додатно разрађују **Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године**.

Унапређењем свих параметара животне средине, система управљања отпадом, унапређењем квалитета ваздуха и унапређењем енергетске ефикасности Стратегија подједнако доприноси остварењу **потциља 11.6. Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу**.

Развијање одрживог система управљања отпадом у сврху очувања ресурса и смањења негативних утицаја на животну средину у фокусу је **Програма управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године**. Реализацијом Програма утицаће се на јачање капацитета локалних самоуправа у области управљања отпадом и тиме допринети повећању стопе рециклаже комуналног отпада до 35% по маси до 2030. године односно на смањењу одлагања отпада на несанитарне депоније на 0% до 2034. године. На тај начин Програм ће допринети потциљу 11.6. Фокус **Програма развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године** је унапређење система управљања отпадом кроз ефикасније

коришћење отпада у циркуларној економији. Реализација мера и активности утврђених Програмом допринеће смањењу настајања отпада од пластике, ефикаснијој рециклажи неопасног грађевинског отпада, док ће унапређење система управљања храном и рационалнија набавка хране допринети да се вишкови хране на одговарајући начин искористе и смањи количина отпада који се одлаже на депоније, а повећа искоришћење отпада од хране у погледу производње компоста или енергије, чиме ће се допринети достизању потциља 11.6.

Кључни документ за унапређење квалитета ваздуха је **Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом** чијом реализацијом ће се допринети смањењу емисија SO₂ за 92% и суспендованих честица PM_{2.5} за 58,3% из сектора енергетике (укључујући саобраћај и индивидуална ложишта) 2030. године у поређењу са 2015. годином.

Смањење негативног утицаја градова на животну средину мерено по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха, обухваћено је и у оквиру **Дугорочном Стратегијом за подстицање улагања у обнову националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године**, која ће омогућити простор за смањење емисије CO₂ до 2050. године за 31% у односу на емисију из 2020. године, односно смањење потрошње примарне енергије у 2050. години, у износу од 38% у односу на потрошњу из 2020. године.

Унапређењем приступачности и безбедности у урбаним насељима, уједначавање квалитета уређености урбаног простора, регенерација делова урбаних насеља који су били изложени девастационим процесима реализација **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** допринеће **потциљу 11.7. Омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама.**

Реализацијом мере усмерене на обезбеђење пуне приступачности јавним површинама особама са инвалидитетом остварује се допринос **Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године потциљу 11.7.**

Док се градови суочавају са последицама климатских промена, као што су пораст температура, повећана учесталост екстремних временских догађаја и промене у падавинама, потреба за прилагођавањем урбаних окружења постаје кључна. Пошумљавање са врстама дрвећа отпорним на климатске промене може пружити бројне користи па ће у складу са тим **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** омогућити финансирање 10 пројеката суфинансирања пошумљавања у јединицама локалне самоуправе коришћењем врста отпорних на климатске промене ради смањења ризика од негативних утицаја климатских промена.

Реализација мера **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** усмерених на јачање и управљање рурално урбаним везама допринеће **потциљу 11.а. Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе оснаживањем националног и регионалног развојног планирања**, док ће успостављање и јачање интегрисаног планирања урбаног развоја допринети достизању **потциља 11.б. Примена интегрисаних политика и планова усмерених ка инклузији, ефикасности ресурса и смањењу ризика од природних катастрофа.**

ЦОР 12: ОДГОВОРНА ПОТРОШЊА И ПРОИЗВОДЊА - Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње

Процеси који доприносе ЦОР 12

За концепт одрживог развоја посебно је значајно унапредити ефикасност коришћења ресурса и смањити притисак на природне ресурсе и њихову експлоатацију. Са тим у вези ЦОР 12 је посебан циљ одрживог развоја који налаже **одрживо и ефикасно коришћење природних ресурса,**

односно поштовање времена које је потребно за њихово обнављање или развијање замене. Сврха ЦОР је **успостављање одрживих образаца потрошње и производње**.

Процес европских интеграција у оквиру кога се врши усаглашавање са политикама и прописима ЕУ у области одговорне потрошње и производње, као и ефикасног коришћења природних ресурса важан је за достизање ЦОР-а 12. **Преговарачко поглавља 15** – Енергетика релевантно је за ЦОР 12 у контексту усаглашавања у области обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности, док је **преговарачко поглавља 27** – Заштита животне средине, релевантно због усаглашавања у области управљања отпадом. Процес преговара који се води и у другим преговарачким поглављаима у области пољопривредне производње, прераде и смањивања отпада од хране, производње хране, индустријске политике, образовних политика такође доприноси достизању ЦОР 12.

Од непосредног значаја за достизање ЦОР-а 12 је **ЕУ Оквирна директива за отпад** (EU Waste Framework Directive), са два кључна циља: превенција и смањење негативног утицаја проистеклог стварањем и управљањем отпадом и побољшање ресурсне ефикасности. Превенција стварања и поновно коришћење отпада јесу пожељне опције, затим рециклажа и повраћај енергије. **Осми акциони програм за животну средину**²⁷ дефинише оквире европске политике у области животне средине до 2030. године. Циљеви Осмог акционог програма за животну средину су: климатска неутралност, повећање ресурсне продуктивности, убрзање транзиције ка циркуларној економији и нулта загађености. „**Пакет за циркуларну економију**“ представља пут ЕУ ка унапређеној циркуларној економији. Пакет подразумева различите инструменте и показатеље који се односе на смањење одлагања отпада на депоније и повећање рециклирања и поновне употребе

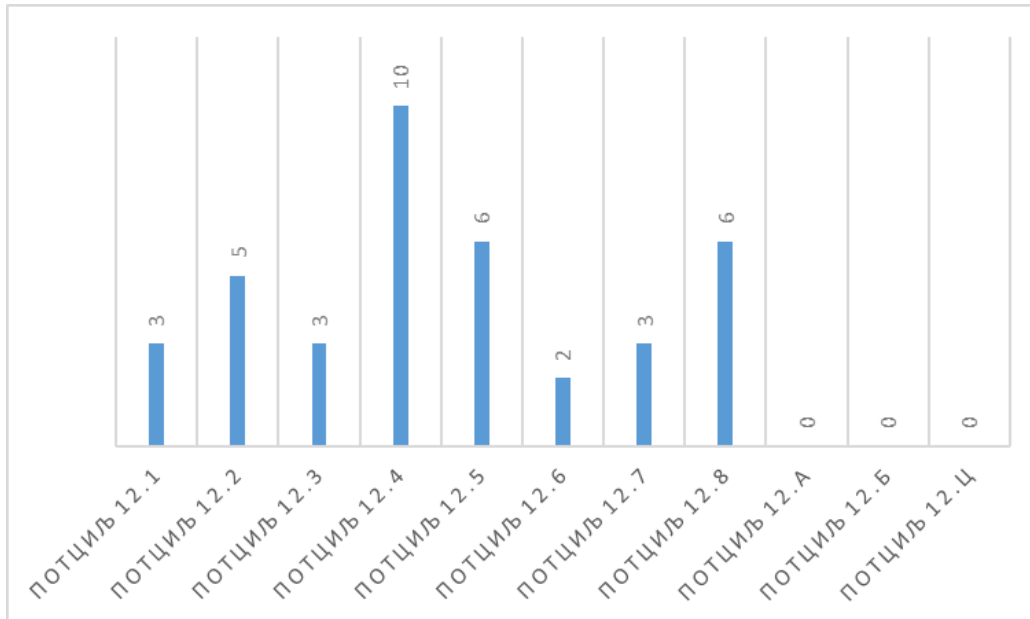
Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 12

Успостављање одрживих образаца производње и потрошње обухваћено је широким спектром јавних политика у области заштите животне средине, енергетике, пољопривреде, образовања, урбанизма, чијом реализацијом се доприноси достизању циљева Агенде 2030 у области циркуларне економије.

Мапирање планског оквира обухватило је **осамнаест планских докумената** који су релевантни за достизање циљева у области одрживе производње и потрошње. Ефекти и резултати планских докумената допринеће већини потциљева при чему је најзначајнији допринос у области која се односи на исправно управљање свим врстама отпада и смањења њиховог испуштања у ваздух, воду и земљиште (*Потциљ 12.4 - До 2020. постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада током читавог њиховог употребног циклуса, у складу са договореним међународним оквирима, и значајно смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште како би се што више умањили њихови негативни утицаји на здравље људи и животну средину*).

Слика 12: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 12: Одговорна потрошња и производња

²⁷ https://environment.ec.europa.eu/strategy/environment-action-programme-2030_en

ДЈП у области успостављања одрживих образаца потрошње и производње доприносе достизању потциљева одрживог развоја у оквиру ЦОР 12 при чему се њихов допринос сагледава и на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 12. У Табели 12 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 12.

Табела 12: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 12

Показатељ потциљева ЦОР 12	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 12			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
12.1.1	/	/	4	Да
12.2.1	/	/	8	Не
12.2.2	1	/	7	Да
12.3.1	/	/	1	Не
12.4.2	/	3	7	Да
12.5.1	/	3	4	Да
12.6.1	/	/	1	Не
12.7.1	/	1	1	Не
12.8.1	/	/	6	Не
УКУПНО	1	7	39	

Кључни плански документи за ЦОР 12, су **Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године**, као и **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године**, са Акционим планом чија реализација ће допринети највећем броју потциљева ЦОР-а 12.

Усвајање планског документа за област циркуларне економије је предвиђено у Зеленој агенди за Западни Балкан, у оквиру стуба 2 који се односи на циркуларну економију. Релизација **Програма развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године** ће допринети преласку са линеарне на циркуларну економију и тиме омогућити

смањење домаће потрошње материјала по становнику на 15,2 тоне до 2024. године и достизање **потциља 12.1 Спровести Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу.** Изградња неопходне инфраструктуре за сакупљање и третман опасног и индустријског отпада ће допринети **потциљу 12.2 Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса.** Спровођење одредби из Оквирне ЕУ директиве о отпаду 2008/98/ЕС допуњене Директивом (ЕУ) 2018/851, Директиве ЕУ о амбалажи и амбалажном отпаду 94/62/ЕС допуњене Директивом (ЕУ) 2018/852 и осталих Директива ЕУ које се односе на посебне токове отпада омогућиће да се до 2024. године рециклира 70% амбалажног отпада односно 40% отпада од грађења и рушења чиме ће Програм допринети смањењу одлагања овог отпада у ваздух, воду и земљиште односно **потциљу 12.4. Постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада и смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште и значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукуцију, рециклирање и поновно коришћење** и **потциљу 12.5 Значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукуцију, рециклирање и поновно коришћење.** Спровођењем Програма биће омогућено усклађивање правног оквира са правним тековинама ЕУ и ојачани капацитети надлежних институција, локалних самоуправа и државне управе, као и регионалних предузећа за управљање отпадом за праћење и извештавање у области управљања отпадом, и тиме остварен допринос **потциљу 12.8. Повећање релевантних информација и свести о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом.** Програм ће омогућити информисање и едукацију јавности о концепту циркуларне економије реализацијом Плана подизања свести заинтересоване јавности о циркуларној економији и одрживом развоју.

Напредак у оквиру **потциља 12.2 Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса** биће остварен спровођењем неколико докумената јавних политика. **Програм управљања отпадом** израђен је у складу са постављеним стандардима ЕУ у области интегрисаног управљања отпадом, чија реализација ће омогућити даље усклађивање са ЕУ законодавством и политикама у овој области. Развијањем одрживог система управљања отпадом Програм ће допринети очувању ресурса и смањењу негативних утицаја на животну средину, здравље људи и деградацију простора. Програм ће омогућити превенцију настајања отпада, смањење количина рециклабилног отпада који се одлаже на депоније, смањење удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду, смањење негативног утицаја одложеног отпада на животну средину, климу и људско здравље и управљање насталим отпадом по принципима циркуларне економије, чиме ће Република Србија допринети смањењу експлоатацији природних ресурса. Реализација Програма ће допринети повећању стопе рециклаже комуналног отпада на укупних 25% по маси до 2025. године и 35% до 2030. године и повећању стопе припреме за поновну употребу и рециклажу комуналног отпада на минимално 55% по тежини до краја 2025. године и минимално 60% по тежини до краја 2030. године. Овом потциљу допринеће и **Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године,** која промовише и обухвата подстицање коришћења обновљивих извора енергије и отпадне толопте у производњи и потрошњи енергије као и јачања енергетске ефикасности у свим секторима потрошње.

Реализација **Програма управљања отпадом** омогућиће смањење одлагања биоразградивог отпада на депоније до 2028. године, на 75% укупне количине биоразградивог отпада створеног 2008. године, као и повећање стопе рециклаже биоотпада на 20% до 2025. године, односно 40% до 2029. године ће допринети **потциљу 12.3. Смањити глобални отпад од хране по глави становника и губитке хране у производњи и ланцима снабдевања.**

Увођење концепта циркуларне економије који повезује многе области, има за циљ покретање зелене привредне транзиције Републике Србије, уз ефикасно коришћење ресурса и енергије и очување и унапређење животне средине и здравља људи. **Програмом економских реформи за период од 2023. до 2025. године** биће омогућена реализација Структурне реформа 12 - *Примена циркуларне економије у стварању повољног окружења за зелену транзицију* која ће подржати

привредне субјекте у транзицији на циркуларни модел пословања и омогућити да 10 привредних субјеката пређу на пословне моделе засноване на принципима циркуларне економије до 2024. године. Реализација Програма допринеће **потциљу 12.1 Спровести Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу, потциљу 12.2 и потциљу 12.5. Смањење производње отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса.** Реализација Структурне реформе 1 - *Унапређење услова пословања, пословног окружења и тржишта индустријских и пољопривредних производа Републике Србије* која је утврђена у оквиру **Програма економских реформи за период од 2024. до 2026. године** биће омогућено унапређење Глобалног индекса инфраструктуре квалитета на 84 до 2026. године унапређењем стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ, као и стратешког оквира усаглашености и безбедности производа у свим фазама у ланцу испоруке производа, укључујући увоз и дигиталне ланце испоруке. Реализације Структурне реформе 1

Допринос **потциљу 12.2.** омогућиће и **Стратегија индустријске политике Републике Србије до 2030. године** чијом реализацијом ће стопа коришћења циркуларних ресурса у индустрији достићи 10% до 2030. године и тиме допринети прелазу индустрије са линеарног на циркуларни модел. Истовремено на овај начин ће бити смањена и количина произведеног отпада у индустрији и остварен напредак у оквиру **потциља 12.5. Значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење.**

Фокус **потциља 12.3. Смањити глобални отпад од хране по глави становника и губитке хране у производњи и ланцима снабдевања,** је смањивање прехранбеног отпада хране по глави становника и смањивање губитака хране у производњи и снабдевању. Овом потциљу најпре доприноси **Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године,** која је усмерена на одрживо управљање ресурсима и заштиту животне средине пре свега контролисаним управљањем отпадом из примарне пољопривредне производње, развојем и унапређењем система управљања споредним производима прехранбене индустрије, као и очувањем и одрживим управљањем биљним и животињским генетичким ресурсима. Подстицаји за замену механизације довешће до смањења жетвених остатака.

Потциљ 12.4. Постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада и смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште и значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење односи се на одговорно управљање отпадом односно смањење производње отпада. Кључни плански документ у области постизања еколошки исправног управљања отпадом јесте **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године,** и Акциони план за период 2022–2024. године чија реализација ће допринети унапређењу управљања отпадом, превенцији настајања отпада, смањењу количине рециклабилног отпада који се одлаже на депоније, смањењу удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду. Реализација мера и активности утврђених Програмом ће допринети смањењу одлагања комуналног отпада на несанитарне депоније тако да се 2031. године 17,8% генерисаног отпада одлаже на несанитарне депоније (у 2020. години се 80% комуналног отпада одлагало на несанитарне депоније). Програм ће омогућити и да 80% генерисаног опасног отпада буде збринато у складу са међународним стандардима. **Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године,** ће омогућити смањење деградације земљишта, праћењем квалитета земљишта и подстицањем одрживе пољопривредне праксе (агроеколошке мере, агрошумарство, интегрисано управљање природним ресурсима, интегрална заштита биља, плодност земљишта, одрживо управљање водама, органска пољопривреда), као и спречавање загађења, очување земљишта и вода. **Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године,** обухвата мере и активности у области заштите вода од загађења у циљу обезбеђивања доброг еколошког и хемијског

статуса/потенцијала водних тела површинских вода и доброг хемијског и квантитативног статуса водних тела подземних вода.

Смањење националних емисија GHG (без сектора LULUCF) за 13% до 2030. године, а најмање 55% до 69% до 2050. године у односу на 2010. годину биће остварено спровођењем **Стратегије нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године** што ће из перспективе смањења загађења ваздуха допринети потциљу 12.4. Смањење загађења ваздуха буће остварено и реализацијом **Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом** који ће створити услове да се смање емисије NH₃ из сектора пољопривреде за 20,5% у поређењу са 2015. годином. **Програм управљања муљем у Републици Србији за период 2023-2032. године** омогућиће 80% искоришћење генерисаног муља до 2032. године успостављањем безбедног, одрживог и исплативог система управљања муљем и допринети смањењу потенцијалних негативних ефеката муља који настаје у системима за пречишћавање комуналних отпадних вода, на животну средину.

Кључни документ за достизање **потциља 12.5. Смањење производње отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење** је **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године, и Акциони план за период 2022–2024. године** чија је реализација усмерена на превенцију настајања отпада, смањење количина рециклабилног отпада који се одлаже на депоније, смањење удела биоразградивог отпада у одложеном комуналном отпаду, смањење негативног утицаја одложеног отпада на животну средину, климу и људско здравље и управљање насталим отпадом по принципима циркуларне економије. Реализација **Стратегије одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године** омогућиће елиминисање дивљих депонија, реализацију нових и уређење постојећих депонија, складишта и постројења за прераду отпада, као и већи степен примарне селекције и рециклаже на територији урбаних насеља чиме ће допринети **потциљу 12.4. Постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада и смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште и значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење потциља и 12.5. Смањење производње отпада кроз превенцију, редукацију, рециклирање и поновно коришћење.**

У Републици Србији не постоје прописи који обавезују компаније да уведу одрживе праксе и да интегришу информације о одрживости у своје циклусе извештавања. Међутим, **Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године и Акциони план за период 2022– 2024. године**, као један од приоритета истиче и потребу побољшања праћења и извештавања у области управљања отпадом, јачања капацитета Агенције за заштиту животне средине и капацитета инспекције за заштиту животне средине, као и капацитета локалних самоуправа, државне управе и регионалних предузећа за управљање отпадом, што ће делимично допринети **потциљу 12.6. Интегрисање информација о одрживости у циклусе извештавања компанија.**

Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2024-2028. године, ће промовисањем и подстицање еколошког и социјалног аспекта у јавним набавкама и иновација допринети **потциљу 12.7 Промовисати праксе јавних набавки које су одрживе.** Законом о јавним набавкама²⁸ омогућава се куповина добара, услуга и радова који обухватају еколошке и енергетске спецификације и ознаке, и омогућено је одређивање елемената критеријума за доделу уговора који се односе на еколошке предности, заштиту животне средине, енергетску ефикасност и укупне трошкове животног циклуса предмета набавке. Што ће допринети да се у 2024. години 1.700 јавних набавки оствари спровођењем поступака са еколошким критеријумом.

²⁸ "Службени гласник РС", бр. 91/2019 и 92/2023

Стратегија образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период од 2023. до 2026. године, ће омогућити укључивања тема одрживог развоја у наставне планове и програме, као и обуке за 1.060 представника образовно васпитних установа за остваривање активности које се односе на образовање за одрживи развој, чиме доприноси **потциљу 12.8. Повећање релевантних информација и свести о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом**. Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године ће омогућити развој и примену програма младих и за младе који су усмерени ка повећању нивоа еколошке свести, схватању значаја смањењења загађења ваздуха, земљишта и воде, примени зелене економије, борби против негативних ефеката климатских промена, правилног односа према природи, акцијама пошумљавања итд. како би се појачале компетенције младих за активно и смислено учешће у развоју и спровођење јавних политика на плану заштите животне средине и одрживог развоја. Реализација Стратегије ће омогућити да 40% младих учествују у акцијама, информативним и заговорачким кампањама и едукацијама о значају заштите животне средине као и да 30% младих учествује у доношењу јавних политика на тему одрживог развоја и заштите животне средине на годишњем нивоу до 2030. године. Подизању свести, информисаности и схватања значаја одрживог развоја биће омогућено и спровођењем **Програма прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** повећањем посета Дигиталном атласу Србије.

ЦОР 13: АКЦИЈА ЗА КЛИМУ - Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица

Процеси који доприносе ЦОР 13

ЦОР 13 посвећен предузимању хитних акција у **борби против климатских промена и њихових последица**, које би удружиле све земље, појединце, институције и организације из свих области, од привреде до образовања.

У области која се односи на климатске промене Република Србија је постигла изванредан ниво припремљености правних прописа, али је примена у веома раној фази. У наредном периоду потребно је наставити са интегрисањем климатског деловања у друге секторе и обезбедити координацију политика у овој области. Република Србија је доставила свој **ажурирани национално утврђени допринос Споразуму из Париза**, чиме се обавезала на смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште за 33,3% до 2030. године у поређењу са нивоима из 1990. године. У 2024. години усвојен је и Интегрисани национални енергетски и климатски план. Остварење циљева постављених у том документу допринеће значајном смањењу емисија GHG до 2030. године, остварујући смањење емисије GHG од 13,2% у односу на нивоу из 2010. године, односно од 33,3% до 2030. у односу на 1990. годину (искључујући коришћење земљишта, промене коришћења земљишта и шумарство). Циљ у погледу укупног смањења емисија за 2030. годину износи 40,3% у односу на нивое из 1990. године (укључујући ЛУЛУЦФ) и овако дефинисан циљ је усвојен је током 20. састанка Министарског савета Енергетске заједнице 2022. године у оквиру Одлуке о изменама и допунама Одлуке 2021/14/МС-ЕнС.

До сада је Република Србија у вези са обавезама према Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе (UNFCCC) поднела следећа документа: Прву националну комуникацију о климатским променама (NC1, 2010. године), Први извештај Републике Србије према Оквирној конвенцији Уједињених нација о промени климе, Први двогодишњи ажурирани извештај (BUR1, 2016. године) и Други национални извештај према Оквирној конвенцији УН о промени климе (NC2, 2017. године). Број локалних самоуправа које примењују политике повећања отпорности на катастрофе је и даље мали²⁹.

²⁹ Тренутно 8/174 локалних самоуправа усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа, Извор: Републички завод за статистику - <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/area/climate-action/?subarea=SDGUN130103&indicator=01050402IND01>

Процес европских интеграција који се односи на улагашавање са стандардима, политикама и прописима у области животне средине и ублажавања климатских промена изузетно је захтеван. а обухвата и учешће у разним иницијативама које од земаља учесница захтевају реализацију заједнички договорених циљева и преузетих обавеза. У оквиру **Енергетске заједнице за Југоисточну Европу**, средином 2017. основана је „Акциона група за климу“ која за циљ има подршку развоју климатске политике, транспонувању релевантне регулативе у национална законодавства, ефективном спровођењу те политике и постављању нових показатеља за 2030. годину за све чланице потписнице. У оквиру **Акције за климу** утврђене су активности за спровођење **Дугорочне стратешке визије за просперитетну, модерну, конкурентну и климатски неутралну економију од 2050. године**³⁰. Кључни циљеви ЕУ до 2030. године, је смањење емисије GHG за најмање 40% (у односу на ниво из 1990. године), да достигне најмање 32% удела обновљивих извора енергије и да за најмање 32,5% повећа енергетску ефикасност³¹. Услед све већег значаја заштите ваздуха, планирано је додатно смањење емисије GHG за најмање 55% до 2030. године у односу на ниво из 1990. године³². Софијска декларације о „**Зеленој агенди**“ за **Западни Балкан**³³, поставља оквир земљама Западног Балкана у погледу спровођења мера у области спречавања климатских промена и загађења и земље потписнице се обавезују да ће заједнички са ЕУ усмеравати активности у циљу постизања угљеничне неутралности континента до 2050. године.

Напредак у области борбе против климатских промена прати се и у односу на ефикасност спровођења међународних обавеза на које се Република Србија обавезала потписивањем међународних конвенција и протокола. Од међународних конвенција чијим спровођењем Република Србија испуњава своје међународне обавезе, а које с друге стране доприносе и остваривању резултата и напретку у оквиру ЦОР 13, треба истаћи **Оквирну УН конвенцију о климатским променама** усвојену на Рио конференцији 1992. године чији је циљ стабилизација гасова с ефектом стаклене баште. Обавезе, између осталог, обухватају развој и објављивање националних катастарских емисија и извора свих гасова стаклене баште, који се не контролишу Монреалским протоколом, формулисање, остваривање и ажурирање националних и/или регионалних програма за ублажавање неповољних последица и адаптацију на промену климе. **Протокол из Кјота** потписало је 159 држава, док је до сада протокол подржала 191 земља и садржи квантификоване обавезе у погледу смањења емисија за индустријализоване државе. Кључним одредбама **Париског споразума из 2015. године** предвиђено је: ограничење повећања температуре испод 2°C у односу на преиндустријски период; усвајање националних доприноса, односно националних циљаних вредности, њихову ревизију сваких пет година и одређивање мера за њихово постизање; обавеза достављања редовних извештаја о емисијама и постигнутом напретку у односу на национално одређене мете. **Оквир за смањење ризика од катастрофа из Сендаија за период 2015–2030. године** циља на знатно смањење ризика од катастрофа и губитка живота, услова за стварање средстава за живот и здравља и губитка економске, физичке, културне и еколошке имовине људи, компанија, заједница и земаља.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 13

Напредак у борби против климатских промена и санирању негативних последица климатских промена биће остварен спровођењем докумената јавних политика у области заштите животне средине, енергетике, урбанизма и грађевине.

Мапирање планског оквира у контексту сагледавања доприноса планских документима борби против климатских промена и њихових последица обухвата **осам докумената јавних политика**. Највећи ефекти и резултати који ће бити остварени њиховом реализацијом највећи су у области

³⁰ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en

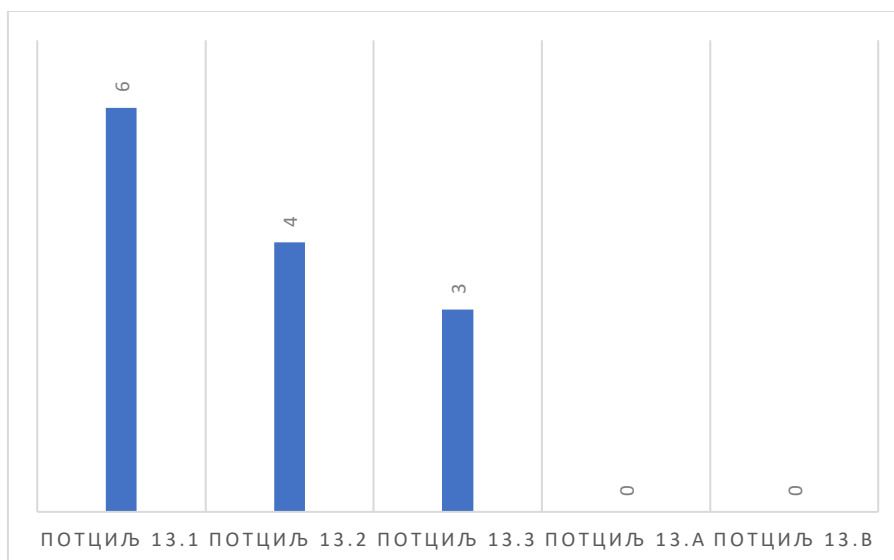
³¹ https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0562>

³³ https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2020-10/green_agenda_for_the_western_balkans_en.pdf

јачања отпорности и адаптивног капацитета на опасности повезане са климатским променама и природним катастрофама, с обзиром да највећи број докумената јавних политика доприноси Потциљу 13.1 - Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене. Документи јавних политика доприносе већи потциљева у оквиру ЦОР 13³⁴.

Слика 13: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 13: Акција за климу

Допринос сагледава се на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 13. У Табели 13 приказан је преглед идентичних, прилагођених и допунских показатеља идентификованих у ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 13. РЗС прати показатељима само потциљ 13.1.

Табела 13: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 13

Показатељ потциљева ЦОР 13	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 13			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
13.1.1	/	5	/	да
13.1.2	/	3	6	да
13.1.3	/	1	/	да
13.2.1	/	1	4	не
13.2.2	2	/	8	не
13.3.1	1	/	8	не
УКУПНО	3	10	26	

Кључни документ за достизање ЦОР 13 су **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** који ће допринети смањењу загађења ваздуха у складу са међународним обавезама и тиме допринети **потциљу 13.1 Прилагодљивост на**

³⁴ Планска документа доприносе следећим потциљевима: 13.1, 13.2, 13.3

ризике везане за климатске промене. Циљ Програма је повећање капацитета за остваривање веће отпорности на климатске промене подразумева изградњу система и друштва са високим степеном свести о климатским променама, утицајима и потребама за прилагођавањем. Реализацијом Програма очекује се да ће до 2030. године 100% капиталних пројеката бити реализовано узимајући у обзир климатске промене, као и да се у 20 програмских активности обезбеде или подстакну улагања у прилагођавање на измењене климатске услове. Програмом су на основу потреба за ургентно спровођење, утврђене и мере прилагођавања на климатске промене (опште и секторске – пољопривреда, енергетика, урбанизам, шумарство, путна инфраструктура, здравље, биодиверзитет) које се предлажу за спровођење до 2030. године.

Стратегијом нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године, постављени су циљеви и идентификоване су приоритетне мере за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште са циљем смањења емисија гасова са ефектом стаклене баште за 13,2% у односу са ниво из 2010. године (односно 33,3% у односу на 1990. годину) до 2030. године. Стратегијом су препознати и најрањивији сектори за које су предложене мере за прилагођавање на измењене климатске услове: пољопривреда – производња хране, шумарство и водни ресурси – хидрологија. Циљ смањења емисија до 2030. године је дефинисан на основу потенцијала за смањење емисије GHG, и утицаја на друштвене, економске и параметре заштите животне средине.

Програмом заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом се укључују циљеви UNECE Гетеборшког протокола и дефинишу дугорочне мера за смањење емисија из различитих сектора релевантних за NEC директиву. Реализација Програма ће додатно омогућити да се Република Србија усклади са регулаторним ограничењима прописаним у Европској унији за загађење ваздуха, и тиме ограничи штетне утицаје на екосистеме. Да би се овај главни циљ Програма остварио, Република Србија до 2030. године треба да смањи емисије SO₂ за 92%, NO_x за 60,6%, PM₁₀ за 50,9, PM_{2.5} за 58,3%, VOC за 28,3% и NH₃ за 20,5% у поређењу са 2015. годином. Ово смањење загађујућих материја у ваздуху на националном нивоу ослања се на смањење емисија из неколико привредних сектора, пољопривреде, енергетије и индустрије, како би се омогућила усклађеност са прописима и праксама Европске уније. **Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године,** ће допринети ублажавању климатских промена унапређењем квалитета свих параметара животне средине, система управљања отпадом и унапређењем енергетске ефикасности и омогућити већу адаптабилност урбаних насеља на климатске промене као и успостављање система реаговања у ризичним и удесним ситуацијама. **Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода** садржи 6 компоненти које ће допринети побољшању постојећих система за управљање ризицима од непогода, кроз широк спектар активности и мера: од традиционалног смањења ризика кроз системе заштите од поплава, до побољшања спремности кроз просторно планирање базирано на познавању ризика, побољшане временске прогнозе и рано упозоравање, као и решења за финансирање управљања ризицима и осигурања.

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године доприноси потциљу 13.1. кроз смањење ризика од штетног дејства вода, развијеним системом одбране од поплава, ефикасним праћењем хидрометеоролошких појава и адекватним коришћењем водног земљишта, поплавних подручја и ерозионих подручја.

Потциљ 13.2. Мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије уграђен је у више планских докумената, којима је утврђено опредељење Републике Србије за борбу против климатских промена.

Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године ће омогућити реализацију активности које ће допринети повећању прилагођавања на климатске промене изменама и допунама докумената и прописа у секторима који су обухваћени

Програмом, услед чега ће се обезбедити спровођење препоручених приоритетних мера од националног до локалног нивоа. **Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050,** допринеће континуираном смањивању емисија гасова са ефектом стаклене баште, интеграцијом мера енергетске ефикасности у све секторе производње и потрошње и коришћењем обновљивих извора енергије. У складу са обавезама према Енергетској заједници, Република Србија је усвојила **Интегрисани национални енергетски и климатски план за период 2021–2030.**

Спровођењем **Стратегије јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године** ће се унапредити стање животне средине као одговор на климатске промене кроз праћење, евалуацију и унапређење животне средине и процену ризика за здравље становништва.

Смањењем штетних утицаја на здравље услед излагања ваздуху лошег квалитета, смањењем излагања загађењу ваздуха, усклађивање са прописима у Европској унији у области загађења ваздуха и штетних утицаја на екосистеме, спровођење **Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године** допринеће остваривању потциља 13.2.

Фокус **потциља 13.3 Побољшати образовање и капацитете за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање** је унапређење знања и свести о климатским променама како би се допринело ублажавању и већој адаптабилности на климатске промене. **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** ће омогућити реализацију мера које се односе на различите области и секторе са задатаком да побољшају обавештеност и спремност људи и сектора на климатске промене и омогућили даљи развој у овој области.

С обзиром да Извештај са оценом квалитета ваздуха и утврђивање категорија квалитета ваздуха у зонама и агломерацијама који израђује Агенција за заштиту животне средине указује да су између осталог највећи извори загађења у градовима и кућна ложишта, **Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом** има за циљ да едукује становништво о заштити и квалитету ваздуха и да до 2030. године омогући да 80% домаћинстава буде обавештено о правилној употреби огревног дрвета у малим грејним телима.

Реализација **Стратегије јавног здравља за период 2018-2026. године** даће свој допринос потциљу 13.3. кроз унапређење образовно-васпитних активности у области очувања и унапређења животне средине и здравља људи.

ЦОР 15: ЖИВОТ НА ЗЕМЉИ - Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета

Кратак преглед оствареног напретка, главни трендови и процеси који доприносе ЦОР 15

Сврха ЦОР 15 је **одрживо коришћење копнених екосистема**, односно заштита и обнављање копнених екосистема, одрживо управљање шумама, борба против дезертификације и заустављање и преокретање деградације земљишта и заустављање губитка биодиверзитета. У оквиру ЦОР 15, Агенда 2030. промовише враћање у првобитно стање копнених екосистема, као што су шуме, мочваре, сушни терени и планине, колективно залагање свих сектора и примену конкретних мера очувања природних станишта и биодиверзитета, одрживо управљање шумама, строжу контролу криволова и трговине ретким биљкама.

У области заштите природе остварен је умерен напредак у погледу усаглашености са правним тековинама ЕУ нарочито са **Директивом о стаништима** и **Директивом о птицама**³⁵. Умерени напредак остварује се у погледу **повећања површине под шумама**³⁶, док у наредном периоду посебна пажња треба да се посвети проблему незаконитог лова, незаконите сече дрвећа и одрживог управљања шумама.

Циљ ЕУ је да до 2050. године осигура веће поштовање биолошке разноврсности, одржавајући услуге екосистема ради здравља планете и постизања користи за људску заједницу. Сходно томе процес усаглашавања са правним тековина ЕУ и обавезама које проистичу из **преговарачког поглавља 27** – Животна средина као других међународних споразума и конвенција допринеће напретку у оквиру ЦОР-а 15. Потписивањем **Софијске декларације о „Зеленој агенди“ за Западни Балкан**, Република Србија се обавезала да ће спроводити мере у области **В Биодиверзитет**, односно дефинисати оквир за биодиверзитет после 2020. године и развити дугорочне стратегије за заустављање губитка биодиверзитета, заштиту и обнављање екосистема и богатог биодиверзитета.

Република Србија, са значајним бројем ендемичних биљних и животињских врста, има велику одговорност у очувању биодиверзитета. **Конвенција УН о биолошкој разноврсности** уважава суверена права свакога потписника Конвенције над својим ресурсима и биодиверзитетом, али се очекује да државе потписнице пруже подршку у остваривање три основна циља: заштита биолошке разноврсности, одрживо коришћење компоненти биодиверзитета и правичну расподелу добити од коришћења генетичких ресурса.

Ратификоване конвенције у области заштите биодиверзитета и станишта³⁷: Међународна конвенција за заштиту биља, Међународна конвенција за заштиту птица, Конвенција о мочварама које су од међународног значаја, посебно као пребивалиште птица мочварица, Конвенција о међународном промету угрожених врста дивље флоре и фауне, Конвенција о очувању миграторних врста дивљих животиња, Конвенција о сарадњи за заштиту и одрживо коришћење реке Дунав, Конвенција о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта, Конвенција о биолошкој разноврсности, Европска конвенција о пределу, Конвенције о заштити светске културне и природне баштине, Конвенције о доступности информација, учешћу јавности у доношењу одлука и праву на правну заштиту у питањима животне средине – Архуска конвенција.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 15

Плански оквир који доприноси достизању ЦОР 15 примарно обухвата документа јавних политика у области заштите животне средине и пољопривреде. Поред ових области питања и приоритети заштите екосистема, заустављања деградације земљишта и губитак биодиверзитета обухваћена су докумената јавних политика у области шумарства, водопривреде, пољопривреде, енергетике, саобраћаја и просторног планирања.

Мапирањем планског оквира утврђено је да **седам планских докумената** доприноси већини потциљева у оквиру ЦОР 15³⁸. Ефекти и резултати који ће бити остварени реализацијом планских докумената највише доприносе **Потциљу 15.1** односно очувању, обнови и одрживом коришћењу копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно

³⁵ Извор: Годишњи извештај Европске комисије за Србију за 2023. годину

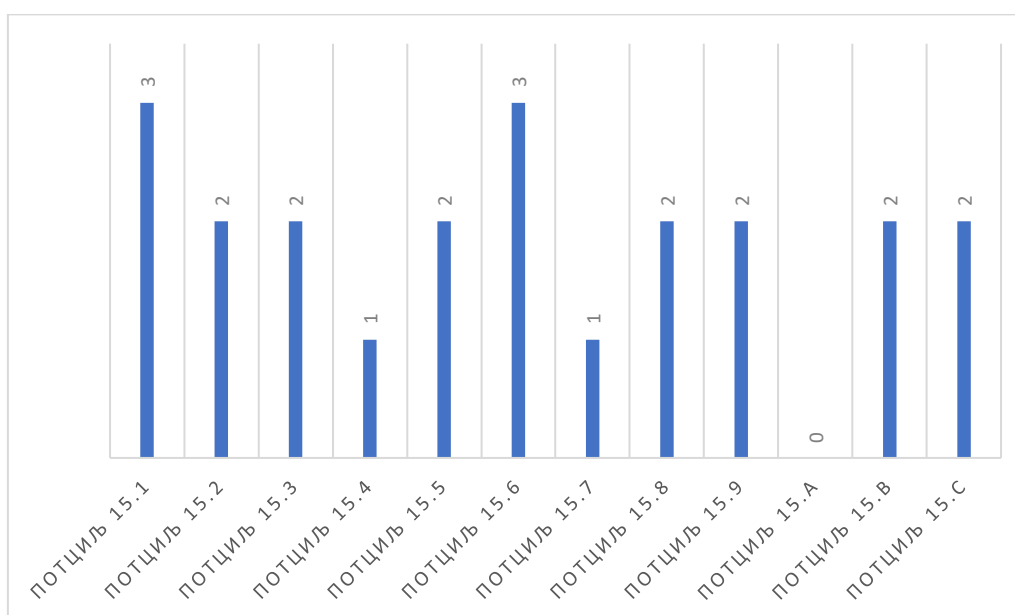
³⁶ 31,1% површине је под шумама од укупне копнене површине (2020); Извор: Републички завод за статистику - <https://sdg.indikatori.rs/sr-latn/area/life-on-land/?subarea=SDGUN150101&indicator=150101IND01>

³⁷ International Plant Protection Convention, International Convention for the Protection of Birds, Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals, Convention on Wetlands of International Importance, particularly as the habitat of wading birds, Convention on Cooperation for the Protection and Sustainable Use of the Danube River, Convention on the Conservation of European Wild Flora and Fauna and Natural Habitats, Convention on Biological Diversity.

³⁸ Планска документа доприносе следећим потциљевима: 15.1, 15.2, 15.3, 15.4, 15.5, 15.7, 15.8, 15.9, 15.a, 15.b

шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима.

Слика 14: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 15: Живот на земљи

Допринос се сагледава на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 15. У Табели 14 приказан је преглед идентичних, прилагођених и допунских показатеља идентификованих у ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних потциљева у оквиру ЦОР 15.

Табела 14: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 13

Показатељ потциљева ЦОР 15	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 15			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
15.1.1	/	/	4	да
15.1.2	/	/	2	да
15.2.1	/	/	9	да
15.3.1	/	/	2	да
15.4.1	/	/	1	не
15.4.2	/	/	1	не
15.5.1	/	/	3	не
15.6.1	/	/	3	да
15.7.1	Адресирано у ДЈП за који нису дефинисани показатељи			не
15.8.1	/	1	1	не
15.9.1	/	/	3	да
15.6	/	/	2	да
15.ц	/	/	1	не
УКУПНО	0	1	32	

У контексту достизања ЦОР 15 документ јавне политике чије спровођење треба да допринесе највећем броју потциљева је **Стратегија развоја шумарства Републике Србије**. У области очувања, обнове и одрживог коришћења шума и развоја шумарства кроз одржавање виталних еколошких услуга шума и очување биодиверзитета доприноси се **потциљу 15.1 Осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима**. Реализација Стратегије ће подржавати и штитити спровођење одрживог газдовања шумским ресурсима, што подразумева њихово рационално коришћење, повећање, унапређење и заштиту уз поштовање принципа вишефункционалности и одржавање еколошке равнотеже и тиме допринети **потциљу 15.2. Одрживо управљање шумама** као и посредно **потциљевима 15.4 Осигурати очување планинских екосистема, укључујући њихов биодиверзитет, како би се њихови капацитети унапредили тако да пружају корист која има суштински значај за одрживи развој** и **потциљу 15.5 Предузети хитне и значајне активности за смањивање деградације природних станишта, зауставити губитак биодиверзитета, заштитити угрожене врсте и спречити њихово истребљење**. Кроз очување, реално унапређење, одрживо коришћење и валоризацију биодиверзитета шума, као и очување и унапређење генетског потенцијала, бројности и квалитета популација дивљачи применом одговарајућих мера планирања, газдовања и контроле допринеће се **потциљу 15.6 Промовисати праведну и једнаку расподелу користи која проистиче из коришћења генетских ресурса и промовисати одговарајући приступ таквим ресурсима, како је договорено на међународном нивоу** и **потциљу 15.8 увести мере како би се спречио улазак и значајно умањио утицај инвазивних страних врста на копнене и водне екосистеме, и контролисати или искоренити приоритетне врсте**. Стратегијом је такође утврђена потреба стабилног и сталног финансирања активности на унапређењу и заштити шума. На овај начин се доприноси активирању свих потенцијала шума и развоју сектора шумарства у складу са **потциљем 15.б. Финансирање и подстицање одрживог управљања шумама**.

Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године ће омогућити повећање понора угљеника у шумама за 17% до 2030. године и између 22% и 132% до 2050. године, у поређењу са 2010. годином, као и спровођење мера прилагођавања у области шумарства које укључују пошумљавање, затим промену праксе управљања шумама у правцу „природи блиског газдовања шумама” као и увођење приступа „климатски паметног шумарства”. Реализација ових мера даће допринос у достизању **потциља 15.2. промовисати имплементацију одрживог управљања свим врстама шума, зауставити крчење шума, обновити уништене шуме и повећати пошумљавање на глобалном нивоу**.

Кроз подршку јединицама локалних самоуправа у спровођењу прилагођавања на климатске промене кроз јачање зелене инфраструктуре **Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године** ће посредно допринети **потциљу 15.1**. Проблем повећане учесталости и интензитета суше препознато је у различитим секторима, утиче на квалитет и квантитет приноса, опстанак и развој шумских екосистема, на доступност воде, путну инфраструктуру, итд. Стога ће реализација Програма допринети утврђивању методологије за праћење суше од значаја за све релевантне секторе, у циљу идентификације утицаја, процену штета и губитака, као и за унапређење система раних најава као и унапређењу регулаторног оквира у погледу коришћења земљишта ради ублажавања и спречавања процеса деградације чиме ће допринети **потциљу 15.3. Борити се против дезертификације, обнављати деградирано земљиште и тло**. Мере прилагођавања на измењене климатске услове утврђене омогућиће укључивање зелених аспеката у документа јавних политика и непосредно допринети **потциљу 15.9. Интегрисање вредности екосистема и биодиверзитета у национално и**

локално планирање и извештаје. Успостављањем и јачање капацитета за системско спровођење процеса прилагођавања на измењене климатске услове од националног до локалног нивоа спровођење Програма води остварењу **потциља 15.9 интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и извештаје.**

Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године даје јасне смернице за уређење водотока и заштиту од штетног дејства вода у контексту обезбеђивања заштите од спољних и унутрашњих вода и заштиту од ерозије и бујица. Спровођењем мера усмерених на заштиту вода од загађења и успостављање заштићених подручја Стратегија доприноси **потциљу 15.1.**

Један од стратешких циљева **Стратегије развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године,** представља одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине, што ће допринети очувању обнови и одрживом коришћењу копнених и унутрашњих екосистема, односно потциљу 15.3. борити се против дезертификације, обнављати деградирано земљиште и тло, укључујући земљиште под утицајем дезертификације, суша и поплава. Остварењем циља усмереног на очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима спровођење Стратегије допринеће реализацији потциља 15.6.

Општи циљ **Стратегије ловства до 2029. године** је очување, унапређење, заштита и одрживо коришћење популација дивљачи на територији Републике Србије и реализација афирмативних еколошких, економских и друштвених аспеката ловства. Утврђивањем, усвајањем и применом механизма за унапређење стања ловостајем заштићених врста дивљачи до постизања оптималних фондова, са уравнотеженим полним, старосним и трофејним структурама, у обиму који ће обезбедити њихову дугорочну вијабилност, и уз унапређење трендова појединих популација ловостајем заштићених врста дивљачи и проширење допринеће се остварењу **потциљева 15.4 и 15.5.** али и **потциљу 15.7 Предузети хитне активности како би се окончали криволов и трговина заштићеним животињским и биљним врстама и бавити се питањима потражње и понуде незаконитих производа израђених од дивљих животиња.** Посебан циљ Стратегије је одржање генетичке варијабилности унутар популација дивљачи и очување њиховог укупног генофонда чиме се непосредно доприноси **потциљу 15.6.** Спровођење Стратегије треба да доведе до успостављање система праћења појаве и евентуалног ширења инвазивних врста ради заштите дивљачи и њихових станишта, израде базе података о распрострањењу инвазивних врста и развој метода ерадикације инвазивних врста. Тиме се непосредно доприноси остварењу **потциља 15.8.** Кроз смањење штета на дивљачи у незаконитом лову реализација Стратегије допринеће и **потциљу 15.ц Унапредити глобалну подршку напорима који се улажу у борбу против криволова и трговине заштићеним врстама, укључујући повећање капацитета локалних заједница да траже одрживе могућности за своје издржавање.**

3.2.5 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Ресурси, пољопривреда и кохезија

Кластер – Ресурси, пољопривреда и кохезија обухвата преговарачка поглавља која се односе на: 11 – Пољопривреду и рурални развој, 12 – Безбедност хране, ветеринарску и фитосанитарну политику, 13 – Рибарство, 22 – Регионалну политику и координацију структурних инструмената и 33 – Финансијске и буџетске одредбе.

Овај Кластер подразумева усклађивање са обимним и захтевним стандардима Европске уније који се, између осталог, односе и на развој пољопривреде, осигурање безбедности хране, равномерни регионални и територијални развој и у непосредној су вези са **ЦОР 2**.

Заједничка пољопривредна политика ЕУ обухваћена је **преговарачким поглављем 11** и представља једну од најзначајнијих области у процесу преговора, како у погледу броја прописа који регулишу ову област, тако и у погледу удела пољопривредног буџета у укупном буџету Европске уније (нешто мање од 40% укупног буџета ЕУ). Главни циљ Заједничке пољопривредне политике јесте да се обезбеди стабилно снабдевање тржишта пољопривредним производима по приступачним ценама, што с друге стране значи одговарајући приход за пољопривредне произвођаче. У погледу **преговарачког поглавља 12**, окосницу процеса преговора чини усаглашавање са правним тековинама у области безбедности хране, ветеринарске и фитосанитарне политике. Усаглашавање законодавства и политика у оквиру поглавља 12, има за циљ да осигура високи степен безбедности хране, здравља и добробити животиња и здравља биља у оквиру Европске уније, укључујући и делотворно функционисање унутрашњег тржишта. У оквиру **преговарачког поглавља 13**, усаглашавање са заједничком политиком ЕУ у области рибарства подразумева усаглашавање са правилима за очување живих водених ресурса, ограничење еколошког утицаја рибарства и услове за приступ водама и ресурсима. **Преговарачко поглавље 22** састоји се углавном од оквирних прописа и прописа за спровођење, којима се дефинишу правила за израду, одобравање и спровођење програма Структурних фондова и Кохезионог фонда (Структурни инструменти), који ће се одразити на равномерни регионални развој. **Преговарачко поглавље 33** обухвата правила која се тичу финансијских извора потребних за финансирање буџета ЕУ.

Спровођење обавеза које проистичу из процеса европских интеграција у оквиру овог кластера, у погледу усаглашавања са законодавством ЕУ, стандардима и политикама у области пољопривреде, безбедности хране и/или територијалног развоја, доприноси достизању **ЦОР-а 2 – Свет без глади**, чији је фокус на обезбеђивању доступне, безбедне и квалитетне хране и промовисању одрживе пољопривреде.

ЦОР 2: СВЕТ БЕЗ ГЛАДИ - Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду

Процеси који доприносе ЦОР 2

Окончање глади и обезбеђивање квалитетне, доступне и безбедне хране, побољшање исхране и промовисање одрживе пољопривреде, која је кључна за такву исхрану, се налази у фокусу овог циља одрживог развоја. ЦОР 2 предвиђа **стварање света без глади до 2030. године** кроз постизање прехранбене безбедности и елиминисање свих облика неухрањености. У оквиру овог циља наглашене су сложене међусобне везе између безбедности хране, квалитетне и нутритивне исхране, трансформације система пољопривреде и одрживе пољопривреде како би се постигао инклузивнији и одрживији свет. Циљеви Агенде 2030 у контексту елиминисања глади могу бити испуњени само уколико пољопривреда и прехранбени системи постану одрживи и осигурају стабилне залихе хране и доступне свима.

Као земља кандидат за чланство у ЕУ Република Србија јавне политике и законодавство у области пољопривреде, безбедности хране, рибарства, као и равномерног територијалног развоја усаглашава са политикама и правним тековинама ЕУ. Прецизније, процес европских интеграција подразумева усклађивање и постепено прилагођавање пољопривредне политике Србије **Заједничкој пољопривредној политици ЕУ (ЗПП)**. ЗПП је једна од најстаријих политика Европске уније настала као резултат потребе да се обезбеди довољно хране за становништво у периоду кад Европа није могла задовољити сопствене потребе за храном. Усвајањем Стратегије пољопривреде и руралног развоја за период 2014 – 2024. године постављен је правац развоја и циљеви пољопривредне политике који су у складу са циљевима европске политике.

Као земља кандидат, Република Србија је корисник претприступне помоћи ЕУ намењене **пољопривреди и руралном развоју – ИПАРД**. ИПАРД III програм Републике Србије за период 2021–2027. године усвојен је у марту 2022. године и износи 288 милиона евра. Крајњи циљ инвестиција које ће бити подржане ИПАРД III програмом пре свега се односе на достизање европских стандарда у области хигијене, безбедности хране, добробити животиња и заштите животне средине, оснаживање пољопривредних произвођача за пласман производа на тржиште ЕУ, као и припрема за коришћење европских фондова који ће домаћим пољопривредним произвођачима и прерађивачима бити доступни ступањем у чланство ЕУ.

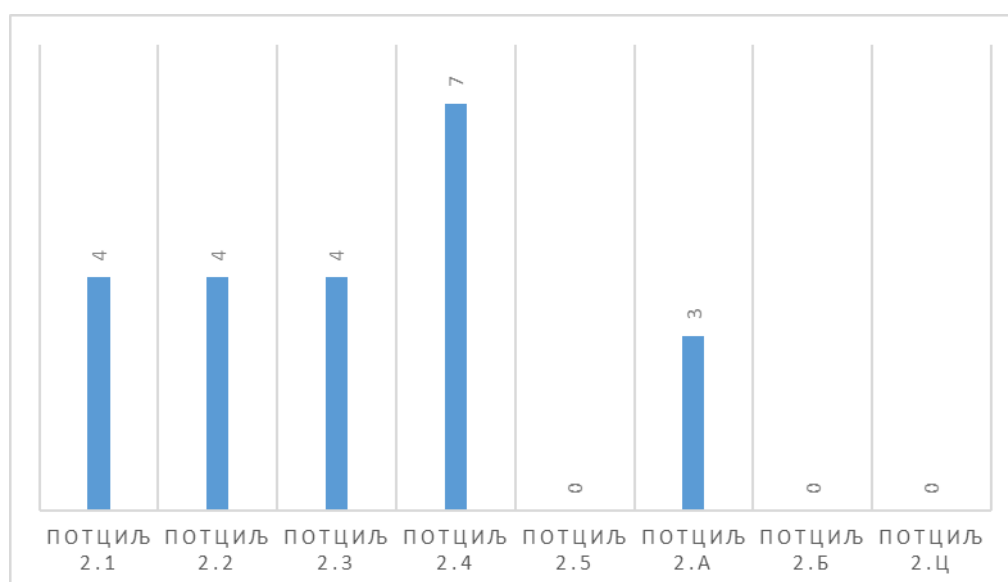
Глобална стратегија за безбедност хране 2022–2030, Светске здравствене организације: „*Ка јачим системима безбедности хране и глобалној сарадњи*“³⁹ предвиђа доношења националног стратешког документа у области безбедности хране.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 2

Планска документа којима се доприноси изградњи и јачању система који треба да обезбеде производњу довољно хране, безбедну исхрану и одрживу пољопривредну производњу обухватају документе јавних политика у областима пољопривреде и руралног развоја, здравства, социјалне заштите и заштите животне средине.

Сагледавањем доприноса јавних политика и важећих планских докумената достизању ЦОР 2, **мапирано је дванаест докумената јавних политика**. Планска документа доприносе већини потциљева у оквиру ЦОР 2⁴⁰ и њихови ефекти и резултати релевантни су за достизање општег циља смањења глади. Највећи допринос планских докумената биће остварен у области стварања одрживих система за производњу хране отпорних на климатске промене (*Потциљ 2.4 - До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла*).

Слика 15: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 2: Свет без глади

³⁹ WHO Global strategy for food safety 2022-2030: Towards stronger food safety systems and global cooperation, октобар 2022. године <https://apps.who.int/iris/rest/bitstreams/1472688/retrieve>

⁴⁰ Планска документа доприносе следећим потциљевима: 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5 и 2.а

ДЈП у области одрживе пољопривреде омогућавају достизање потциљева одрживог развоја у оквиру ЦОР 2 и тај допринос се сагледава на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 2. У Табели 15 приказан је преглед показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 2.

Табела 15: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 2

Показатељ потциљева ЦОР 2	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 2			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
2.1.1	/	/	3	Да
2.1.2	/	/	2	Да
2.2.1	/	/	5	Да
2.2.2	/	/	4	Да
2.2.3	На нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП нису утврђени адекватни показатељи			Не
2.3.1	/	/	5	Не
2.3.2	/	/	3	Не
2.4.1	/	/	11	Не
2.5.1.а и б	/	/	2	Да
2.5.2	/	/	1	Да
2.а.1	/	/	1	Да
2.а.2	/	/	1	Да
УКУПНО	/	/	34	

Прехрамбени систем Републике Србије игра фундаменталну улогу у економији, друштвеном и културном развоју земље. Пољопривреда је једна од кључних грана у привредној структури Републике Србије, а услови за њен развој су изузетно повољни. Оквире развоја пољопривредно-прехрамбеног система дефинише **Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године** којом су утврђени следећи циљеви: раст производње и стабилност дохотка произвођача; раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта и техничко-технолошко унапређење сектора пољопривреде; одрживо управљање ресурсима и заштита животне средине и унапређење квалитета живота у руралним подручјима и смањење сиромаштва. Реализација стратегије омогућиће увећање броја објеката у секторима меса и млека који испуњавају структурне и хигијенске услове Европске уније као и увођење независног система оцењивања квалитета млека и тако допринети производњи безбедне хране односно **потциљу 2.1. Окончати глад и осигурати приступ безбедној, нутритивној и довољној исхрани током целе године свим људима**. Јачање подршке трудницама, породиљама и мајкама обухваћено је **Националним програмом подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета** који ће омогућити промоцију и повећање свести о значају дојења и створити повољно окружење као подршку за успостављање и одржавање дојења, а у циљу унапређења исхране новорођенчади и одојчади. **Стратегија подстицања рађања** неће директно допринети окончању глади, међутим реализација активности усмерених на смањење трошкова подизања деце и повећање расположивог дохотка породице кроз различите врсте једнократних и периодичних давања, као и других видова економских мера подршке ће утицати на економско оснаживање породица и тиме допринети расту приступачности квалитеној храни.

У фокусу Агенде 2030. је и окончање свих облика неухрањености и заостајања у расту, нарочито када је реч о деци млађој од 5 година, као и задовољење нутритивних потреба адолесценткиња, трудница, дојиља и старијих лица. Унапређење исхране становништва у фокусу је неколико докумената јавних политика чијом реализацијом се доприноси **потциљу 2.2. Окончати све облике неухрањености** у областима које се односе на ухрањеност деце, исхрану и квалитетне животне стилова становништва, укључујући труднице и дојиље. **Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године** непосредно ће допринеће унапређењу исхране становништва подршком изради докумената јавних политика у области обезбеђења доступности и безбедности хране. **Национални програм за превенцију гојазности код деце и одраслих**, ће омогућити повећање за 10% броја деце и одраслих са нормалном телесном масом за узраст до 2025. године и допринети заустављању тренда и пораста учесталости прекомерно ухрањене и гојазне деце и одраслих. Обезбеђивање квалитетне и нутритивне исхране адолесценткиња, трудница и дојиља у фокусу је **Стратегије подстицања рађања**, чијом реализацијом ће се допринети вођењу здравијих стилова живота, здравијој исхрани и утицати на очување репродуктивног здравља становништва. **Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета** ће омогућити пружање континуиране подршке трудницама и дојиљама у циљу успостављања дојења као и превазилажења тешкоћа током дојења.

Сврха **потциља 2.3. Удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране** је стварање услова и система који ће пружити подршку малим произвођачима хране, допринети већим пољопривредним приносима и расту прихода малих пољопривредних произвођача. Кључни плански документ за достизање овог потциља је **Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године** чијом реализацијом ће се повећати број газдинстава са другим профитабилним активностима у интервалу од 15-20% до 2024. године. Стратегија ће омогућити и повећање учешћа носилаца пољопривредних газдинстава до 35 година старости око 20% до краја 2024. године као и раст учешћа кредита пласираних у пољопривреду до нивоа од 10 % током периода 2014 – 2023. године. Реализација Стратегије ће допринети и повећању површина под засадама (вишегодишњи засади – воћњаци, виногради и остало) до 10.000 ха до 2023. године. **Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године** ће у оквиру Структурне реформе 20 - **Унапређење конкурентности пољопривреде** допринети подизању конкурентности пољопривредних произвођача на домаћем и страном тржишту што ће утицати на повећање пољопривредне производње, конкурентност и раст БДП-а, док ће **Програм економских реформи за период од 2024. до 2026. године** допринети унапређењу конкурентности пољопривреде и утицати на пораст учешћа вредности пољопривредно-прехрамбених производа у вредности укупног извоза на 19% у 2026. години. Даљом изградњом и унапређењем интегрисаног система управљања и контроле допринеће се убрзању процеса подношења захтева, контроле и добијању подстицаја у пољопривреди. **Програм развоја винарства и виноградарства Републике Србије за период 2021–2031. године** треба да омогући унапређење продуктивности и јачање конкурентности произвођача вина у Србији, као и оснаживању микропроизвођача који доминирају на тржишту производње вина у Србији. Реализација Програма омогућиће да се број традиционалних и савремених канала продаја за мале винаре повећа са нула на 8 односно 10 канала продаје као и да се до 2031. године формирају 3 задруге у области винарства. Очекује се да до 2031. године број нових (старт-уп) винарија порасте за 5–10% нових винарија годишње у односу на постојеће.

Потциљ 2.4 Обезбедити одрживе системе за производњу хране усмерен је на успостављање одрживих и отпорних система пољопривредне производње како би се унапредила продуктивност производње и истовремено пољопривреда учинила отпорном на климатске промене. Кључни документ јавне политике који ће највише допринети достизању овог потциља је **Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године** чијом реализацијом ће бити омогућен раст површине наводњаваног и одводњаваног

пољопривредног земљишта до 250.000 ha као и четвороструки раст површина под противградним мрежама и мрежама за засењивање и под анти-фрост системом до 2024. године.

Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, са Акционим планом, фокусира се на обезбеђивање основе за почетак развоја система сакупљања споредних производа животињског порекла (СПЖП), као и објеката који испуњавају услове у погледу изградње и опремљености. Циљ Програма је постизање високог нивоа заштите здравља људи и животиња, као и заштите животне средине у складу са ЕУ стандардима. Реализација Програма ће омогућити да се до 2024. године успостави транспарентни систем за процену, класификацију и унапређење објеката за СПЖП, односно да 100% објеката за СПЖП буде класификовано као и да буде развијено и изграђено 16 међуобјеката за сакупљање СПЖП.

Стварање одрживих система за производњу хране, отпорних на климатске промене налази се у фокусу **Стратегије нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године**. Већа отпорност сектора пољопривреде на климатске промене биће омогућена реализацијом мера прилагођавања које обухватају нове системе за наводњавање и ефикасније коришћење постојећих; вишенаменске мале акумулације и стајаће воде (језера, баре) и вишенаменске акумулације за водоснабдевање, наводњавање, контролу ерозије, коришћење у екосистему и прилагођавање технологија гајења (одабир врста и агротехничких мера). С обзиром да системи за наводњавање покривају мање од 1,5 одсто обрадивих површина у Србији реализација Стратегије допринеће повећању процента пољопривредног земљишта под системом за наводњавање са 1,5% (2015. године) на 7% до 2030. године, односно 10-15% до 2050. године.

Програмом прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године утврђене су мере прилагођавања чијом реализацијом ће се допринети повећању отпорности ливада и пашњака на климатске промене и ојачати капацитети и знања ради прилагођавања пољопривредне производње на климатске промене. Постављањем 40 нових агрометеоролошких станица, станица за мерење влажности земљишта и хидролошких станица до 2026. године допринеће се унапређењу агрометеоролошких сервиса чиме ће бити повећана отпорности пољопривредне производње на климатске промене. Реализација мера и активности Програма омогућиће и раст државних расхода за набавку нових машина и опреме за унапређење примарне производње биљних култура за потребе прилагођавања на измењене климатске услове.

Смањење емисија NH₃ из сектора пољопривреде за 20,5% у поређењу са 2015. годином биће остварено реализацијом **Програма заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом** и тиме омогућити да се у пољопривреди примењују праксе које помажу одржавању екосистема и јачају капацитете за прилагођавање климатским променама.

Уређење правног оквира у области тржишта пољопривредних производа, шема квалитета за пољопривредне и прехранбене производе и органске производње, један је од циљева **Програма економских реформи за период 2023-2025. године**. Реализација Структурне реформе 20 - *Унапређење конкурентности пољопривреде* ће омогућити произвођачима да своје производе са заштићеним ознакама географског порекла заштите и на нивоу ЕУ, чиме ће поред препознатљивости, производи бити стандардизовани и ценовно конкурентни и тиме допринети расту учешћа вредности пољопривредно-прехранбених производа у вредности укупног извоза на 19% 2024. године.

Потциљ 2.а Повећати инвестирање, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала има за циљ да прати ниво инвестиција у унапређење пољопривредних производних капацитета. Сектор пољопривреде и хране у Србији све више привлачи стране

директне инвестиције које чине 14,1% свих страних директних инвестиција у 2023. години. Као што је наведено Република Србија у погледу индекса државних расхода усмерених на пољопривреду остварује напредак, а кључни плански документи који доприносе достизању овог циља су **Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године** чијом реализацијом ће бити омогућен раст учешћа кредита пласираних у пољопривреду у укупним кредитима пласираним у привреду током периода 2014 – 2023. године до нивоа од 10 % крајем периода. Стратегијом је предвиђено да се до 2024. године повећа проценат пољопривредних произвођача који је обухваћен саветодавним радом у пољопривреди до 30 %. Реализација мера из Стратегије ће омогућити и повећање броја биљних генетичких ресурса у националној колекцији за петину. Повећање конкуретности пољопривредне производње предвиђено је **Програмом економских реформи** чијом реализацијом ће бити обезбеђена средства за унапређење конкуретности пољопривредних произвођача на домаћем тако и на страном тржишту као и повећање вредности пољопривредних производа.

3.2.6 Национални плански оквир и циљеви одрживог развоја у оквиру кластера – Спољни односи

Кластер – Спољни односи обухвата преговарачко поглавље 30 – Спољни односи и преговарачко поглавље 31 – Спољна, безбедносна и одбрамбена политика. Спољна, безбедносна и одбрамбена политика темеље се на правним актима, укључујући правно обавезујуће међународне споразуме, и на политичким документима. Правну тековину сачињавају политичке декларације, активности и споразуми. Државе чланице морају бити у могућности спроводити политички дијалог унутар оквира Заједничке спољне и безбедносне политика (ЗСБП), ускладити се с изјавама ЕУ и учествовати у активностима ЕУ из ове области. Правна тековина за поглавље 31 може се поделити у две класификације: Европска политичка сарадња и Заједничка спољна и безбедносна политика (ЗСБП).

ЦОР 17: ПАРТНЕРСТВОМ ДО ЦИЉЕВА - Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој

Процеси који доприносе ЦОР 17

Реализација циљева одрживог развоја подразумева значајно ангажовање ресурса које се може остварити само уз снажну опредељеност за глобално партнерство и сарадњу како би се осигурало да нико не буде изостављен на путу ка развоју. Обим и амбициозност Агенде 2030. намеће потребу укључивања бројних партнера, као што су национални парламенти, регионалне и локалне власти, академска заједница, цивилно друштво и приватни сектор, како би се мобилисали сви расположиви ресурси неопходни за остварење свих 17 циљева одрживог развоја. У том смислу, овај циљ је тематски неодређенији од осталих, јер покрива широки спектар деловања. Покрива потциљеве у области финансија, технологије, партнерства и размене, изградње капацитета, и системских питања. Односи се на домаће буџете, управљање дугом, међународно пословање и финансије, међународну развојну сарадњу, међународну трговину, системска питања, науку, технологију, иновације и изградњу капацитета, као и област од кључне важности за планирање показатеља и циљних вредности, а то је прикупљање, обрада и анализа података, праћење и извештавање о постигнутим резултатима.

Ступањем на снагу **Споразума о стабилизацији и придруживању**, Република Србија је постала држава придружена ЕУ, са јасном перспективом чланства у ЕУ. Преговори о приступању Европској унији отворени су 21. јануара 2014. године, а нова методологија ЕУ приступних преговора, усвојена је у фебруару 2020. године. Након усвајања нове методологије, Република Србија је до децембра 2021. године отворила два кластера, **кластер један** – Основе и **кластер четири** – Зелена агенда и одрживо повезивање, док је закључно са децембром 2023. године, отворила 22 од укупно 35 поглавља о којима се преговара, а привремено је затворила 2 поглавља. Пред Републиком Србијом је обавеза да испуни прелазна мерила у поглављима 23 и 24, будући да је испуњавање ових мерила услов за отварање преосталих кластера и за затварање било ког поглавља. Поред испуњавања прелазних мерила, Република Србија такође треба да испуни мерила за отварање и поднесе преговарачке позиције у преосталим преговарачким поглављима. Суштина нове методологије приступања свакако јесте стављање акцента на кластер – Основе и проширивање концепта фундаменталних питања која обухватају економске критеријуме, реформу државне управе, функционисање демократских институција, али и поглавља 5 – Јавне набавке, 18 – Статистика, 23 – Правосуђе и основна права, 24 – Правда слобода и безбедност и 32 – Финансијски надзор. Приступни преговори захтевају значајне ресурсе јер обухватају веома комплексне процесе и процедуре усаглашавања са правним тековинама ЕУ, успостављање и јачање система за њихово спровођење, као и усаглашавање са секторским политикама у разним областима деловања ЕУ.

Спровођење неопходних реформи делимично се реализује и коришћењем средстава доступних кроз **Инструмент за претприступну помоћ** (ИПА), а делом од стране држава чланица у виду

бесповратне билатералне финансијске подршке. У последњих 18 година, ЕУ је навећи донатор (са реализованих преко 3,8 млрд. евра бесповратних средстава) и највећи кредитор (са зајмовима од 4.3 млрд. евра)⁴¹. Банке (Европска инвестициона банка – ЕИБ, Европска банка за обнову и развој – ЕБРД, Развојна банка Савета Европе) су обезбедиле укупно 4,377 милијарди евра у периоду између 2007. и 2018. године. Од тог износа, ЕИБ је обезбедила 2,913 милијарди евра у истом периоду⁴². У оквиру ИПА II за Републику Србију, била је предвиђена индикативна алокација бесповратних средстава од 1,5 млрд. евра за период 2014–2020. године, у областима од владавине права, реформе јавне управе, друштвеног развоја, до животне средине и пољопривреде. Бесповратна помоћ држава чланица ЕУ достигла је 523,86 мил. евра (у периоду од 2007. до 2016. године)⁴³. Новим програмом претприступне помоћи ИПА III за период 2021–2027. године, предвиђен је буџет од 14,2 млрд. евра за Западни Балкан и Турску⁴⁴. У оквиру инструмента за претприступну помоћ значајна средства се издвајају за **подршку руралном и развоју пољопривреде (ИПАРД средства)**. У оквиру финансије перспективе 2014–2020. године Европска унија је издвојила 175 милиона евра за ИПАРД II. У финансијској перспективи ЕУ 2021–2027 ИПАРД III средства износе 288 милиона евра⁴⁵.

Република Србија учествује и у програмима прекограничне и транснационалне сарадње, који се називају **Програми територијалне сарадње или ИНТЕРРЕГ програми**, од 2004. године⁴⁶. У финансијском периоду 2014–2020. године, Европска унија је за спровођење програма прекограничне и транснационалне сарадње у Републици Србији определила 260 милиона евра за девет програма: Бугарска–Србија; Мађарска–Србија; Румунија–Србија; Хрватска–Србија; Црна Гора – Србија; Босна и Херцеговина – Србија; Северна Македонија – Србија; ИНТЕРРЕГ Јадранско-јонски транснационални програм и Транснационални програм Дунав.

Потписивањем Оквирног споразума о општим принципима учешћа у **Програмима заједнице, односно ЕУ програмима**, Република Србија је стекла право да учествује и у овом виду хоризонталне сарадње. У периоду 2014–2020. године, Република Србија је учествовала у 13 ЕУ програма⁴⁷. Већина ЕУ програма на нивоу ЕУ, трајала је до 2020. године. Настављено је спровођење програма подршке и сарадње за период 2021–2027. године и то у следећим ЕУ програмима: Царине (Customs), Хоризонт Европа (Horizon Europe), Фискалис (Fiscalis), Програм јединственог тржишта (Single Market Program), Програм за запошљавање и социјалне иновације (EaSI), Креативна Европа (Creative Europe) и Еразмус+ (Erasmus+). Приметан је раст буџета ових програма у односу на период до 2020. године.

Финансирање спровођења неопходних реформи у процесу европских интеграција реализује се и преко **Инвестиционог оквир за Западни Балкан (Western Balkan Investment framework WBIF)** који представља финансијски инструмент у коме удела имају Европска комисија, међународне финансијске институције, билатерални донатори и шест држава Западног Балкана. То је фонд који омогућује регионални инфраструктурни развој у области животне средине, енергетике,

⁴¹ <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

⁴² <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

⁴³ <https://europa.rs/pomoc-eu-republici-srbiji/>

⁴⁴ <https://www.mei.gov.rs/srl/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretpristupnu-pomoc/instrument-za-pretpristupnu-pomoc-2021-2027/>

⁴⁵ <https://www.mei.gov.rs/srl/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretpristupnu-pomoc/ipard-iii/> и <https://uap.gov.rs/ipard-iii-podrska-ruralnom-razvoju/>

⁴⁶ <https://www.mei.gov.rs/src/fondovi/fondovi-evropske-unije/ipa-instrument-za-pretpristupnu-pomoc/prekogrnicna-i-transnacionalna-saradnja/>

⁴⁷ Хоризонт 2020. – програм за истраживање и иновације, Еразмус+ – програм за образовање младих, Креативна Европа – програм намењен финансирању транснационалних пројеката у оквиру културе и стваралаштва, Европа за грађане и грађанке – програм намењен финансирању пројеката којим се шири боље разумевање Европске уније, њене историје и различитости, Царине 2020. (Customs 2020), Фискалис 2020. (Fiscalis 2020), Програм за конкурентност малих и средњих предузећа (COSME), Програм за запошљавање и социјалне иновације (Employment and Social Innovation – EaSI), Европски здравствени програм III, Механизам цивилне заштите Европске уније, Инструмент за повезивање Европе, Права, једнакост и грађанство, Европски инструмент за демократију и људска права.

саобраћаја, друштвеног и приватног сектора. Агенда за повезивање (Connectivity agenda) промовише се кроз политичко лидерство у склопу Берлинског процеса.

У октобру 2020. године, Европска комисија је усвојила **Економско-инвестициони план за Западни Балкан**, са циљем да поспеши дугорочан привредни опоравак региона, подржи зелену и дигиталну транзицију, регионалну интеграцију и конвергенцију са Европском унијом. План подразумева значајан инвестициони пакет који ће мобилисати до 9 милијарди евра финансијских средстава за регион и намењен је подршци одрживом повезивању, развоју људског капитала конкурентности и инклузивном расту, као и двојној зеленој и дигиталној транзицији. Паралелно са Економско-инвестиционим планом за подршку региону, Комисија је исте године усвојила и смернице за спровођење **Зелене агенде на Западном Балкану**. Акциони план за спровођење Зелене агенде предвиђа деловање у оквиру пет стубова: (1) климатска акција, укључујући декарбонизацију, енергију и мобилност, (2) циркуларна економија, која се посебно бави отпадом, рециклажом, одрживом производњом и ефикасним коришћењем ресурса, (3) биодиверзитет, чији је циљ заштита и обнављање природног богатства региона, (4) сузбијање загађења ваздуха, воде и тла, и (5) одрживи системи хране и рурална подручја. Дигитализација ће бити кључни фактор за ових пет стубова у складу са концептом двојне зелене и дигиталне транзиције.

Учествовање у регионалним и међународним иницијативама омогућава Србији да реализује циљеве одрживог развоја. Република Србија је чланица следећих иницијатива и организација регионалног карактера: Процес сарадње у Југоисточној Европи (SEECP), Централноевропска иницијатива, Јадранско-јонска иницијатива и Стратегија ЕУ за јадранско-јонски регион, Међународна комисија за слив реке Саве, Регионална иницијатива за миграције, азил и расељена лица, Централноевропска зона слободне трговине (ЦЕФТА), Регионални савет за сарадњу, Брдо-Бриони процес, Стратегија Европске уније за Дунавски регион, Берлински процес и најновија Регионална канцеларија за сарадњу младих.

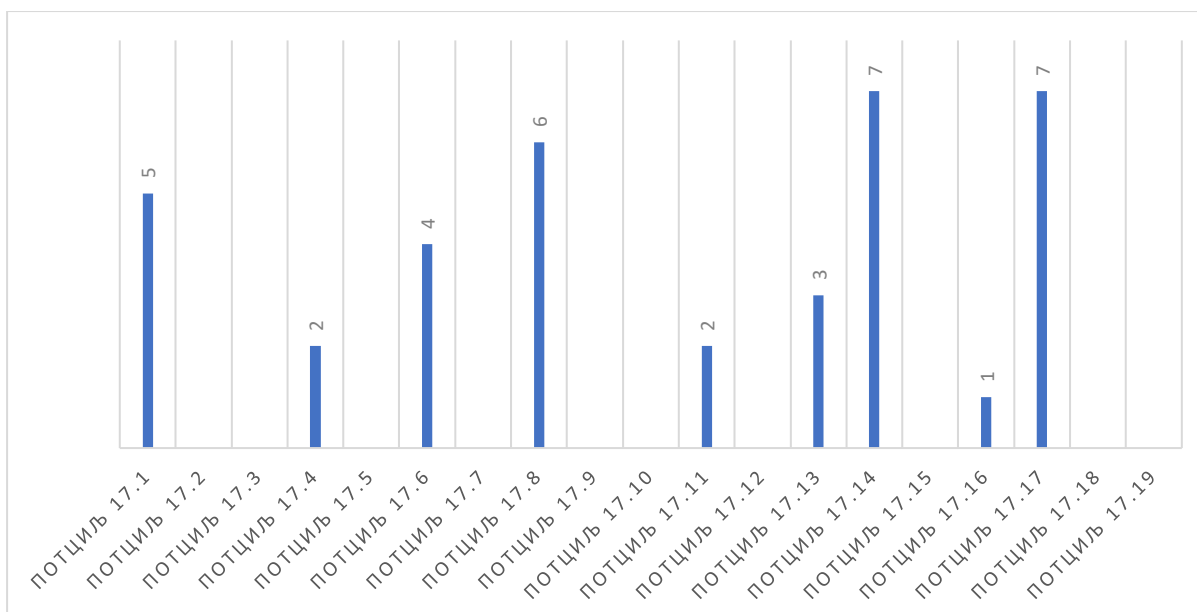
Још два споразума чија је потписница Република Србија, од непосредног су значаја за регионални одрживи развој. То је најпре **Конвенција о сарадњи на заштити и одрживом коришћењу реке Дунав**, која обавезује чланице да теже одрживом и праведном управљању водама, укључујући и очување, побољшање и рационалну употребу површинских и подземних вода. **Оквирни споразум о сливу реке Саве** (Крањска Гора, 2002) дефинише сарадњу држава на успостављању међународног режима пловидбе, одрживог управљања водама, заштите од штетног утицаја вода, водног режима и екосистема.

Преглед доприноса националног планског оквира Републике Србије достизању ЦОР 17

Широк спектар планских докумената у области јавне управе, конкурентности и економског развоја, људских права, саобраћаја, заштите животне средине ће својом реализацијом омогућити достизање циља одрживог развоја који се односи на изградњу и ојачавање партнерства. Маприрање планског оквира у контексту утврђивања доприноса докумената јавних политика достизању ЦОР-а 17 обухватло је **двадесет три планска докумената**.

Приоритети, мере и активности утврђени планским документима највише доприносе успостављању партнерстава између јавног, приватног и сектора цивилног друштва у циљу проналажења ресурса за одрживи развој и спровођење неопходних реформи (*Потциљ 17.17*) и унапређењу кохерентности политика за потребе одрживог развоја (*Потциљ 17.14*).

Слика 16: Број докумената јавних политика који доприносе потциљевима одрживог развоја у оквиру ЦОР 17: Партнерством до циљева

У бројним ДЈП је адресирана опредељеност за глобално партнерство и сарадњу за одрживи развој и тај допринос се сагледава на основу везе између показатеља утврђених на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних важећих ДЈП и УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 17. У Табели 16 приказан је преглед утврђених идентичних, прилагођених и допунских показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП на основу којих се може пратити њихов допринос остваривању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 17.

Табела 16: Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 17

Показатељ потциљева ЦОР 17	Број показатеља на нивоу општег и/или посебних циљева релевантних ДЈП који се могу користити за праћење напретка у достизању УН глобалних показатеља потциљева у оквиру ЦОР 17			Показатељ доступан на РЗС порталу циљева одрживог развоја
	Идентични	Прилагођени	Допунски	
17.1.1	/	/	2	Да
17.1.2	/	1	4	Да
17.2.1 17.3.1 17.5.1	<i>На нивоу општег и/или посебних циљева ДЈП нису утврђени адекватни показатељи</i>			Не
17.4.1	/	2	/	Да
17.6.1	/	/	5	Да
17.8.1	1	3	11	Да
17.11.1	/	/	5	Не
17.13.1	2	/	3	Да
17.14.1	/	/	6	Не
17.16.1	/	/	1	Да
17.17.1	/	/	7	Не
УКУПНО	3	6	44	

У погледу планског оквира који доприноси остваривању **потциљева 17.1. Мобилизација ресурса и капацитета за прикупљање пореза и осталих прихода, 17.4. Дугорочна одрживост дуга, 17.13. Макроекономска стабилност кроз координацију политика и 17.14**

Унапредити кохерентност политика за потребе одрживог развоја, кључно је неколико планских докумената чијом реализацијом ће се остварити стабилност макроекономског оквира и тиме обезбедити одрживо финансирање реформи које треба да омогуће остваривање циљева одрживог развоја. Спровођењем **Програма реформе управљања јавним финансијама за период 2021–2025.** допринеће се стабилизацији јавних финансија и остваривању одрживог буџета са стабилним јавним дугом, бољем финансијским управљању и контроли, унапређењем процеса ревизије и повезивања буџетског планирања са приоритетним циљевима Владе Републике Србије и јавним политикама.

У складу са Законом о буџетском систему, донета је **Фискална стратегија за 2025. годину са пројекцијама за 2026. и 2027. годину**, која ће постепеном стабилизацијом јавних финансија, стабилизацијом буџета и умањивањем јавног дуга у средњем року, смањивањем јавних расхода у БДП-у, као и одржавањем јавних инвестиција на високом нивоу – допринети остваривању потциљева 17.1, 17.4 и 17.3.

За достизање потциља 17.1 важну улогу имају и документи јавних политика којима се јача систем прикупљања јавних прихода те ће у складу са тим **Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. године** допринети повећању процента привредних субјеката који послују у легалним токовима првенствено преко фискалног и административног растерећења легалног пословања, док ће **Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР“ за период 2023-2025. године** кроз оптимизацију 50% административних поступака за привреду и грађање омогућити смањивање сувишних трошкова и губитка у времену, као и смањења ризика од корупције, што су све предуслови за повећање легалности пословања и бољу наплату јавних прихода. Дигитализација 140 административних поступака и 20 пословних епизода ће допринети смањењу трансакционих трошкова пословања кроз уштеде у времену и новцу и повећању транспарентности, предвидљивости и стабилности услова пословања. **Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године са акционим планом за његово спровођење** ће унапређењем корисничких сервиса повећати доступност корисничких сервиса е-Управе привреди и грађанима.

Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“, подстиче удруживање и сарадњу на међународном плану, чиме доприноси остварењу **потциља 17.6. Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација**. Унапређењем комуникације и научних знања и повећањем видљивости науке путем повећане доступности остварених научноистраживачких резултата и развијених технологија заинтересованим странама допринеће и **потциљу 17.17 делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва**. Обезбеђивањем подршке за повећање квалитета технолошког развоја, као и фокусирањем истраживања на друштвене изазове и приоритете, Стратегија ће допринети **потциљу 17.8 унапређење и коришћење иновативних технологија и ИКТ**.

Оквир даљег развоја и унапређења информационо-комуникационих технологија (ИКТ), њихове употребе и безбедности у коришћењу и тиме допринос **потциљу 17.8 Унапређење и коришћење иновативних технологија и ИКТ** садржан је у оквиру неколико планских докумената: **Стратегији развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026.** чијом реализацијом ће бити омогућено унапређење капацитета за коришћење ИКТ, унапређење дигиталне инфраструктуре, дигитализација услуга у пословању јавног и приватног сектора, као и информационе безбедности грађана и привреде. **Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године**, омогућиће унапређење дигиталних знања и вештина свих грађана, укључујући припаднике осетљивих друштвених група. Развојем инфраструктуре у електронској управи и повећањем доступности електронске управе грађанима и привреди кроз унапређење корисничких сервиса, **Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године** омогућиће развијање капацитета и пораст употребе и

коришћења ИКТ. **Стратегијом развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период 2020–2025. године (АП за период 2020–2022. године),** биће унапређени научни и иновативни капацитети за развој вештачке интелигенције и тиме створена основа за развој економије засноване на вештачкој интелигенцији.

Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. до 2030. године, допринеће пуној покривености увоза извозом индустријских производа и тиме допринети остваривању **потциља 17.11. Повећање извоза земаља у развоју.** Повећање извоза биће остварено унапређењем технолошке структуре извоза, али и подстицањем извозно оријентисаних сектора индустрије, као и подршком интернационализацији индустријских привредних субјеката, чиме ће се допринети и **потциљу 17.6 Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација.**

Усмерен развој Републике Србије ка високо конкурентној привреди кроз истраживање, развој, иновације и предузетничке иницијативе у областима 4С је циљ **Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С)** који доприноси остварењу **потциља 17.6 Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација.**

Потциљу 17.11. Повећање извоза земаља у развоју допринеће и унапређење конкурентности малих и средњих предузећа на домаћем и страном тржишту чиме ће бити остварен извоз од 1.273.500 милиона динара у 2027. години што ће бити омогућено спровођењем **Стратегије за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са акционим планом за период од 2023. до 2024. године.**

Унапређење инфраструктурне и програмске подршке стартапима ће омогућити развој стартапа од стране искусних оснивача из земље и иностранства, контакте са менторима, инвеститорима и представницима релевантних индустрија, којима ће колективно знање домаћег и страних екосистема учинити доступним домаћим тимовима. Тиме ћеспровођење **Стратегије развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године** допринети **потциљу 17.6. Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација,** као и **потциљу 17.16. Унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја, употпуњено вишестраним партнерствима која мобилишу и деле знања, стручност, технологију и финансијска средства, како би се пружила подршка за постизање циљева одрживог развоја у свим земљама, а посебно у земљама у развоју.** Стратегија ће кроз унапређење међународне препознатљивости српског стартап екосистема, као и промоцијом стартап културе омогућити да домаћи стартап екосистем буде укључен у 4 међународне листе и тиме допринесе и **потциљу 17.17 Делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва.**

Програмом унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021– 2025. године је дефинисана ефективна координација јавних политика и унапређење планског оквира на свим нивоима власти, што ће допринети напретку у остварењу **потциљева: 17.13. Макроекономска стабилност кроз координацију и кохерентност политика** и **17.14. Кохерентност политика за потребе одрживог развоја.**

Допринос **потциљу 17.17. Делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва** остварује доста докумената јавних политика које се односе на ЦОР 17. То су; Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024; Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025; Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030; Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. и Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године.

Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године, је документ који доприноси **потциљу 17.18. Доступности висококвалитетних, благовремених и поузданих података**. Програмом се дефинишу активности које ће допринети потпуној хармонизацији статистичких извештавања и усклађивању методологије израде резултата званичне статистике са међународним статистичким стандардима. Програм доприноси и **потциљу 17.19. Јачање капацитета за мерење напретка у остварењу одрживог развоја**. Републички завод за статистику циљеве одрживог развоја прати у оквиру постојеће базе података (<https://data.stat.gov.rs>) и тренутно преко ЦОР портала објављује податке за 145 глобална УН показатеља одрживог развоја док се провера и истраживање извора врши за 103 показатеља⁴⁸.

⁴⁸ <https://sdg.indikatori.rs/sr-cyrl/>

4 Анекс 1: Табела мапирања националног планског оквира у односу на циљеве одрживог развоја и ЕУ кластера и преговарачких поглавља

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
Свет без сиромаштва (ЦОР 1)			
<p>Сиромаштво (1.1), (1.2), Социјална заштита (1.3)</p> <p>1.1 До 2030. искоренити екстремно сиромаштво свуда и за све људе, које се мери као број људи који живе са мање од 1,25 долара на дан</p> <p>1.2 До 2030. најмање за половину смањити број мушкараца, жена и деце свих узраста који живе у било ком облику сиромаштва, према националним дефиницијама сиромаштва</p> <p>1.3 Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године • Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегије запошљавања Републике Србије за период од 2021. до 2026. године 	2, 19, 23, 28	<p>Кластер 1 - Основе</p> <p>Кластер 2 -Унутрашње тржиште</p> <p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>
<p>Једнака права (1.4)</p> <p>1.4 До 2030. обезбедити да сви мушкарци и жене, а посебно сиромашни и припадници рањивих група, имају једнака права на економске ресурсе, као и приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, односно другим облицима својине, наследству, природним богатствима,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године • Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године. • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године 	2, 10, 19 20, 23, 24, 26, 28	<p>Кластер 1 - Основе</p> <p>Кластер 2 -Унутрашње тржиште</p> <p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
одговарајућим новим технологијама и финансијским услугама, укључујући микрофинансирање	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије за период 2016-2034. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године. • Стратегијом унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године 		
Отпорност сиромашних и оних у стањима рањивости (1.5) 1.5 До 2030. изградити отпорност сиромашних и оних у стањима рањивости и смањити њихову изложеност и рањивост од екстремних климатских догађаја, као и других економских, друштвених и еколошких шокова и катастрофа	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Мобилисати ресурсе (1.а) 1.а Осигурати значајну мобилизацију ресурса из различитих извора, између осталог и кроз повећану развојну сарадњу, како би се обезбедила адекватна и предвидљива средства за земље у развоју, посебно најмање развијене земље, да примењују програме и политике за окончање свих облика сиромаштва	<ul style="list-style-type: none"> • Фискална стратегија за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину • Стратегије за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегијом деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период 2022–2026. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године 	2, 17, 32	Кластер 1 – Основе Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Политике за борбу против сиромаштва (1.б) 1.б Креирати јасне оквире политика на националном, регионалном и међународном нивоу, засноване на развојним стратегијама за борбу против сиромаштва и родну осетљивост, како би се	<ul style="list-style-type: none"> • Нема важећих планских докумената 		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
подржало убрзано инвестирање у акције на искорењивању сиромаштва			
Свет без глади (ЦОР 2)			
Окончати глад и осигурати приступ исхрани (2.1) 2.1 До 2030. окончати глад и осигурати приступ безбедној, нутритивној и довољној исхрани током целе године свим људима, а посебно сиромашнима и лицима у стањима рањивости, укључујући одојчад	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија подстицања рађања • Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године • Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024 	11, 19, 28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија
Окончати све облике неухрањености (2.2) 2.2 До 2030. окончати све облике неухрањености, уз постизање, до 2025. године, међународно договорених циљева који се односе на заостајање у расту и тежине у односу на висину код деце млађе од 5 година, и усмерити пажњу на нутритивне потребе адолесценткиња, трудница и дојиља те старијих лица	<ul style="list-style-type: none"> • Националним програм за превенцију гојазности код деце и одраслих • Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета • Стратегија подстицања рађања • Стратегија јавног здравља за период 2018-2026. године 	19, 28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране (2.3), Одрживи системи за производњу хране (2.4) 2.3 До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде 2.4 До 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године • Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године, са АП за период 2020-2024. године • Програм развоја винарства и виноградарства Републике Србије за период 2021-2031. године • Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године 	11, 12, 27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
пољопривредне праксе за повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла	<ul style="list-style-type: none"> Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 		
Генетска разноликост у производњи хране (2.5) 2.5. До 2020. одржавати генетску разноликост семена, култивисаних биљака и узгајаних и домаћих животиња, односно њихових сродних дивљих врста, између осталог и преко правилно вођених и разноврсних банака семена и биљака на националним, регионалним и међународном нивоу, и обезбедити приступ користима, односно правично и равноправно дељење користи које проистичу из коришћења генетских ресурса и са њима повезаних традиционалних облика знања, а према међународном договору	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 	11, 12	Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија
Повећати инвестирање (2.а) 2.а Повећати инвестирање, укључујући кроз побољшану међународну сарадњу, у руралну инфраструктуру, пољопривредна истраживања и саветодавне услуге, развој технологије и банака биљног и сточног генетског материјала како би се унапредили пољопривредни производни капацитети у земљама у развоју, а посебно у најмање развијенијим земљама	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године 	11, 12, 27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија
Трговинска ограничења (2.б) 2.б Исправити и спречити трговинска ограничења и деформације на пољопривредним тржиштима у свету, укључујући кроз истовремено елиминисање свих врста извозних субвенција у пољопривреди и	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 	11, 12	Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
свих извозних мера са еквивалентним ефектом, у складу са мандатом из Развојне агенде из Дохе			
Функционисање тржишта прехранбених производа (2.ц) 2.ц Усвојити мере које ће обезбедити правилно функционисање тржишта прехранбених производа и њихових деривата и олакшати правовремени приступ тржишним информацијама, укључујући и резерве хране, како би се ограничила екстремна нестабилност цена хране	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 	11, 12	Кластер 5 - Ресурси, пољопривреда и кохезија
Добро здравље (ЦОР 3)			
Смртност мајки при порођају (3.1.), смртност новорођенчади и деце (3.2), 3.1 До 2030. смањити глобални однос матерналне смртности на мање од 70 на 100.000 живорођених 3.2 До 2030. окончати смртне случајеве који се могу спречити код новорођенчади и деце млађе од 5 година, где ће све земље имати за циљ смањење неонаталне смртности на не више од 12 на 1000 живорођених и смртности деце испод 5 година на не више од 25 на 1000 живорођених	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија јавног здравља 2018-2026 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Заразне болести (3.3) 3.3 До 2030. окончати епидемије АИДС-а, туберкулозе, маларије и занемарених тропских болести и борити се против хепатитиса, болести које се преносе водом и осталих заразних болести	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године Стратегија за превенцију и контролу HIV инфекција и AIDS-а за период од 2018-2025. године са АП за период од 2018. до 2021. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Незаразне болести и ментално здравље (3.4) 3.4 До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непрениосивих болести кроз	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм за заштиту менталног здравља у Републици Србији за период 2019-2026. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. • Национални програм за превенцију гојазности код деце и одраслих 		
Превенција и лечење од злоупотребе опојних дрога и алкохола (3.5) 3.5 Појачати превенцију и лечење од злоупотребе супстанци, укључујући и злоупотребу наркотика и штетну употребу алкохола	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Национални програм превенције штетне употребе алкохола и алкохолем узрокованих поремећаја 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Превенција и смањење саобраћајних несрећа (3.6) 3.6 До 2020. преполовити број смртних случајева и повреда у друмском саобраћају на глобалном нивоу	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са Акционим планом за 2023. до 2025. године 	14	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Полна и репродуктивна здравствена заштита (3.7) 3.7 До 2030. обезбедити универзални приступ услугама које се односе на полну и репродуктивну здравствену заштиту укључујући планирање породице, информисање и образовање, као и интеграцију репродуктивног здравља у националне стратегије и програме	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије • Стратегија подстицања рађања • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Универзални обухват здравственом заштитом (3.8) 3.8 Постићи универзални обухват здравственом заштитом, укључујући заштиту од финансијског ризика, доступност квалитетних основних здравствених услуга и доступност безбедних,	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. 	28, 19	Кластер 2 -Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
делотворних, квалитетних и приступачних основних лекова и вакцина за све	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Национални програм подршке дојењу, породичној и развојној нези новорођенчета 		
Смртност и обољевање од опасних хемикалија и загађења (3.9) 3.9 До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године • Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. 	28, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 – Зелена агенда и одржива повезаност
Примена „Оквирне конвенције Светске здравствене организације о контроли дувана“ (3.а) 3.а Појачати примену „Оквирне конвенције Светске здравствене организације о контроли дувана“ у свим земљама, према потребама	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Истраживања и развој вакцина и лекова (3.б) 3.б Подржати истраживања и развој вакцина и лекова за преносиве и непrenосиве болести које примарно погађају земље у развоју, обезбедити приступачност основних лекова и вакцина у складу	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
са „Декларацијом из Дохе о Споразуму о трговинским аспектима права интелектуалне својине (TRIPS) и јавном здрављу“, којом се потврђује право земаља у развоју да у потпуности користе одредбе „Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине“ које се односе на флексибилност у погледу заштите јавног здравља и, посебно, обезбеђују доступност лекова за све			
Финансирање у области здравства (3.ц) 3.ц Значајно повећати финансирање у области здравства, као и регрутовање, развијање, обучавање и задржавање здравствених радника у земљама у развоју, посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018-2026. године са АП за период од 2018. до 2026. године 	28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште
Рано упозоравање, смањење ризика и управљање националним и глобалним здравственим ризицима (3.д) 3.д Јачати капацитете свих земаља, посебно земаља у развоју, за рано упозоравање, смањење ризика и управљање националним и глобалним здравственим ризицима	<ul style="list-style-type: none"> Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	27, 28	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Квалитетно образовање (ЦОР 4)			
Квалитетно основно и средње образовање (4.1), предшколско (4.2), терцијарно образовање (4.3) 4.1 До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаки заврше бесплатно, равноправно и квалитетно основно и средње образовање које води ка релевантним и ефикасним исходима учења	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период од 2023. до 2026. године Стратегији за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године Стратегија подстицања рађања 	23, 26	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>4.2 До 2030. обезбедити да све девојчице и дечаки имају приступ квалитетном развоју у раном детињству, бризи и предшколском образовању како би били спремни за основно образовање</p> <p>4.3 До 2030. обезбедити једнаку доступност приступачног и квалитетног стручног образовања на свим нивоима, укључујући и универзитетско, за све жене и мушкарце</p>	<ul style="list-style-type: none"> Програма економских реформи за период од 2024. до 2026. године Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године 		
<p>Релевантне техничке и стручне вештине (4.4)</p> <p>4.4 До 2030. значајно повећати број младих и одраслих који имају одговарајуће вештине, укључујући техничке и стручне, за запошљавање, достојне послове и предузетништво</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године, са Акционим планом за период 2024– 2025. године Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године Стратегијом за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године Програм развоја винарства и виноградарства Републике Србије за период 2021-2031. године Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године 	<p>19, 20, 25, 26</p>	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године 		
<p>Дискриминација у образовању (4.5)</p> <p>4.5 До 2030. елиминисати родну неједнакост у образовању и обезбедити једнак приступ свим нивоима образовања и стручном оспособљавању за рањиве групе, укључујући особе са инвалидитетом, аутохтоно становништво и децу у рањивим ситуацијама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	23, 26	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Језичка и нумеричка писменост (4.6)</p> <p>4.6 До 2030. обезбедити да сви млади и знатан део одраслих (мушкараца и жена) постигну језичку и нумеричку писменост</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом 	26	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Знања и вештине ученика из области одрживог развоја (4.7)</p> <p>4.7 До 2030. обезбедити да сви ученици стекну знања и вештине потребне за промовисање одрживог развоја, између осталог и путем едукације о одрживом развоју и одрживим стилима живота, људским правима, родној равноправности, као и о</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године 	26, 27	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
промовисању културе мира и ненасиља, припадности глобалној заједници и поштовања културне разноликости и доприноса културе одрживом развоју	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године 		
Инклузивне и безбедне образовне установе (4.а) 4.а Изградити и побољшати образовне установе које су прилагођене деци, особама са инвалидитетом и припадницима различитог пола, као и обезбедити безбедно, ненасилно, инклузивно и делотворно окружење за учење за све	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегије развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године 	23, 26	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Повећати број стипендија које су доступне земљама у развоју (4.б) 4.б До 2020. на глобалном нивоу повећати број стипендија које су доступне земљама у развоју, посебно најмање развијеним земљама, малим острвским државама у развоју и афричким земљама, за похађање вишег образовања, укључујући стручну обуку и информационе и комуникационе технологије, као и техничке, инжењерске и научне програме, у развијеним земљама и осталим земљама у развоју	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом 	26	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Повећати број квалификованих учитеља (4.ц) 4.ц До 2030. значајно повећати број квалификованих учитеља, између осталог и кроз међународну сарадњу за обуку учитеља у земљама у развоју, посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом 	26	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Родна равноправност (ЦОР 5)			

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Борба против свих облика дискриминације и насиља против жена (5.1), (5.2) и Руковођење жена на свим нивоима доношења одлука (5.5)</p> <p>5.1 Окончати свуда и све облике дискриминације жена и девојчица</p> <p>5.2 Елиминисати све облике насиља над свим женама и девојчицама у јавној и приватној сфери, укључујући трговину људима, сексуалне и друге облике експлоатације</p> <p>5.5 Обезбедити да жене у потпуности и ефективно учествују и имају једнаке могућности за руковођење на свим нивоима доношења одлука у политичком, привредном и јавном животу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља над женама и насиља у породици за период 2021-2025. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, са Акционим планом • Стратегија јавног здравља за период од 2018-2026. године 	<p>19, 23, 24</p>	<p>Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>
<p>Елиминисати све штетне праксе као што су дечији, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија (5.3)</p> <p>5.3 Елиминисати све штетне праксе као што су дечији, рани и присилни бракови и сакаћење женских гениталија</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља над женама и насиља у породици за период 2021-2025. године • Стратегије за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период 2022–2030. године са Акционим планом за спровођење Стратегије за период 2022-2024. године 	<p>23, 24</p>	<p>Кластер 1 - Основе</p>
<p>Неплаћени рад, брига и старање у домаћинству (5.4)</p> <p>5.4 Препознати и вредновати неплаћени рад, бригу и старање у домаћинству, кроз обезбеђивање јавних услуга, инфраструктуре и политике социјалне</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија подстицања рађања 	<p>19, 23</p>	<p>Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
заштите, и кроз промовисање заједничке одговорности у домаћинству и породици, на национално прикладан начин			
<p>Универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и остварење репродуктивних права (5.6)</p> <p>5.6 Обезбедити универзалан приступ услугама сексуалног и репродуктивног здравља и репродуктивних права, како је договорено у складу са „Програмом акције Међународне конференције о становништву и развоју“ и „Пекиншком платформом за акцију“, односно са документима који су настали као резултат њихових аналитичких конференција</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм очувања и унапређења сексуалног и репродуктивног здравља грађана Републике Србије • Стратегија подстицања рађања • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија јавног здравља за период од 2018-2026. године 	23, 24, 28	Кластер 1 - Основе Кластер 2 - Унутрашње тржиште
<p>Једнака права на ресурсе и власништво (5.а) и Промоција заштите жена (5.б)</p> <p>5.а Спровести реформе како би жене добиле једнака права на економске ресурсе, као и приступ власништву и контроли над земљиштем и осталим облицима својине, финансијским услугама, наследству и природним ресурсима, у складу са националним законима</p> <p>5.б Повећати употребу иновативних технологија, посебно информационих и комуникационих технологија, како би се промовисало оснаживање жена</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године 	10, 19, 20, 23	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Промовисање родне равноправности и оснаживање жена на свим нивоима (5.ц)</p> <p>5.ц Усвојити и оснажити добру политику и извршно законодавство за промовисање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица на свим нивоима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025 	23	Кластер 1 - Основе
Чиста вода и санитарни услови (ЦОР 6)			
<p>Безбедна и приступачна вода за пиће (6.1) и адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима (6.2)</p> <p>6.1 До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној и приуштивој пијаћој води за све</p> <p>6.2 До 2030. постићи адекватан и једнак приступ санитарним и хигијенским условима за све, као и окончање праксе обављања дефекације на отвореном, уз обраћање посебне пажње на потребе жена и девојчица, односно оних у стањима рањивости</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Унапредити квалитет воде (6.3), повећати ефикасност коришћења воде (6.4), применити интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима (6.5)</p> <p>6.3 До 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати одлагање и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материја, преполовити удео непречишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године • Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године • Програм управљања муљем у Републици Србији за период 2023-2032 • Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године 	11, 27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 – Ресурси, пољопривреда и кохезија

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>6.4 До 2030. битно повећати ефикасност коришћења воде у свим секторима и обезбедити одрживу експлоатацију воде и снабдевање слатком водом како би се одговорило на несташицу воде и у знатној мери смањио број људи који се суочавају са несташицом воде</p> <p>6.5 До 2030. спровести интегрисано управљање водним ресурсима на свим нивоима, укључујући кроз прекограничну сарадњу, ако је то потребно</p>			
<p>Заштита и обнова водно повезаних екосистема (6.б)</p> <p>6.6 До 2020. заштитити и обновити водно повезане екосистеме, укључујући планине, шуме, плавна земљишта, реке, издане (аквифере) и језера</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија управљања водама на територији Републике Србије за период 2016-2034. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Проширити међународну сарадњу у стварању капацитета у области водоснабдевања и санитације (6.а)</p> <p>6.а До 2030. проширити међународну сарадњу са земљама у развоју и подршку тим земљама у стварању капацитета за активности и програме везане за водоснабдевање и санитацију, укључујући прикупљање воде, десалинацију, ефикасно коришћење воде, третман отпадних вода, рециклирање и технологије поновне употребе воде</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Подржати и оснажити учешће локалних заједница у управљању водоснабдевањем и санитацијом (6.б)</p> <p>6.б Подржати и појачати учешће локалних заједница у унапређивању управљања водоснабдевањем и санитацијом</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија управљања водама на територији Републике Србије за период 2016-2034. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Доступна и обновљива енергија (ЦОР 7)			

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама (7.1)</p> <p>7.1 До 2030. обезбедити универзални приступ економски прихватљивим, поузданим и модерним енергетским услугама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. 	<p>15, 21, 27</p>	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>
<p>Повећана одрживост обновљивих извора енергије (7.2)</p> <p>7.2 До 2030. значајно повећати удео обновљиве енергије у глобалном енергетском миксу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године са акционим планом • Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом • Дугорочна Стратегија за подстицање улагања у обнову Националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године 	<p>15, 21, 27, 28</p>	<p>Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>
<p>Енергетска ефикасност (7.3)</p> <p>7.3 До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. • Дугорочна Стратегија за подстицање улагања у обнову Националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године 	<p>15, 21, 27,</p>	<p>Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Међународна сарадња и унапређена енергетска инфраструктура (7.a и 7.b)</p> <p>7.a До 2030. унапредити међународну сарадњу како би се олакшао приступ истраживању и технологији чисте енергије, укључујући обновљиву енергију, енергетску ефикасност и напредну и чистију технологију фосилних горива, и промовисати инвестирање у енергетску инфраструктуру и технологију чисте енергије</p> <p>7.b До 2030. проширити инфраструктуру и унапредити технологију за снабдевање модерном и одрживом енергијом за све у земљама у развоју, а посебно у најмање развијеним земљама и малим острвским државама у развоју, државама у развоју које немају излаз на море, у складу са њиховим програмима подршке</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. 	<p>15, 21, 27</p>	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>
<p>Достојанствен рад и економски раст (ЦОР 8)</p>			
<p>Одржив економски раст (8.1)</p> <p>8.1 Одржати економски раст по глави становника у складу са националним околностима, а у најмање развијеним земљама одржати раст бруто домаћег производа на нивоу од најмање 7% годишње</p>	<ul style="list-style-type: none"> Фискална стратегија за 2024. са пројекцијама за 2025. и 2026. годину Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. Године Стратегију за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године 	<p>17, 20</p>	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>
<p>Технолошки развој и иновације (8.2)</p> <p>8.2 Постизање виших нивоа економске продуктивности кроз диверсификацију, технолошку надоградњу и иновације, укључујући фокусирање на радно интензивне и високо профитабилне секторе</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године 	<p>20, 25</p>	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године • Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021–2025. година • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године • 		
<p>Креирати нова радна места и подстицати предузетништво (8.3)</p> <p>8.3 Промовисати развојно оријентисане политике које подржавају продуктивне активности, стварање достојанствених послова, предузетништво, креативност и иновативност и подстицати формализацију и раст микропредузећа, односно малих и средњих предузећа, укључујући и приступ финансијским услугама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године • Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године 	<p>1, 4, 7, 10, 20, 25, 26</p>	<p>Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>
<p>Ефикасност ресурса у потрошњи и производњи (8.4)</p> <p>8.4 Прогресивно унапредити, до 2030, глобалну ефикасност ресурса у потрошњи и производњи и уложити напоре да се економски раст раздвоји од деградације животне средине у складу са 10-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године 	<p>4, 20, 27</p>	<p>Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
годишњим оквиром програма одрживе потрошње и производње, уз водећу улогу развијених земаља	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године • Стратегије индустријске политике Републике Србије, са Акционим планом за период од 2021. до 2023. године 		Кластер 4 – Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Продуктивна запосленост и достојанствен рад уз једнакост у зарадама за исти рад (8.5)</p> <p>8.5 До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке вредности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија подстицања рађања 	2, 19	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Промовисати запошљавање, образовање и обуку младих (8.6)</p> <p>8.6 До 2020. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. 	19, 26	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Програм економских реформи за период од 2024. до 2026. године 		
<p>Искоренити трговину људима, присилни и дечији рад (8.7)</p> <p>8.7 Предузимање хитних и ефикасних мера за искорењивање присилног рада; окончати савремено ропство и трговину људима и обезбедити забрану и отклањање најгорих облика дечијег рада, укључујући регрутовање и коришћење деце војника, а до 2025. окончати дечији рад у свим његовим облицима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Програма за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024–2029. године, са Акционим планом 	19, 23, 24	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Радна права, заштита и безбедност на раду (8.8)</p> <p>8.8 Заштитити радна права и промовисати безбедно и сигурно радно окружење за све раднике, укључујући раднике мигранте, а посебно жене мигранте, и оне који раде опасне послове</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија безбедности и здравља на раду у Републици Србији за период од 2024. до 2027. године са Акционим планом за њено спровођење • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са Акционим планом за период од 2024. до 2026. године • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године • Стратегија за управљање миграцијама • Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године 	Поглавља: 19, 28	Кластер 2 – Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Развој одрживог туризма (8.9)</p> <p>8.9 До 2030. осмислити и применити политике за промовисање одрживог туризма који ствара радна места и промовише локалну културу и производе</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године са АП за период од 2016. до 2025. године. 	30	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све (8.10)</p> <p>8.10 Јачати капацитете домаћих финансијских институција како би се подстицала и ширила доступност банкарских, осигуравајућих и финансијских услуга за све</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године 	17, 20	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих (8.б)</p> <p>8.б До 2020. развити и операционализовати глобалну стратегију за запошљавање младих и применити „Глобални пакт за запошљавање“ Међународне организације рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године 	19	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Индустрија, иновације и инфраструктура (ЦОР 9)			
<p>Квалитетна, поуздана, одржива и отпорна инфраструктура (9.1)</p> <p>9.1 Развити квалитетну, поуздану, одрживу и отпорну инфраструктуру, укључујући регионалну и прекограничну инфраструктуру, како би се подржали економски развој и људско благостање, са фокусом на економски прихватљивом и једнаком приступу за све</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја водног саобраћаја Републике Србије од 2015. до 2025. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године 	14, 21	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Инклузивна и одржива индустријализација (9.2), приступ финансијским услугама и интеграција у ланце вредности и тржишта (9.2)</p> <p>9.2 Промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и до 2030. значајно повећати удео индустрије у стопи запослености и бруто домаћем производу, у складу са националним</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године 	20	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
околностима, а у најмање развијеним земљама удвостручити њен удео			
<p>Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама (9.3)</p> <p>9.3 Повећати приступ малих индустријских и осталих предузећа финансијским услугама, посебно у земљама у развоју, што обухвата и повољне кредите, и повећати њихову интеграцију у ланце вредности и у тржишта</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године • Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године 	20	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Одрживе индустрије уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и чистих технологија (9.4)</p> <p>9.4 До 2030. унапредити инфраструктуру и прилагодити индустрије како би постале одрживе, уз већу ефикасност у коришћењу ресурса и већим усвајањем чистих и еколошки исправних технологија и индустријских процеса, при чему ће све земље предузети активности у складу са својим одговарајућим капацитетима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године • Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године • Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године • Стратегија развоја енергетике до 2040. године са пројекцијама до 2050. 	15, 20, 27	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Наука, технологија и иновације у служби одрживог индустријског развоја (9.5)</p> <p>9.5 Унапредити научна истраживања, побољшати технолошке могућности индустријских сектора у свим земљама, посебно земљама у развоју, што подразумева да се до 2030. подстичу иновације и значајно повећа број запослених у области</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године и АП за период од 2021 до 2022. године • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања“ и АП за период од 2021. године до 2023. године 	Поглавља: 20, 25	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
истраживања и развоја на милион људи, као и да се повећа јавна и приватна потрошња за истраживање и развој	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године 		
Развој одрживе и отпорне инфраструктуре (9.а) 9.а Олакшати развој одрживе и отпорне инфраструктуре у земљама у развоју кроз унапређивање финансијске, технолошке и техничке подршке афричким земљама, најмање развијеним земљама, земљама у развоју које немају излаз на море и малим острвским државама у развоју	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) 		Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Развој домаће технологије, истраживања и иновације (9.б) 9.б Подржати развој домаће технологије, истраживања и иновације у земљама у развоју, укључујући осигурање погодног окружења у погледу политика за, између осталог, индустријску диверсификацију и додатну вредност роба	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са акционим планом за период од 2023. до 2024. године • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) 		Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Приступ ИКТ (9.с) 9.с Значајно повећати приступ информационим и комуникационим технологијама и уложити напоре да се обезбеди универзалан и приуштив приступ интернету у најмање развијеним земљама до 2020. године	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности за период од 2021. до 2026. године са АП за период од 2021. до 2023. године • Стратегија развоја система електронских комуникација у Републици Србији до 2027. године • Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) 	10	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Смањење неједнакости (ЦОР 10)			

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Степен неједнакости у расподели прихода (10.1)</p> <p>10.1 До 2030. прогресивно постићи и одржати раст прихода доњих 40% становништва по стопи вишој од националног просека</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	19	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих (10.2)</p> <p>10.2 До 2030. оснажити и промовисати социјалну, економску и политичку инклузију свих, без обзира на старост, пол, инвалидитет, расу, етничку припадност, порекло, религију или економски и неки други статус</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године 	19, 23	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Борба против дискриминације (10.3)</p> <p>10.3 Осигурати једнаке могућности и смањити неједнакост исхода, укључујући елиминисањем дискриминаторних закона, политика и пракси и промовисањем одговарајућег законодавства, политика и деловања у том погледу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године 	19, 23	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године • Стратегија подстицања рађања 		
<p>Фискална политика и политике у области зарада и социјалне заштите (10.4)</p> <p>10.4 Усвојити политике, посебно фискалне, политике у области зарада и социјалне заштите, и прогресивно постићи већу равноправност</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Фискалне стратегије за 2024. годину са пројекцијама за 2025. и 2026. годину • Стратегија деинституционализације и развоја услуга социјалне заштите у заједници за период од 2022. до 2026. године • Програм за сузбијање сиве економије 2023-2025. године 	17, 19	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Регулација и праћење глобалних финансијских тржишта и институција (10.5)</p> <p>10.5 Побољшати регулацију и праћење глобалних финансијских тржишта и институција те појачати примену тих прописа</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за развој тржишта капитала у Републици Србији за период 2021–2026. године 	17	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Уређене, безбедне, регуларне и одговорне миграције и мобилност људи (10.7)</p> <p>10.7 Олакшати уређену, безбедну, регуларну и одговорну миграцију и мобилност људи, укључујући примену планираних и добро вођених миграционих политика</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за управљање миграцијама • Стратегија о економским миграцијама Републике Србије за период 2021 – 2027. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године 	23, 24, 31	Кластер 1 - Основе Кластер 6 - Спољни односи
<p>Примењивати принцип специјалног и диференцијалног третмана (10.а)</p> <p>10.а Примењивати принцип специјалног и диференцијалног третмана за земље у развоју,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Нема важећих планских докумената 		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
посебно за најмање развијене земље, у складу са споразумима Светске трговинске организације			
<p>Подстицати званичну развојну помоћ и финансијске токове (10.б)</p> <p>10.б Подстицати званичну развојну помоћ и финансијске токове, укључујући директне стране инвестиције, за државе у којима постоји највећа потреба, а посебно за најмање развијене земље, афричке земље, мале острвске државе у развоју и земље у развоју које немају излаз на море, у складу са њиховим националним плановима и програмима</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Дознаке за мигране (10.ц)</p> <p>10.ц До 2030. снизити на мање од 3% трошкове трансакција за дознаке миграната и елиминисати токове дознака са трошковима вишим од 5%</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
Одрживи градови и заједнице (ЦОР 11)			
<p>Приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама (11.1)</p> <p>11.1 До 2030. осигурати да сви имају приступ адекватном, безбедном и приступачном становању и основним услугама, унапредити неусловна насеља</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године Дугорочна Стратегија за подстицање улагања у обнову Националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији у периоду од 2016. до 2025. године. (нема АП од 2018. године) Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године Национална архитектонска стратегију за период од 2023. до 2035. године Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године 	3, 15, 19, 23	<p>Кластер 1 – Основе Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Одрживи транспортни системи и безбедност на путевима (11.2)</p> <p>11.2 До 2030. обезбедити приступ сигурним, приуштивим, доступним и одрживим транспортним системима за све, побољшати безбедност на путевима, пре свега проширењем јавног превоза, с посебном пажњом на потребе оних у стањима рањивости, жена, деце, особа са инвалидитетом и старијих лица</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија активног и здравог старења у Републици Србији за период од 2024. до 2030. године • Стратегија безбедности саобраћаја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са Акционим планом за 2023. до 2025. године 	14, 19	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p> <p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>
<p>Инклузивна и одржива урбанизацију (11.3)</p> <p>11.3 До 2030. унапредити инклузивну и одрживу урбанизацију и капацитете за партиципативно, интегрисано и одрживо планирање и управљање људским насељима у свим земљама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	3, 20	<p>Кластер 2 - Унутрашње тржиште</p> <p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p> <p>Основе: Јавна управа</p>
<p>Заштита културне и природне баштине (11.4)</p> <p>11.4 Појачати напоре да се заштити и очува светска културна и природна баштина</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Национална архитектонска стратегија за период од 2023. до 2035. године са акционим планом за период од 2023. до 2025. 	26	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>
<p>Штетни ефекти изазвани природним катастрофама (11.5)</p> <p>11.5 До 2030. значајно смањити број смртних случајева, број угрожених људи и директне економске губитке у односу на глобални бруто домаћи производ изазван катастрофама, укључујући и оне повезане са водом, усмеравајући пажњу на заштиту сиромашних и оних у стањима рањивости</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и АП за период од 2021. до 2022. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	27	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>
<p>Квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском нивоу (11.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период 2022–2024. године 	27	<p>Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
11.6 До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима	<ul style="list-style-type: none"> Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године Дугорочна Стратегија за подстицање улагања у обнову Националног фонда зграда Републике Србије до 2050. године Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године 		Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Универзалан приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама (11.7) 11.7 До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године. и АП за период од 2021. до 2022. године Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	19, 27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
Оснажити национално и регионално развојно планирање (11.а) 11.а Подржати позитивне економске, социјалне и еколошке везе између урбаних, периферних и руралних области оснаживањем националног и регионалног развојног планирања	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и АП за период од 2021. до 2022. године 	11, 27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 – Ресурси, пољопривреда и кохезија
Применити интегрисане политике и планове усмерене ка инклузији, ефикасности ресурса и смањењу ризика од природних катастрофа (11.б) 11.б До 2020. значајно повећати број градова и људских насеља који усвајају и примењују интегрисане политике и планове усмерене ка	<ul style="list-style-type: none"> Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
инклузији, ефикасности ресурса, ублажавања и прилагођавања климатским променама, отпорности на елементарне непогоде, такође развити и применити, у складу са Сендаи оквиром за смањење ризика од будућих катастрофа 2015 - 2030, холистичко управљање ризицима од елементарних непогода на свим нивоима			
Изградња одрживих и отпорних зграда (11.ц) 11.ц Подржати најмање развијене земље, између осталог и кроз финансијску и техничку помоћ, у изградњи одрживих и отпорних зграда користећи локалне материјале	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
Одговорна потрошња и производња (ЦОР 12)			
Спровести Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу (12.1) 12.1 Спровести Десетогодишњи оквир програма за одрживу потрошњу и производњу, у коме ће учествовати све земље, а развијене земље ће преузети руководећу улогу, узимајући у обзир степен развоја и капацитете земаља у развоју	<ul style="list-style-type: none"> Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 	27	Кластер 4 Зелена агенда и одржива повезаност
Одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса (12.2) 12.2 До 2030. постићи одрживо управљање и ефикасно коришћење природних ресурса	<ul style="list-style-type: none"> Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 	27	Кластер 4 Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Смањити отпад од хране (12.3)</p> <p>12.3 До 2030. преполовити глобални отпад од хране по глави становника на нивоу малопродаје и потрошача и смањити губитке хране у производњи и ланцима снабдевања, укључујући губитке после жетве</p>	<ul style="list-style-type: none"> Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 	<p>12, 27</p>	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 – Ресурси, пољопривреда и кохезија</p>
<p>Еколошки исправно управљање хемикалијама (12.4)</p> <p>12.4 До 2020. постићи еколошки исправно управљање хемикалијама и свим врстама отпада током читавог њиховог употребног циклуса, у складу са договореним међународним оквирима, и значајно смањити њихово испуштање у ваздух, воду и земљиште како би се што више умањили њихови негативни утицаји на здравље људи и животну средину</p>	<ul style="list-style-type: none"> Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију Програм за унапређење управљања споредним производима животињског порекла за период од 2020. до 2024. године Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014–2024. године Стратегија нискоугљеничног развоја Републике Србије за период од 2023. до 2030. године са пројекцијама до 2050. године Програм управљања муљем у Републици Србији за период 2023-2032 Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са Акционим планом Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 	<p>12, 27</p>	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност Кластер 5 – Ресурси, пољопривреда и кохезија</p>
<p>Смањити генерисање отпада (12.5)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године Национална стратегија за апроксимацију у области животне средине за Републику Србију 	<p>27</p>	<p>Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
12.5 До 2030. значајно смањити производњу отпада кроз превенцију, редукцију, рециклирање и поновно коришћење	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије за период од 2021. године до 2030. године • Програм економских реформи за период од 2023. до 2025. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 		
<p>Одрживе праксе и интегрисање информација о одрживости у циклусима извештавања на нивоу предузећа (12.6)</p> <p>12.6 Подстицати компаније, посебно велике и међународне компаније, да усвоје одрживе праксе и да интегришу информације о одрживости у своје циклусе извештавања</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године и Акциони план за период 2022– 2024. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Јавне набавке усклађене са принципима одрживости (12.7)</p> <p>12.7 Промовисати праксе јавних набавки које су одрживе, у складу са националним политикама и приоритетима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм развоја јавних набавки у Републици Србији за период 2024-2028. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године • Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 	5	Кластер 1 - Основе
<p>Образовање за одрживи развој (12.8)</p> <p>12.8 До 2030. осигурати да људи свуда имају релевантне информације и свест о одрживом развоју и стилу живота у хармонији са природом</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. године са Акционим планом за период од 2023. до 2026. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године 	2, 26, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> Програм развоја циркуларне економије у Републици Србији за период од 2022. до 2024. године 		
<p>Јачање научних и технолошких капацитета у правцу одрживијих облика потрошње и производње (12.а)</p> <p>12.а Подржати земље у развоју да јачају своје научне и технолошке капацитете како би се кретале у правцу одрживијих облика потрошње и производње</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам (12.б)</p> <p>12.б Развијати и примењивати алате за праћење утицаја одрживог развоја на одрживи туризам који ствара радна места и промовише локалну културу и производе</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Рационализовати неефикасне субвенције за фосилна горива (12.ц)</p> <p>12.ц Рационализовати неефикасне субвенције за фосилна горива којима се подстиче расипна потрошња отклањањем тржишних деформација, у складу са националним околностима, између осталог и кроз реструктурирање система опорезивања и фазно укидање штетних субвенција тамо где оне постоје како би дошао до изражаја њихов утицај на животну средину, узимајући у обзир у потпуности специфичне потребе и услове земаља у развоју и сводећи на најмању меру могуће негативне утицаје на њихов развој на начин који штити сиромашне и погођене заједнице</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
Акција за климу (ЦОП 13)			

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Прилагодљивост на ризике везане за климатске промене (13.1)</p> <p>13.1 Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама у свим земљама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Програм управљања отпадом у Републици Србији за период од 2022. до 2031. године • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године • Програм заштите ваздуха у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године са акционим планом 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Мере за климу интегрисане у националне политике и стратегије (13.2)</p> <p>13.2 Интегрисати мере везане за климатске промене у националне политике, стратегије и планирање</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Побољшати образовање, подизање свести и људске и институционалне капацитете за ублажавање климатских промена (13.3)</p> <p>13.3 Побољшати образовање, подизање свести и људске и институционалне капацитете за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национални програм управљања ризиком од елементарних непогода • Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	2, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>13.а Применити обавезу коју су преузеле развијене земље потписнице „Оквирне конвенције Уједињених нација о климатским променама“ у циљу прикупљања 100 милијарди долара годишње до 2020. из свих извора за потребе земаља у</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Нема важећих планских докумената 		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>развоју у контексту значајних активности на ублажавању негативних утицаја климатских промена и транспарентности примене, те у потпуности операционализовати Зелени климатски фонд кроз његову капитализацију, што је пре могуће</p> <p>13.а.1 Износ прикупљених USD на годишњем нивоу од 2020-2025. године ради достизања преузете обавезе од 100 милијарди USD</p>			
<p>Промовисати механизме за подизање капацитета за делотворно планирање и управљање у вези са климатским променама (13.б)</p> <p>13.б Промовисати механизме за подизање капацитета за делотворно планирање и управљање у вези са климатским променама у најмање развијеним земљама, и малим острвским државама у развоју, што подразумева и фокусирање на жене и младе, односно на локалне и маргинализоване заједнице</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
Живот под водом (ЦОР 14)			
<p>Делотворно регулисати експлоатацију рибе и окончати прекомерни риболов (14.4)</p> <p>14.4 До 2020. делотворно регулисати експлоатацију рибе и окончати прекомерни риболов, као и незаконит, непријављен и нерегулисан риболов, односно деструктивне рибарске праксе, и применити научно засноване планове управљања како би се обновили залихе риба у најкраћем могућем року, бар до нивоа на којима се може</p>		Н/А	

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
произвести максимални одрживи принос који је одређен њиховим биолошким карактеристикама			
<p>Забранити одређене облике субвенција за рибарство које доприносе прекомерном капацитету рибара и прекомерном риболову (14.6)</p> <p>14.6 До 2020. забранити одређене облике субвенција за рибарство које доприносе прекомерном капацитету рибара и прекомерном риболову, укинути субвенције које доприносе незаконитом, непријављеном и нерегулисаном риболову и уздржавати се од увођења нових сличних субвенција, уважавајући да адекватан, посебан, ефикасан и диференцијални третман за земље у развоју и најмање развијене земље треба да буде интегрални део преговора о субвенцијама за рибарску производњу Светске трговинске организације</p>	Н/А		
Живот на земљи (ЦОР 15)			
<p>Очување, обнова и одрживо коришћење копнених и унутрашњих екосистема (15.1)</p> <p>15.1 До 2020. осигурати очување, обнову и одрживо коришћење копнених и унутрашњих слатководних екосистема и њиховог окружења, посебно шума, мочварног земљишта, планина и исушеног земљишта, у складу са обавезама према међународним споразумима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године • Стратегија управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године 	2, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Одрживо управљање шумама (15.2)</p> <p>15.2 До 2020. промовисати имплементацију одрживог управљања свим врстама шума,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	2, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
зауставити крчење шума, обновити уништене шуме и повећати пошумљавање на глобалном нивоу			Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Борба против деградације земљишта (15.3)</p> <p>15.3 До 2020. борити се против дезертификације, обнављати деградирано земљиште и тло, укључујући земљиште под утицајем дезертификације, суша и поплава, и тежити да се у свету неутрализује деградација земљишта</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. године • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	2, 27	Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Очување планинских екосистема (15.4)</p> <p>15.4 До 2030. осигурати очување планинских екосистема, укључујући њихов биодиверзитет, како би се њихови капацитети унапредили тако да пружају корист која има суштински значај за одрживи развој</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Заштита биодиверзитета и природних станишта (15.5)</p> <p>15.5 Предузети хитне и значајне активности за смањивање деградације природних станишта, зауставити губитак биодиверзитета и до 2020. заштитити угрожене врсте и спречити њихово истребљење</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Стратегија развоја ловства до 2029. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Праведна и једнака расподела користи која проистиче из коришћења генетских ресурса (15.6)</p> <p>15.6 Промовисати праведну и једнаку расподелу користи која проистиче из коришћења генетских ресурса и промовисати одговарајући приступ таквим ресурсима, како је договорено на међународном нивоу</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Стратегија развоја ловства до 2029. године • Стратегија развоја пољопривреде и руралног развоја за период 2014-2024. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Окончати криволов и трговину заштићеним животињским и биљним врстама (15.7)</p> <p>15.7 Предузети хитне активности како би се окончали криволов и трговина заштићеним животињским и биљним врстама и бавити се питањима потражње и понуде незаконитих производа израђених од дивљих животиња</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија развоја ловства до 2029. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Смањити утицај инвазивних врста на копнене и водене екосистеме (15.8)</p> <p>15.8 До 2020. увести мере како би се спречио улазак и значајно умањио утицај инвазивних страних врста на копнене и водне екосистеме, и контролисати или искоренити приоритетне врсте</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија развоја шумарства Републике Србије Стратегија развоја ловства до 2029. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање (15.9)</p> <p>15.9 До 2020. интегрисати вредности екосистема и биодиверзитета у национално и локално планирање, развојне процесе, стратегије за смањење сиромаштва и извештаје</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија развоја шумарства Републике Србије (није временски ограничена и нема АП) Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Мобилисати и повећати финансијска средства за очување и одрживо коришћење екосистема и биодиверзитета (15.а)</p> <p>15.а Мобилисати и значајно повећати финансијска средства из свих извора ради очувања и одрживог коришћења биодиверзитета и екосистема</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Финансирати и подстицати одрживо управљање шумама (15.b)</p> <p>15.b Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Програм прилагођавања на измењене климатске услове за период од 2023. до 2030. године 	27	Кластер 4 - Зелена агенда и одржива повезаност
<p>Унапредити глобалну подршку напорима који се улажу у борбу против криволова и трговине заштићеним врстама (15.ц)</p> <p>15.ц Унапредити глобалну подршку напорима који се улажу у борбу против криволова и трговине заштићеним врстама, укључујући повећање капацитета локалних заједница да траже одрживе могућности за своје издржавање</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја шумарства Републике Србије • Стратегија развоја ловства до 2029. године 		
Мир, правда и снажне институције (ЦОР 16)			
<p>Смањити све облике насиља (16.1)</p> <p>16.1 Свуда значајно смањити све облике насиља и са њима повезане стопе смртних случајева</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратегија за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија заштите података о личности за период од 2023. до 2030. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. • Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са акционим планом • Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период 2020-2025. година 	23, 24	Кластер 1 - Основе

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија реформе јавне управе за период 2021-2030 		
<p>Окончати све облике експлоатације и насиља над децом (16.2)</p> <p>16.2 Окончати злоупотребу, експлоатацију, трговину и све облике насиља и тортуре над децом</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм за борбу против трговине људима у Републици Србији за период 2024-2026. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године и АП за период 2021. до 2023. године • Ревидирани Акциони план за преговарачко поглавље 24 - Правда, слобода и безбедност 	24	Кластер 1 - Основе
<p>Владавина права и једнак приступ правди (16.3)</p> <p>16.3 Промовисати владавину права на националном и међународном нивоу и осигурати једнак приступ правди за све</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године и ревидирани Акциони план за Поглавље 23 • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија заштите података о личности за период од 2023. до 2030. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Национална стратегија за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026. године • Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020 – 2025. године • Ревидирани Акциони план за преговарачко Поглавље 24 "Правда, слобода и безбедност" 	23	Кластер 1 - Основе

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Борба против прања новца и организованог криминала (16.4)</p> <p>16.4 До 2030. значајно смањити незаконите токове новца и оружја, побољшати проналажење и враћање украдене имовине и борити се против свих облика организованог криминала</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. • Стратегија контроле малог и лаког оружја за период од 2019-2024. године • Стратегија за борбу против ширења оружја за масовно уништење за период од 2021. до 2025. године • Ревидирани Акциони план за преговарачко Поглавље 24 "Правда, слобода и безбедност" 	24	Кластер 1 - Основе
<p>Борба против корупције (16.5)</p> <p>16.5 Значајно смањити корупцију и подмићивање у свим њиховим појавним облицима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегију реформе јавне управе у Републици Србији за период од 2021. до 2030. године са АП за период од 2021. до 2025. године • Програм развоја јавних набавки за период 2024. до 2028 године • Национална Стратегија за борбу против корупције за период 2024-2028. година 	23	Кластер 1 - Основе
<p>Делотворне, одговорне и транспарентне институције (16.6)</p> <p>16.6 Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија реинтеграције повратника по основу Споразума о реадмисији • Стратегија људских ресурса у правосуђу за период од 2022. до 2026. године • Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године • Национална Стратегија за борбу против корупције за период 2024-2028. година • Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР“ за период 2023-2025. године • Програм за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021-2025. године • Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године са Акционим планом за његово спровођење 	реформа јавне управе	Кластер 1 - Основе

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године са акционим планом • Стратегија реформе јавне управе за период 2021-2030 • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025 		
<p>Одговорно и партиципативно доношење одлука (16.7)</p> <p>16.7 Осигурати одговорно, инклузивно, партиципативно и репрезентативно доношење одлука на свим нивоима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Програм за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021-2025. године • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025 • Стратегија за младе у Републици Србији за период од 2023. до 2030. године • Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024.године 	<p>10, 23, реформа јавне управе</p>	<p>Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Проширити и повећати учешће земаља у развоју у институцијама глобалног управљања</p> <p>16.8.1 Удео чланова и гласачких права земаља у развоју у међународним организацијама</p>	<p>N/A</p>		
<p>Обезбеђен универзални правни идентитет (16.9)</p> <p>16.9 До 2030. за све обезбедити законски идентитет, укључујући регистрацију приликом рођења</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	<p>23</p>	<p>Кластер 1 - Основе</p>
<p>Јавни приступ информацијама и заштита основних слобода (16.10)</p> <p>16.10 Осигурати јавни приступ информацијама и заштиту основних слобода, у складу са националним законодавством и међународним споразумима</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020-2025. • Стратегија развоја правосуђа за период 2020-2025. године • Програм развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године са Акционим планом за његово спровођење • Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	<p>23</p>	<p>Кластер 1 - Основе</p>
<p>Ојачати националне институције за спречавање насиља и борбу против криминала и тероризма (16.а)</p> <p>16.а Оснажити релевантне националне институције, између осталог и преко међународне сарадње, за изградњу капацитета на свим нивоима, посебно у земљама у развоју, ради спречавања насиља и борбе против тероризма и криминала</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела у Републици Србији за период 2020-2025. • Национална стратегија за процесуирање ратних злочина за период од 2021. до 2026. године • Стратегија за борбу против прања новца и финансирања тероризма за период 2020-2024. • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021-2025. године • Стратегија заштите података о личности за период од 2023. до 2030. године 	<p>23, 24</p>	<p>Кластер 1 - Основе</p>

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године 		
<p>Промовисати и спроводити недискриминаторне законе и политике (16.b)</p> <p>16.б Промовисати и спроводити недискриминаторске законе и политике ради постизања одрживог развоја</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године Стратегија за родну равноправност за период од 2021. до 2030. године Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године 	23	Кластер 1 - Основе
Партнерством до циљева (ЦОР 17)			
<p>Мобилисати ресурсе и капацитете за прикупљање пореза и осталих прихода (17.1)</p> <p>17.1 Појачати мобилизацију домаћих ресурса, између осталог и преко међународне подршке за земље у развоју, како би се унапредили домаћи капацитети за прикупљање пореза и осталих прихода</p>	<ul style="list-style-type: none"> Програм за реформу система локалне самоуправе у Републици Србији за период од 2021-2025. године Програм реформе управљања јавним финансијама у Републици Србији за период 2021-2025. године Програм за сузбијане сиве економије 2023-2025. године Програм за поједностављење административних поступака и регулативе „е-ПАПИР“ за период 2023-2025. године Фискална стратегија за 2025. са пројекцијама за 2026. и 2027. годину 	16	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Развијене земље треба у потпуности да примене своје званичне обавезе у вези са развојном помоћи, између осталог и да дају 0,7% бруто националног дохотка у програме званичне развојне помоћи (ODA/GNI) за земље у развоју, од чега 0,15 до 0,20% ODA/GNI треба обезбедити за најмање развијене</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>земље; даваоци званичне развојне помоћи се охрабрују да поставе циљ да најмање 0,20% ODA/GNI намене најмање развијеним земљама</p> <p>17.2.1 Нето званична развојна помоћ, укупна и она која је намењена најмање развијеним земљама, као удео бруто националног дохотка (GNI) донатора Одбора за развојну помоћ Организације за европску економску сарадњу и развој (OECD)</p>			
<p>Мобилисати додатна финансијска средства (17.3)</p> <p>17.3 Мобилисати додатна финансијска средства из вишеструких извора за потребе земаља у развоју</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Дугорочна одрживост дуга (17.4)</p> <p>17.4 Помоћи земљама у развоју да постигну дугорочну одрживост дугова кроз координисане политике усмерене ка очувању начина за финансирање дугова, отпис дугова и реструктурирање дугова на примерен начин и бавити се спољним дуговима високо задужених сиромашних земаља како би умањиле последице дуговања</p>	<ul style="list-style-type: none"> Фискална стратегија за 2025. са пројекцијама за 2026. и 2027. годину Програм реформе управљања јавним финансијама за период 2021.-2025. године 	17, 32	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Усвојити и применити планове промовисања инвестирања за најмање развијене земље</p> <p>17.5.1 Број земаља које усвајају и спроводе промовисање инвестирања за најмање развијене земље</p>	Н/А		
<p>Регионална и међународна сарадња у области науке, технологије и иновација (17.6)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија паметне специјализације у Републици Србији за период од 2020. до 2027. године (4С) 	20, 25	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>17.6 Унапредити Сарадњу север–југ, југ–југ и триангуларну регионалну и међународну сарадњу у области науке, технологије и иновација, као и приступ овим областима, и унапредити дељење знања према узајамно договореним условима, између осталог и кроз унапређену координацију у оквиру постојећих механизма, а посебно на нивоу Уједињених нација, као и кроз глобалне механизме управљања технологијама</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. до 2030. године • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2021-2025. године - Моћ знања • Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године 		
<p>Развој, пренос и ширење еколошки исправних технологија (17.7)</p> <p>17.7 Промовисати на позитивним основама развој, пренос, ширење и дифузију еколошки исправних технологија у земље у развоју, укључујући концесионалне и преференцијалне основе, а према узајамном договору</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Нема важећих планских докумената 		
<p>Унапредити коришћење иновативних технологија и ИКТ (17.8)</p> <p>17.8 До 2017. у потпуности операционализовати технолошке банке и механизам за изградњу капацитета у најмање развијеним земљама у области науке, технологије и иновација, те унапредити коришћење иновативних технологија, а посебно информационе и комуникационе технологије</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2021-2025. године - Моћ знања • Стратегија развоја вештачке интелигенције у Републици Србији за период од 2020. до 2025. • Стратегија развоја дигиталних вештина у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија развоја информационог друштва и информационе безбедности у Републици Србији за период од 2021. до 2026. • Стратегија развоја поштанских услуга у Републици Србији за период 2021–2025. година • Програм развоја електронске управе Републике Србије за период одо 2025. године 	25	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Међународна подршка за изградњу капацитета за израду и имплементацију националних планова (17.9)</p> <p>17.9 Унапредити међународну подршку за примену делотворне и циљане изградње капацитета у земљама у развоју како би се подржали национални планови за примену свих одрживих развојних циљева, између осталог и кроз Сарадњу север–југ, југ–југ, односно кроз триангуларну сарадњу</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Промовисати универзални, заснован на правилима, отворен, недискриминаторан и правичан мултилатерални систем размене (17.10)</p> <p>17.10 Промовисати универзални, заснован на правилима, отворен, недискриминаторан и правичан мултилатерални систем размене под окриљем Светске трговинске организације, између осталог и преко закључивања преговора у оквиру „Развојне агенде из Дохе“</p>	<ul style="list-style-type: none"> Нема важећих планских докумената 		
<p>Повећати извоз (17.11)</p> <p>17.11 До 2020. значајно повећати нивое извоза земаља у развоју, посебно у циљу удвостручавања удела најмање развијених земаља у светском извозу</p>	<ul style="list-style-type: none"> Стратегија индустријске политике Републике Србије од 2021. године до 2030. године и АП за период од 2021 до 2023. године. Стратегија за развој малих и средњих предузећа за период од 2023. до 2027. године, са Акционим планом за период од 2023. до 2024. године 	20	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Остварити благовремену и трајну примену тржишних приступа без царина и квота (17.12)</p> <p>17.12 Остварити благовремену и трајну примену тржишних приступа без царина и квота за све најмање развијене земље у складу са одлукама Светске трговинске организације, између осталог и тако што ће се обезбедити да преференцијална</p>	Н/А		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
правила о пореклу која се примењују на увоз из најмање развијених земаља буду транспарентна и једноставна, односно да олакшавају приступ тржиштима			
Макроекономска стабилност кроз координацију и кохерентност политика (17.13) 17.13 Унапредити глобалну макроекономску стабилност, између осталог и кроз координацију политика, односно кохерентност политика	<ul style="list-style-type: none"> • Програм реформе управљања јавним финансијама у Републици Србији за период 2021-2025. године • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025. године • Фискална стратегија за 2025. са пројекцијама за 2026. и 2027. годину 	17,32	Кластер 1 Основе Кластер 3 Конкурентност и инклузивни раст Кластер 6 Спољни односи
Кохерентност политика за потребе одрживог развоја (17.14) 17.14 Унапредити кохерентност политика за потребе одрживог развоја	<ul style="list-style-type: none"> • Програм унапређења управљања јавним политикама и регулаторном реформом за период 2021-2025. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија јавног здравља за период 2018-2026. године • Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године 	17, 23	Кластер 1 - Основе Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
Политике усмерене као искорењавању сиромаштва и одрживом развоју (17.15)	<ul style="list-style-type: none"> • Нема важећих докумената јавних политика 		

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
17.15 Поштовати политички простор и руководство сваке земље како би се успоставиле и примењивале политике усмерене ка искорењивању сиромаштва и одрживом развоју			
<p>Унапредити глобално партнерства за постизање одрживог развоја (17.16)</p> <p>17.16 Унапредити глобално партнерство за постизање одрживог развоја, употпуњено вишестраним партнерствима која мобилишу и деле знања, стручност, технологију и финансијска средства, како би се пружила подршка за постизање циљева одрживог развоја у свим земљама, а посебно у земљама у развоју</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године 	20, 25	Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст
<p>Делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва (17.17)</p> <p>17.17 Подржати и промовисати делотворна јавна, јавно-приватна партнерства и партнерства цивилног друштва, изграђена на искуствима и стратегијама проналажења ресурса за партнерства</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2021-2025. године - Моћ знања • Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године • Стратегија превенције и заштите од дискриминације за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период од 2021. до 2025. године • Стратегија за стварање подстицајног окружења за развој цивилног друштва у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2022. до 2030. године • Стратегија развоја стартап екосистема Републике Србије за период од 2021. до 2025. године 	8, 12, 20, 23, 25,	Кластер 1- Основе Кластер 2 - Унутрашње тржиште Кластер 3 - Конкурентност и инклузивни раст Кластер 5 – Ресурси, пољопривреда и кохезија

Циљеви одрживог развоја АГЕНДА 2030.	ПЛАНСКИ ОКВИР РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	ЕУ ПРЕГОВАРАЧКА ПОГЛАВЉА	Назив КЛАСТЕРА
<p>Доступност висококвалитетних, благовремених и поузданих података (17.18)</p> <p>17.18 До 2020. унапредити подршку за изградњу капацитета земаља у развоју, укључујући најмање развијене земље и мале острвске државе у развоју, како би се значајно повећала доступност висококвалитетних, благовремених и поузданих података разврстаних према приходу, полу, старости, раси, етничкој припадности, миграторном статусу, инвалидитету, географској локацији и осталим карактеристикама које су релевантне у датим националним контекстима</p>	(Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године)	18	Кластер 1 - Основе
<p>Јачати капацитете за мерење напретка у остварењу одрживог развоја (17.19)</p> <p>17.19 До 2030. надоградити постојеће иницијативе за развој мерења напретка одрживог развоја, које употпуњују бруто домаћи производ и подржавају изградњу статистичких капацитета земаља у развоју</p>	(Програм званичне статистике у периоду од 2021. до 2025. године)	18	Кластер 1 - Основе